

Kronika życia literackiego w PRL 1952

Oprac. Hanna Filipkowska

Digitalizacja przeprowadzona w ramach zadania „Cyfrowe zasoby dokumentacji literatury polskiej w wolnym dostępie” realizowanego przez Fundację Akademia Humanistyczna w partnerstwie z Instytutem Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk i Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza. Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

1 9 5 2

opracowała

Hanna Filipkowska

1952

STYCZEŃ

- 6 Dyskusja o poezji współczesnej dotyczyła ^{przebiegła} ~~przebiegła~~ ^{wszystkim} ~~przeważnie~~ twórczości poetów młodych, debiutujących po roku 1944. Została zapoczątkowana artykułem A. Słuckiego: Advocatus diaboli. Na marginesie pewnej dyskusji poetyckiej, polemizującym z tezami referatu ^{który} A. Sandauera, ~~wyłosił~~ ^{wygłosił} jako wstęp do dyskusji Czy istnieje kryzys we współczesnej poezji? na zebraniu ZLP w Warszawie, (grudzień 1951). Referując poglądy Sandauera Słucki pisał: "Sandauer zastanawia się nad tym, skąd pochodzi to ubóstwo sytuacji, które konstatuje w naszej produkcji poetyckiej. Wynika ono z tego - twierdzi - że pisarz traktuje swoje dzieło jako fabularną ilustrację do tez marksistowskich /.../. Sandauer nie bez pewnych podstaw ma prawo obawiać się tego, że pisarz traktujący swoje dzieło jako prostą ilustrację do powierzchownie przykrojonych tez, narażony jest na klęskę schematyzmu. Ale trzeba z całą siłą podkreślić, że nie sposób wyobrazić sobie głębokiej i konsekwentnej postawy artysty wobec bogatych i różnorodnych przejawów życia współczesnego, bez umiejętności posługiwania się busolą produkcyjnej ideologii marksistowsko-leninowskiej /.../". Ostrzejszy sprzeciw Słuckiego wywołała ocena twórczości poszczególnych poetów ^{zawanta} w referacie Sandauera: "gorzej jest, kiedy teoretykowi-Sandauerowi przychodzi w sukurs Sandauer-krytyk, usiłujący rozstawić figury na poetyckiej szachownicy /.../. Pozostaje Majakowski, ale jako niedościgniony wzór, a wraz z nim... wymienieni przez Sandauera młodzi nasi współcześni poeci: Różewicz, Ficowski, Wirpsza, jako przedstawiciele tego, co jest dzisiaj w poezji rzekomo jedynie

wartościowe i jedynie obdarzone jakąś indywidualnością." Wskazując na wpływy estetyzmu, postimpresjonizmu i pseudoludowości w wierszach poetów wyróżnionych przez Sandauera, przeciwstawiał im Słucki twórczość T. Kubiaka jako autora poezji realistycznej, zaangażowanej ideologicznie. Do ^{wypowiedzi} zagadnień poruszonych przez Słuckiego nawiązywali następni dyskutanci. Wskazywano na niedojrzałość ideologiczną współczesnych poetów, która zdaniem m. in. A. Brauna, G. Lasoty, S. Łastika, przejawiała się w zastępowaniu obrazu rzeczywistości gotowymi formułami politycznymi zaczerpniętymi z gazet, w "opisowości" w przedstawianiu zjawisk życia, deklaratywności politycznej, stronienu od liryki osobistej. Wiele uwagi poświęcono stosunkowi poetów współczesnych do poezji ludowej i jej tradycji, który omawiano głównie na przykładzie poezji Ficowskiego. Ludowość jego wierszy spotkała się z krytyczną oceną A. Słuckiego i A. Brauna, który nazwał je "stryjeńszczyzną poetycką", zdaniem G. Lasoty ("Nowa Kultura", nr 11), poemat Oskar Kolberg był wyrazem ucieczki poety od problemów współczesności. A. Kamińska wskazywała na "naiwny infantylizm", "lukrowanie artystyczne" i "mozaikowość motywów ludowych" w niektórych utworach Ficowskiego. Jej zdaniem utworami sięgającymi do tradycji ludowej w celu ukazania przemian współczesnej wsi były poematy J. Baranowicza: Spółdzielnia nad jeziorem i A. Mandaliana: Dzisiaj. W obronie prawa poety do swobodnego wyboru problematyki i formy swej twórczości wystąpił J. Ficowski.

A. BRAUN: Pamflet na rówieśników czyli o tchórzostwie. "Nowa Kult.", nr 9. - J. FICOWSKI: Sprawa na ławę. "Nowa Kult.", nr 15. - H. GAWORSKI: Czy słuszna droga. "Nowa Kult.", nr 10. - A. KAMIŃSKA: Ludowe - w dzisiejszej poezji. "Nowa Kult.", nr 37. - T. KONWICKI: Poprawki do Brauna. "Nowa Kult.", nr 14. - G. LASOTA: Kiedy dwóch mówi to samo - to nie jest to samo. "Nowa Kult."

nr 11. - G. LASOTA: Notatki o liryce. "Wieś", nr 12. - Z. LI-
CHNIAK: Pochyleni nad człowiekiem. "Dziś i Jutro", nr 34. -
S. ŁASTIK: O wielostronnie niesłusznym pamflecie A. Brauna
słów kilka. "Nowa Kult.", nr 3. - A. MIĘDZYRZECKI: Jest czy nie
ma? "Nowa Kult.", nr 3. - A. SŁUCKI: Advocatus diaboli. Na mar-
ginesie pewnej dyskusji poetyckiej. "Nowa Kult.", nr 1.

4

6 Wit Stwos z Konstantego Ildelfonsa
Gałczyńskiego. Poemat został wydrukowany w 1 nume-
rze tygodnika "Życie Literackie", w maju ukazało się wydanie
książkowe, które poprzedziła recenzja R. Matuszewskiego w "No-
wej Kulturze". Recenzenci ^{porównywali} ~~oceniali~~ utwór w porównaniu z poprzed-
nio wydanym poematem ^{Gałczyńskiego} Niobe. Zdaniem krytyków Wit Stwos z stano-
wił dalszy krok Gałczyńskiego w kierunku poezji realistycznej,
~~zrozumiałej dla odbiorców~~, zrozumiałej dla odbiorców. Wskazywano na cenną umiejęt-
ność ukazania postaci artysty poprzez opis jego dzieła, trafne
uchwycenie zasadniczych konfliktów i atmosfery epoki. "Wit
Stwos z jest poematem, który stawia podobne co Niobe zagadnienia
twórczej i zapładniającej roli sztuki w postaci o wiele czytel-
niejszej i przejrzystszej niż Niobe, bez rezygnacji z indywidu-
alnych właściwości stylu poety." (R. Matuszewski)

R. MATUSZEWSKI. "Nowa Kult.", nr 5. - J. PACZUSKI: O dos-
konałości rudego goździka. "Tyg. powsz.", nr 30. - CZ. TABOREC-
KI: O nowych tomikach Gałczyńskiego. "Tyg. powsz." 1953 nr 23.

2

6 Dyskusja o schematyzmie i krytyce
literackiej stanowiła w ciągu całego roku centrum
sporów na łamach prasy literackiej. Jej problematyka znajdowała
oddźwięk w toczących się równocześnie dyskusjach o poezji, dra-
macie i "współczesności" w literaturze. Dyskusję zapoczątkował
artykuł L. Flaszena: Nowy Żoził czyli o schematyzmie. Krytyk

zajął się schematyzmem współczesnych powieści produkcyjnych. Zdaniem Flaszena źródłem schematyzmu było: niewłaściwe pojmowanie „postulatu typowości”, który został ograniczony do „socjologicznej ilustracyjności” losów i psychologicznych sylwetek bohaterów powieści. Autor artykułu wskazywał na dążenie do „jednoznaczności ideologicznej” przejawiającej się w kreowaniu czarno-białych postaci, na „wszystkoizm”, przeładowanie utworów socjologicznym komentarzem oraz skłonność do „happy endów”. Krytyk odrzucał tezę głoszącą, iż schematyzm jest „chorobą wzrostu” stwierdzając, iż jest on „symptodem starzenia się literatury. Rodzi się wtedy, gdy literatura, nie mając nic więcej do powiedzenia nad to, co już powiedziała przeżuwa samą siebie. Wówczas konwencjonalizują się treści i sztywnieją kanony formalne”. Zdaniem Flaszena współodpowiedzialność za schematyzm współczesnej literatury ponosili również krytycy. „Stworzono - pisał - niebezpieczny precedens pochwał za sam materiał. Obróbkę artystyczną traktowano jako rzecz zgoła drugorzędną, odkładano ją na potem. Mówiono: dobra książka, bo słuszny kierunek rozwoju. Zamiast powiedzieć książka słaba, ale kierunek rozwoju słuszny. Bagatelizowano własne krytyczne zastrzeżenia”. Artykuł Flaszena był dyskutowany w prasie i na obradach plenarnych ZLP. Polemikę z jego stwierdzeniami podjęła M. Kierczyńska. Jej zdaniem krytyk ukazał zniekształcony i stronniczy obraz współczesnej literatury, ponieważ oparł swą analizę na najsłabszych powieściach. Kierczyńska wskazywała na niedojrzałość ideologiczną pisarzy jako źródło słabości ich utworów, odrzucając tezę Flaszena określającą schematyzm jako symptom starzenia się literatury. Zarzuty Flaszena, zwłaszcza te, które dotyczyły krytyki miały wg. niej źródło w tendencjach formalistycznych. Pisała: „Myślę, że każda książka atakująca, choćby w sposób niedoskonały w pewnej mierze schematyczny jakiś nowy wycinek rzeczywistości, jest pozycją przydatną w rozwoju naszej literatury”. („Nowa Kultura”, nr 30).

Dyskusja o schematyzmie w marcu została wzbogacona przedrukami głosów z radzieckiej dyskusji o podobnej problematyce, która toczyła się ^{wokół} nad książką W. Łacisa: Ku nowemu brzegowi.

Z G Z L P w Warszawie, w dniach 17 - 18 stycznia. Referat pt. Krytyka literacka w latach 1945 - 1951 wygłosił H. Markiewicz. Podejmując ocenę kilkuletniego dorobku krytyki autor pisał: "Osia referatu jest sprawa udziału krytyki w kształtowaniu się realizmu socjalistycznego Polski Ludowej." W latach 1945 - 1947 krytyka, zdaniem Markiewicza, "nie osiągnęła na ogół marksistowskiej dojrzałości teoretycznej, brak jej było wyraźnego ostrza klasowego. Niemniej kierunek rozwoju był zasadniczo słuszny - postulaty i kryteria oceny przesuwały się w kierunku realizmu socjalistycznego /.../". W latach następnych, zdaniem referenta, obniżył się poziom ideologiczny krytyki tak, iż "w roku 1949 i początkach 1950 w okresie przechodzenia pisarzy na nowe pozycje, w okresie pojawienia się pierwszych prób realizmu socjalistycznego - krytyka bodaj najbardziej pozostała w tyle" w wyniku czego "określenie roli pisarza i celów literatury w okresie budownictwa fundamentów socjalizmu - musiało niemal całkowicie wziąć na siebie partyjne i państwowe kierownictwo polityczne". Analizie aktualnego stanu i zadań krytyki był poświęcony referat M. Kierczyńskiej i większość głosów w dyskusji. Kierczyńska stwierdzała, iż "Nienadążanie znacznej części naszej krytyki za życiem i nawet za literaturą jest faktem. Krytyka nie postuluje, nie wskazuje dróg literaturze rejestrując tylko i to dość skąpo i dość wąsko literackie zjawiska bieżące". ("Trybuna Ludu", nr 69). Dyskusja postulowała konieczność pogłębienia partyjnego i agitacyjnego charakteru krytyki oraz jej podstaw teoretycznych. Za naczelne zadanie krytyki uznano walkę ze schematyzmem i pozostałościami formalizmu w literaturze. Obrady ~~plenum~~ ^{poradto} nie wyczerpały całości zagadnienia, które było omawiane na czerwcowym plenum ZG ZLP (zob. poz. 95/s2) oraz w licznych artykułach w prasie.

Referat: H. MARKIEWICZ: Krytyka literacka 1945 - 1951.

"Twórcz.", z. 3 s. 117 - 140. - Sprawozdania: Z. BIENKOWSKI: Plenum krytyki. "Twórcz.", z. 3 s. 141 - 143. - M. KIERCZYŃSKA: Z zagadnień krytyki literackiej. "Tryb. Ludu", nr 69. - H. KIRCHNER: Sprawa krytyki i krytyków. "Wieś", nr 4. - M. PIECZYŃSKA: Kilka uwag polemicznych na marginesie Plenum ZLP. "Wieś",

nr 5. - S. PRZYBYLSKI: O sprawach podobno znanych. "Wieś", nr 5. - J. SZCZAWIŃSKI: Newralgiczny punkt. "Dziś i Jutro", nr 6. - A. WALSILEWSKI: Dyskusja o krytyce. "Nowa Kult.", nr 5.

A. BRAUN: Pamflet na rówieśników czyli o tchórzostwie. "Nowa Kult.", nr 9. - L. FLASZEN: Nowy Zoil czyli o schematyzmie. "Życie liter.", nr 1. - L. FLASZEN: Odpowiedź Zoila czyli o akcentuacji. "Życie liter.", nr 12. - L. HERDEGEN: W równi z wiekiem postępować. "Życie liter.", nr 3. - P. HERTZ: Rozmyślenia o krytyce. "Nowa Kult.", nr 2. - M. JANION: Dopływy krytyki literackiej. "Wieś", nr 6. - M. KIERCZYŃSKA: O schematyzmie. "Nowa kult.", nr 3. - H. KIRCHNER: Zagadnienie opisu w powieściach. "Wieś", nr 21. - T. KONWICKI: Z zapisków schematysty. "Nowa Kult.", nr 47. - S. ŁASTIK: O wielostronnie niesłusznym pamflecie A. Brauna uwag kilka. "Nowa Kult.", nr 14. - H. MARKIEWICZ: O tematykę współczesną. "Życie liter.", nr 29. - H. MARKIEWICZ: O typowości w dziele literackim. "Nowa Kult.", nr 23. - R. MATUSZEWSKI: O współdziałaniu pisarza i krytyka. "Nowa Kult.", nr 2. - R. MATUSZEWSKI: Czyżby obrona schematyzmu. "Nowa Kult.", nr 9. - R. MATUSZEWSKI: Krytycy na froncie winni strzelać celnie. "Życie liter.", nr 7. - E. OSMAŃCZYK: O trudzie roznoszenia amunicji. "Nowa Kult.", nr 6. - L. PROROK: O krytykę wychowawczą. "Dziś i Jutro", nr 2. - A. SANDAUER: O typowości i schematyzmie. "Nowa Kult.", nr 20. - J. ŚPIEWAK: Nosił wilk razy kilka. "Prz. kult.", nr 16. - H. ZAWORSKA: Wokół schematyzmu. "Wieś", nr 2.

K. SIMONOW: Prawda życia. "Życie liter.", nr 8. - Życie przeciwko schematowi. "Nowa Kult.", nr 12.

3

6 Akademia ku czci Iechoka Lejby Pereca odbyła się w Warszawie, w stulecie urodzin klasyka literatury żydowskiej, z inicjatywy Oddziału Warszawskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Żydów w Polsce.

Stołeczna Rada Narodowa przemianowała ulicę Ceglana, przy

której urodził się I. L. Percec, na ulicę jego imienia.

4

7 Z d z i a ł a l n o ś c i S e k c j i T w ó r c z y c h
Z w i ą z k u L i t e r a t ó w P o l s k i c h. Zebrania
Sekcji Twórczych, skupiających literatów we wszystkich oddziałach
ZLP odbywały się w odstępach 2 do 4 tygodniowych.

O d d z i a ł W a r s z a w s k i Z L P: Sekcja p r o z y
odbyła 17 zebrań, na których dyskutowano na temat ostatnich książ-
zek członków sekcji m. in.: Pokolenie B. Czeszki (7 I), reportaże
M. Brandysa, J. Kuśmierka i S. Hussarskiego (2 II), Mickiewicz
a wersyfikacja narodowa A. Ważyka (16 i 30 I, wspólnie z Sekcją
poezji), Pamiętka z Celulozy I. Newerly (10 III), Zaduszki J.
Andrzejewskiego (24 III), Bieg do Fragała J. Strykowski (12
V), Gorące dni (Niziurskiego i Poemat wierzbowy Z. Drózdź-Sata-
nowskiej (26 V), Wrzesień J. Putramenta (20 X), Czarna kura H. Bo-
guszewskiej (13 XI), Piątka z ulicy Barskiej (15 XII). Odbyły się
również zebrania poświęcone: cyklowi Brandysa Między wojnami (18
II), twórczości Wiecha (10 IV), i twórczości W. Wasilewskiej (28
IV). Na wspólnym zebraniu z sekcją dramatu (25 II) omawiano spr-
wę scenariuszy filmowych.

S e k c j a P o e z j i odbyła 17 zebrań; na zebraniach dysku-
towano: o twórczości poetów krakowskich i śląskich (13 II), o
poezjach H. Gaworskiego i A. Mandaliana (27 II), o twórczości M.
Jastruna (26 III), A. Słonimskiego (7 V), o twórczości Koła Mł-
dych (2 IV) i poezjach L. Pasternaka (17 XII). Ponadto zostały wy-
głoszone następujące referaty: A. Wasilewski: Uwagi o nowej po-
ezji (9 IV), S. Dobrowolski: O pieśni (18 VI), J. Przyboś: O po-
ezji ludowej (8 X), M. Jastrun: Współczesność i tradycja (22 X),
J. Śpiewak: Krytycy o poetach i poeci o krytykach (5 XI), Z. Bien-

kowski: Realizm w poezji Wiktora Hugo (19 XI), Zagadnienia pieśni masowej (2 XII).

S e k c j a D r a m a t u odbyła 17 posiedzeń, na których omawiano sztuki: S. Flukowskiego: Chwała Puszkina (22 I), K. Gruszczyńskiego: Pociąg do Marsylii (5 II), B. Leśnodorskiego: Adaptacja Lalki B. Prusa (19 II, 2 X), A. Tarna: Ortega (4 III), film - Młodość Chopina (5 V), ^(K.) Brandstaettera: Król i aktor (13 V), T. Łomnickiego: Kakol i pszenica i J. Lutowskiego: Sprawa rodzinna (30 IX), H. Auderskiej: Zbiegowie, A. Maliszewskiego: Droga do Czarnolasu, K. Korcellego: Stefan Czarniecki (11 XI). Ponadto wygłoszono referaty: S. W. Balicki: O krytyce teatralnej (8 I), Z. Kałużyński: O współczesnym dramacie francuskim (10 IV, 25 VI) oraz omówiono dyskusję radziecką o dramacie (1 IV) i wyniki Festiwalu polskich sztuk współczesnych (27 V).

S e k c j a P r z e k ł a d ó w miała 18 zebrań poświęconych twórczości lub przekładom dzieł m. in.: A. Seghers, J. Amado, M. Gorkiego, I. Turgieniewa, B. Ibaneza, G. Kellera, I. Erenburga.

S e k c j a S a t y r y - 7 zebrań poświęconych twórczości: J. Huszczy, Wiecha, S. Grodzieńskiej i omówieniu repertuarów satyrycznych teatrów warszawskich.

S e k c j a L i t e r a t u r y D z i e c i ę c e j i M ł o d z i e ż o w e j odbyła 10 posiedzeń, na których omawiano bieżące prace członków, zagadnienia przekładów z literatury dziecięcej, czytanek i podręczników szkolnych, sztuk teatralnych dla dzieci.

Sekcje twórcze przy innych oddziałach ZLP organizowały zebrania poświęcone pracom członków. W oddziale Łódzkim ZLP na posiedzenia Sekcji zapraszani byli robotnicy Łodzi. Oprócz uczestnictwa w zebraniach członkowie wszystkich Sekcji Twórczych brali udział w spotkaniach z czytelnikami i wygłaszali odczyty w siedzibach

8 Umowa o współpracy kulturalnej między Polską a NRD na okres 5 lat została zawarta w Berlinie. Uzgodniono program wymiany kulturalnej na rok 1952 oraz powołano stałą, polsko-niemiecką komisję dla realizacji umowy. Sejm PRL ratyfikował umowę w dniu 29 II.

| „Dz. U.”, I3 poz. 77.

II Posiedzenia Wydziału I Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. Do końca roku odbyło się 14 posiedzeń poświęconych m. in. następującym pracom: Z. Skwarczyńska: Listy Sienkiewicza do Antoniego Wodzińskiego (II I), Z. Żygulski: Z zagadnień Hamletologii (25 I), L. Łopatyńska: Komunikaty z badań nad historią teatru i dramatu francuskiego (9 V) oraz T. Czapczyński: Utwory nowelistyczne M. Konopnickiej (I9 IX), S. Skwarczyńska: Dramat Victora Hugo jako dramat nowy w walce z tragedią klasyczną (IO X), B. Bałutowa: Uwarunkowanie ideologiczne formy dramatu Bernarda Shawa (5 XII), L. Łopatyńska: Bohater francuskiej tragedii klasycznej (20 XII).

11 Zmarł w Warszawie Stanisław Stempowski (ur. 1869), publicysta i tłumacz literatury rosyjskiej. (Dane biograficzne podaje "Nowa Kultura", nr 3).

12 Posiedzenia Wydziału Historyczno-Filologicznego Towarzystwa Naukowego KUL. W ciągu roku odbyło się 13 posiedzeń Wydziału, poświęconych m. in. następującym pracom: I. Sławińskiej: O komediach Norwida (12 I), J. Starnawski: Zagadnienie kultury artystycznej w listach Słowackiego (16 II), W. Chwalewik: Problem miłości w komediach Shakespeara (17 III), K. Górski: Rewolucja językowa reformacji polskiej (20 III), J. Słomkowski: Religijność

we "Fraszki" Kochanowskiego (5 IV), J. Nowak: Przypowieści
"Książ pielgrzymstwa polskiego" (13 XII). 9

- 13 Nowe władze Oddziałów Związku Literatów Polskich. Zebrania wyborcze odbywały się w następujących terminach: 13 I wybrano zarząd Oddziału Śląskiego w Katowicach. Zarząd ukonstytuował się następująco: prezes: G. Morcinek, wiceprezes: M. Klimas-Błahutowa, sekretarz: M. Kozłowski, członkowie: A. Baumgardten, J. Brzoza, W. Szewczyk.
- 30 III wybrano nowy zarząd Oddziału Łódzkiego w następującym składzie: prezes: S. Piętak, wiceprezes: G. Timofiejew, sekretarz: I. Sikirycki, skarbnik: S. Czernik, członkowie: J. Koproński, J. Saloni, S. Szmaglewska.
- 27 V do zarządu Oddziału Szczecińskiego weszli: jako prezes: J. Andrzejewski, sekretarz: J. Rojewski, skarbnik: W. Lachnitt. Od 27 X ze względu na przeniesienie się J. Andrzejewskiego do Warszawy prezesem został W. Wirpsza.
- 23 IX wybrano zarząd Oddziału Gdańskiego, którego prezesem została I. Przewłocka, sekretarzem F. Fenikowski, skarbnikiem M. Szczepkowska.
- 28 IX nowowybrany zarząd Oddziału Lubelskiego ukonstytuował się następująco: prezes: K. Bielski, wiceprezes: K. A. Jaworski, sekretarz: W. Gralewski, skarbnik: H. Platta, członek zarządu: M. Behczye-Rudnicka.
- 23 XI wybrano zarząd Oddziału Wrocławskiego w następującym składzie: prezes: S. Łoś, wiceprezesi: I. Turkow i T. Kowalczyk, sekretarz: T. Zelenay, skarbnik: K. Giżycki, członkowie: E. Szumańska, K. Koszutski.
- 28 XI wybrano zarząd Oddziału Krakowskiego, który ukonstytuował

się następująco: prezes: A. Polewka, wiceprezesi: S. Otwinowski, T. Kwiatkowski, sekretarz: K. Szpalski, skarbnik: H. Mortkowicz-Olczakowa, członkowie: S. Lem, W. Machejek, H. Markiewicz, M. Promiński, J. Przyboś, A. Świrszczyńska, J. Wiktor, W. Zechenter. 29 XI odbyło się zebranie wyborcze Koła Młodych Oddziału Warszawskiego. Do zarządu weszli: przewodniczący: J. Kurawski, sekretarz: T. Jaszczyk, członkowie: J. Lenart, M. Szypowski.

10

14 P o s i e d z e n i a W y d z i a ł u F i l o l o g i c z n e g o P o l s k i e j A k a d e m i i U m i e j ę t n o ś c i. Do końca czerwca odbyło się 11 posiedzeń Wydziału, na których przedstawiono następujące prace: R. Gansiniec: Powstanie eposu helleńskiego (14 I), W. Klinger: O źródle rosyjskim "Drogi do Rosji" A. Mickiewicza (26 V), S. Pigoń: Prolegomena do wydań krytycznych dzieł Fredry (17 XI).

Komisja Historii Literatury Polskiej odbyła 18 posiedzeń poświęconych następującym pracom: S. Furmanik: Rzym w poezji polskiej (12 I), K. Wyka: Antagonista Fredry F. Boznański (26 I), T. Mikulski: "Matka Spartanka" Książnica (2 II), J. Krzyżanowski: Język artystyczny i stylistyka tj. jego gramatyka (11 II), S. Kolbuszewski: Problem bohatera "Pana Tadeusza", (1 III), Z. Klemensiewicz: Zagadnienia różnych języków w tym samym języku i J. Krzyżanowski: Stypendium sienkiewiczowskie w PAU (22 III), J. Garbaczowska: "Rozbitki" Blizińskiego na tle jego twórczości (26 IV), J. Dihm: Nieznane pieśni paszkwili J. U. Niemcewicza na Targowicę (10 V), W. Grzędzielska: Wiersze Cypriana Norwida (24 V), F. Szyfmanówna: Poza krakowskie premiery Słowackiego w oświetleniu prasy współczesnej (5 VI), J. Kleiner: Z dziejów stosunku literatury stanisławowskiej do literatur obcych oraz J. Janów: Kilka komunikatów z piśmiennictwa staropolskiego i ruskiego (14 VI),

F. Bielak: Komisja Historii Literatury Polskiej od roku 1919 - 1952 (23 VI).

Ponadto odbyło się 11 posiedzeń Komisji Filologicznej, 18 posiedzeń Komisji Filologii Zachodnio-Europejskiej, 6 posiedzeń Komisji Orientalistycznej i 5 posiedzeń Komisji Językowej. W czerwcu PAU zakończyła działalność ^{a następnie} i przekazała podlegające jej placówki naukowe nowo powstałej Polskiej Akademii Nauk (zob. poz. 58/52).

41

14 - 15 Plenum Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Sztuki i Kultury odbyło się w Warszawie, celem obrad, na które przybyli delegaci z całego kraju, było opracowanie zadań związku na rok bieżący.

42

15 Wieczór poświęcony twórczości Aloisa Jiraska, w setną rocznicę urodzin czeskiego pisarza, zorganizowała Sekcja Sławistyki Uniwersytetu Warszawskiego.

43

19 Kontynuacja ochodów siedemdziesięciopięciolecia zgonu Aleksandra Fredry. Do końca roku wystawiono 10 sztuk Fredry. Pierwsza premiera: Pan Jowialski odbyła się 19 I w Teatrze Żydowskim w Łodzi. Następnie wystawiono sztuki: Cudzoziemszczyzna - Teatr Młodego Widza we Wrocławiu (8 IV), Damy i huzary - Teatr Powszechny w Łodzi (16 II), Poznań (27 VI), Dożywocie - Bydgoszcz (3 VII), Godzien litości - Teatr Powszechny w Warszawie (23 I), Kielce (7 VI), Gniezno (28 VI), Mąż i żona - Kalisz (6 VII), Ożenić się nie mogę - Teatr Ludowy w Warszawie (19 IV), Jelenia Góra (17 IX), Pan Geldhab - Białystok (19 III), Śluby panińskie - Częstochowa (31 V), Lublin (31 X), Zemsta - Teatr im. Słowackiego w Krakowie (21 III), Teatr Narodowy w Warszawie (25 IV),

Bydgoszcz (27 VI).

14

- 19 Zmarł w Warszawie Jerzy Borejsza (ur. 1906), publicysta, działacz kulturalny i polityczny, organizator i prezes Spółdzielni Wydawniczej "Czytelnik". (Dane biograficzne podaje: Zgon J. Borejszy. Komunikat KC PZPR. "Twórczość", z. 2 s. 191).

Pogrzeb J. Borejszy odbył się na koszt państwa w Warszawie. W uroczystościach pogrzebowych uczestniczyli członkowie Rządu, KC PZPR, ^{CRZZ} i ZLP. Przemówienie wygłosił J. Putrament.

E. KIERNICKI: Wkład J. Borejszy w rozwój życia kulturalnego Dolnego Śląska. "Gaz. zach." z. 1/2 s. 307 - 308. - E. OSMANCZYK: Wspomnienie o J. Borejszy. "Życie i Kult.", nr 5. - J. PUTRAMENT: Parę wspomnień. "Nowa Kult.", nr 5. - Pamięci J. Borejszy. "Widnokrąg", nr 5.

15

- 20 Zagadnienie realizmu. W "Życiu Literackim" (nr 2) ukazał się artykuł H. Markiewicza pt.: O realizmie w literaturze. Szkic informacyjny, zaopatrzony następującą notą redakcji: "Realizm to centralny problem dyskusji o literaturze współczesnej. Na podstawie spotkań pisarzy z czytelnikami, rozmów z młodzieżą szkolną, można jednak wnioskować, że istnieją jeszcze w tej sprawie nieporozumienia i niejasności. Ażeby do pomocy w ich usunięciu umieszczamy niniejszy szkic informacyjny". Oprócz szkicu H. Markiewicza ukazało się w prasie wiele artykułów o realizmie jako prądzie w różnych epokach literackich. Na temat podstawowego postulatu realizmu: typowości, polemizował H. Markiewicz ("Nowa Kultura", nr 23) z A. Sandauerem. Opierając się na analizie postaci w powieściach L. Tołstoja, H. Balzaca, M. Gorkiego itp. H. Markiewicz wystąpił przeciw utożsamianiu "typowości" bohatera z "częstotliwością" i "codziennością". W

myśl podanej przez niego definicji typowe są "takie charaktery ludzkie i ich działania, w których ucieleśniają się, konkretyzują w indywidualnym wyglądzie ważne zjawiska społeczne". Pozwala to, jego zdaniem, na wyposażenie bohaterów powieści w pewne cechy wyjątkowe oraz na "uintensywnienie" konfliktów i sytuacji dla ostrzejszego ukazania problemu społecznego. Problem typowości w literaturze współczesnej omawiano w artykułach dotyczących dyskusji o schematyzmie i krytyce. Zob. poz.

B. BRUSÓW: Początki realizmu socjalistycznego. "Nowa Kult.", nr 1. - E. KORZENIEWSKA: Z zagadnień realizmu "Nocy i dni" Dąbrowskiej. "Pam. liter.", s. 894 - 916. - W. LEOPOLD: O realizmie krytycznym. "Świat i My", nr 10. - W. LEOPOLD: Realizm romantyczny. "Świat i My", nr 11. - H. MARKIEWICZ: O realizmie "Faraona". "Twórcz.", nr 4 s. 134 - 146. - H. MARKIEWICZ: O realizmie w literaturze. Szkic informacyjny. "Życie liter.", nr 2. - H. MARKIEWICZ: O typowości w dziele literackim. "Nowa Kult.", nr 23. - A. SANDAUER: O typowości i schematyzmie. "Nowa Kult", nr 20. - K. WYKA: O realizmie romantycznym. "Pam. liter.", s. 894 - 915.

20 Konkurs im. Ksawerego Pruszyńskiego na opowiadanie o tematyce września 1939, ogłosił 1 III 1951 tygodnik "Dziś i Jutro". Jury konkursu w składzie: J. Dobraczyński, W. Kętrzyński, S. Lichoński, M. Pruszyński, S. Żurowski po rozpatrzeniu nadesłanych prac nie przyznało I nagrody. II nagrodę (1500 zł) otrzymała J. Poleszak (Lublin) za opowiadanie Białe rękawiczki.
(druk. "Dziś i Jutro", nr 4)

Ponadto zostały wyróżnione prace H. Bohdanowicza, F. Fenikowskiego i W. Chylickiej.

20 "Literaci swojej stolicy" - impreza zorganizowana przez ZLP. W sali Teatru Narodowego ^{w Warszawie} odbył się poranek literacki, w którym udział wzięli:

B. Czeszko, S. R. Dobrowolski, F. Fenikowski, K. I. Gałczyński, H. Gaworski, A. Kowalkowski, G. Moreinek, J. Przyboś, J. Pytlakowski, A. Słonimski. W dniu 17 II w Teatrze Kameralnym odbył się wieczór autorski A. Słonimskiego. Dochód z obydwu imprez przeznaczony był na odbudowę Warszawy.

48

20 Konkurs "Życia Literackiego" na opis masowej pracy kulturalnej w terenie. Sąd konkursowy nie przyznał pierwszej nagrody, przyznano 9 dalszych nagród. II nagrodę otrzymał S. Pawłowicz za pracę: Jak zespół artystyczny z Lisowa pomagał w robocie organizacjom partyjnym. III nagrodę - J. Dąbczak: Korespondencja ze świetlicy młodzieżowej.

49

24 "Czwartki literackie" Wrocławskiego Oddziału ZLP rozpoczęły się odczytem G. Morcinka Górnika w literaturze. Po przerwie zostały wznowione 9 X imprezą Wrocław we Froncie Narodowym, zorganizowaną wspólnie z Okręgowym Komitetem Wyborczym Frontu Narodowego. Tematem następnego "czwartku" był odczyt J. Kotta: O języku Trembeckiego (16 X). Dalsze były ^{m. in.} wieczorami autorskimi Cz. Ostankowicza (23 X) oraz E. Szumańskiej i S. Łosia (30 X).

20

25 Posiedzenia Wydziału Filologiczno-Filozoficznego Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk odbywały się w dwu Komisjach Filologicznej i Filozoficznej. Komisja Filologiczna odbyła do końca roku 21 posiedzeń, na których przedstawiono m. in. następujące prace: S. Urbańczyk: W sprawie oderwania się polskiej klasy feudalnej od języka ludowego (25 I), W. Klinger: O źródle rosyjskim "Drogi do Rosji" A. Mickiewicza (21 V), F. Grabowski: Teatr jezuicki a P. Corneille (20 IX), R. Pollak przedstawił pracę Z. Grota: Powstanie i rozwój sceny narodowej w okresie Oświe-

enia (18 X), R. Pollak: ^{erakliusz,} H. Lubomirski (22 XI).

21

26 Młodzięzowy konkurs literacki ogłosił zarząd Oddziału Lubelskiego ZLP, w celu wyłonienia talentów literackich wśród młodych. Wyróżniono 11 spośród 45 nadesłanych prac. I nagrodę otrzymał uczeń szkoły ogólnokształcącej ^{w Krasnymstawie} R. Lis-kowacki, za utwór poetycki.

22

28 Posiedzenie Wydziału I Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Do końca czerwca odbyło się 5 zebrań wydziału poświęconych m. in. następującym pracom: W. Doroszewski: Normatywność w słowniku (28 I), A. Krokiewicz: Kwestia Homerowa (18 II), T. Mikulski: Kasprowicz we Wrocławiu w 1884 - 1888 (27 VI).

Komisja do Badań nad Historią Literatury i Oświaty w Polsce odbyła 6 posiedzeń, na których przedstawiono następujące prace: J. Gomulicki: Ze studiów nad Trembeckim (14 I), E. Sawrymowicz: ^{I - IV} "Beniowski" na tle życia politycznego emigracji (3 III), S. Furmanik: Polska proza rymowana (31 III), J. Pelc: Przedmiot przedstawiony w dziele literackim (28 IV), S. Żółkiewski: Niektóre kwestie sporne interpretacji A. Mickiewicza (28 V), S. Świerzewski: Kraszewski jako organizator nauki i sztuki w latach 1830 - 1863 (2 VI).

Ponadto Komisja Językowa odbyła 4 posiedzenia, Komisja Filologii Nowożytnej - 6 posiedzeń, Komisja Orientalistyczna - 5 posiedzeń.

W czerwcu Towarzystwo Naukowe Warszawskie zakończyło działalność ^{a następnie} i przekazało podlegające mu placówki naukowe nowo powstałej Polskiej Akademii Nauk. (zob. poz. 58/52.)

23

30 Rada Artystyczna przy Ministerstwie Kultury i

Sztuki została powołana zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów w celu m. in. opracowania ogólnych zasad programowych działalności Ministerstwa Kultury i Sztuki i podległych mu inst^{ytucji} i przedsiębiorstw oraz wytycznych dla działalności związków twórczych, opiniowania tej działalności jak również opiniowania programów szkolnictwa artystycznego. Przewodniczącym rady został minister ^{kultury i sztuki} S. Dybowski, I wiceprzewodniczącym - wiceminister ^{sekretarzem - J. Wilczek.} W. Sokorski, w skład rady weszli: przedstawiciele świata literatury, sztuki, teatru i filmu. Pierwsze powiedzenie Rady odbyło się 2 IV 1952 r. w ^{gmachu} Prezydium Rady Ministrów w Warszawie. Obrady otworzył S. Dybowski, przemówienie dotyczące obowiązków Rady wygłosił J. Cyrankiewicz, plan pracy na rok 1952 przedstawił W. Sokorski. Zebrani podjęli uchwałę o powołaniu organu prasowego Rady, którego redaktorem oraz drugim przewodniczącym Rady wybrano J. Kotta. Drugie posiedzenie Rady Artystycznej odbyło się w Państwowym Instytucie Sztuki i było połączone z uroczystością otwarcia stałej siedziby Instytutu ^{przy} na ul. Długiej w Warszawie. Omawiano również plan pracy Instytutu.

Tekst zarządzenia oraz Statut Rady podaje "Mon. [↓] pol.", nr A-14 poz. 168.

24

- 31 O t w a r c i e I n s t y t u t u P o l s k o - R a d z i e c k i e g o . Na uroczystość otwarcia Instytutu w Warszawie przybyli przedstawiciele Rządu, KC PZPR, Rady Naczelnej, Zarządu Głównego TPPR i przedstawiciele ambasady radzieckiej w Polsce. Inauguracyjny wykład O dekabrystach wygłosił dyrektor Instytutu Z. Młynarski. Instytut powstał w celu upowszechnienia wiedzy o ZSRR ^{jego} historii, literaturze, nauce i stosunkach polsko-radzieckich. Prace w Instytucie prowadzone były w kilku sekcjach. W 1952 Sekcja Historii Literatury przystąpiła do opracowania wy-

boru publicystyki A. Hercena i przygotowywania publikacji poświęconych twórczości N. Niekrasowa i M. Szołochowa. Sekcja Języka Rosyjskiego rozpoczęła prace przygotowawcze nad słownikiem polsko-rosyjskim i rosyjsko-polskim. Sekcja Historii i Tradycji Przyjaźni Polsko-Radzieckiej zbierała materiały do następujących tematów: stosunek rewolucyjnych demokratów rosyjskich do powstania styczniowego w Polsce; udział Polaków w rewolucyjnym ruchu rosyjskim drugiej połowy XIX wieku oraz ruch dekabrystowski w świetle nowych źródeł.

W styczniu 1952 Instytut przejął księgozbiór dawnej Biblioteki Centralnej Zarządu Głównego TPRP. Zbiory te 2 X zostały wzbogacone darem Ambasady ZSRR (3 tys. tomów wydawnictw naukowych).

W dniu 7 II 1952 rozpoczął się w Instytucie cykl wykładów publicznych poświęconych popularyzacji nauki radzieckiej. 13 wykładów dotyczyło problematyki literackiej. Omawiano następujące tematy: M. Jakóbiec: Stan i postulaty naukowe w zakresie badań nad stosunkami literackimi polsko-radzieckimi; Uwagi o autorze "Rewizora"; K. A. Jawerski: Szewczenko a Polacy; A. Miasnikow: Co to jest realizm socjalistyczny; Staszec i Radiszczew; Twórczość poetycka Iwana Franki; Wissarion Bieliński; Życie i twórczość Tarasa Szewczenki; Iwan Franko w polskim życiu literackim; Sałtykow-Szczedrin; Znaczenie Gogola w literaturze światowej; Mikołaj Czernyszewski a Polska; A. Jackiewicz: Michał Szołochow. Ponadto Instytut zorganizował wieczór poświęcony pamięci Janka Kupały w 10 rocznicę jego śmierci oraz w dniu 10 XII konferencję naukową poświęconą twórczości A. Radiszczewa. Referaty na konferencji wygłosili: W. Jakubowski: Aleksander Radiszczew; Z. Bazyłow: Epoka Radiszczewa; M. Jakóbiec: Kilka polskich sądów o Radiszczewie; A. Mirowicz: Język Radiszczewa.

(Referaty: „Kwart. Inst. pol.-Radz.” 1953 nr 2/3.

1 III rozpoczął pracę dział Wydawniczy Instytutu. Do zadań tego działu należało redagowanie kwartalnika Instytutu oraz publikowanie wykładów wygłoszonych w Instytucie.

8 VII rozpoczął zajęcia 6-miesięczny Kurs Naukowy Wiedzy o ZSRR zorganizowany przez Instytut. Kurs ukończyło 30 słuchaczy, rekrutujących się spośród nauczycieli języka rosyjskiego w szkołach warszawskich i podwarszawskich. Następny roczny Kurs Wiedzy o ZSRR rozpoczął się 2 X, jego słuchaczami byli absolwenci i studenci starszych lat wydziałów humanistycznych.

25

- Antologii polskiej poezji rewolucyjnej. W związku z 10 rocznicą powstania Polskiej Partii Robotniczej ukazały się dwie antologie poetyckie: 1. Serce narodu. Antologia polskiej poezji rewolucyjnej 1879 - 1951. Oprac. M. Balicki, 2. O Polskę Ludową. Zbiór wierszy i pieśni z lat 1941 - 1951. Oprac. W. Woroszyński.

26

LUTY

- 1 Pierwszy numer dwutygodnika "Teatr", czasopisma Stowarzyszenia Polskich Artystów Teatru i Filmu, ukazał się w Warszawie nakładem RSW Prasa. W odróżnieniu od miesięcznika o tym samym tytule ukazującego się dotychczas, dwutygodnik był przeznaczony nie tylko dla specjalistów, ale dla szerokiego kręgu czytelników. Redaktorem naczelnym pisma został E. Csató, w skład kolegium redakcyjnego weszli: E. Axer, S. W. Balicki, W. Daszewski, K. Dejmek, B. Korzeniewski, J. ^{an)}Kreczmar, L. Kruczkowski, J. Pański, L. Schiller, J. A. Szczepański, J. Siekierska, J. Świdorski. Do końca roku ukazały się 22 numery pisma, które zawierały artykuły dotyczące historii i współczesnej działalności teatru polskiego i obcego, teorii teatru,

recenzje oraz bogaty dział kronik bieżących wydarzeń teatralnych.

E. HEISE: Głos o Teatrze. "Pam. teatr.", nr 2 s. 236 - 248.
- Dwutygodnik "Teatr". "Kur. codz.", nr 26. 27

6 Jack Lindsay w Polsce. Pisarz angielski przybył na zaproszenie Komitetu Współpracy Kulturalnej z Zagranicą na okres 4 tygodni. 26 II wygłosił w Klubie Międzynarodowej Prasy i Książki w Warszawie odczyt pt.: Pisarze angielscy w walce o pokój. W "Nowej Kulturze" (nr 14) ukazał się jego artykuł Sytuacja pisarza w Anglii dzisiejszej. 28

przed 8 Wystawa poświęcona Aleksandrowi Puszkinowi została otwarta w salach Klubu TPPR we Wrocławiu. Oprócz najnowszych polskich i rosyjskich wydań dzieł poety, wystawa zawierała 60 plansz z reprodukcjami portretów Puszkina i ludzi, którzy odegrali poważną rolę w jego życiu oraz fotografiami miejscowości, w których przebywał. 29

8 Zebranie Pen Clubu poświęcone przekładom z języka chińskiego odbyło się w Warszawie. Referat wygłosił W. Jabłoński. Głos w dyskusji zabrali m. in. W. Doroszewski, J. Parandowski, A. Wat, M. Rusinek. 30

10 Dyskusja o współpracy pisarzy z czasopismami. Inicjatorem dyskusji była "Nowa Kultura", która wydrukowała głosy S. Ludkiewicza i T. Konwickiego. Wypowiedzi dotyczyły spraw organizacyjnych współpracy literatów z redakcjami gazet oraz znaczenia tej współpracy dla ideowego rozwoju pisarzy i podniesienia poziomu czasopism. Ludkiewicz pisał o doświadczeniach redakcji "Sztandaru Młodych" z organizacją kolektywów literackich współpracujących z piśmem. Podobną

problematykę ^{zawierania} ~~poruszania~~ wypowiedź J. G. Kamińskiego: O współpracy Poznańskiego Koła Młodych z prasą i J. Putramenta, który domagał się tworzenia jak najliczniejszych kolektywów literackich przy redakcjach i wciągnięcia do pracy w dziennikach ~~pisarzy~~ młodych i mało znanych ^{pisarzy}. O znaczeniu pracy w gazecie dla wzbogacenia wiedzy o współczesności i podniesienia świadomości politycznej ~~literatów~~ ^{literatów} ~~pisarzy~~ pisali T. Konwicki i J. Andrzejewski. Sprawę podniesienia poziomu literackiego i poprawności językowej publicystyki poprzez wciągnięcie do współpracy literatów zajęła się J. Wojtanowicz. Ukazały się również liczne artykuły o reportażu jako podstawowej formie wypowiedzania się pisarza w czasopiśmie.

J. ANDRZEJEWSKI: Pochwała, skrobania kartofli. "Nowa Kult.", nr 7. - R. BRATNY: Pochwała oczu szeroko otwartych. "Nowa Kult.", nr 11. - J. G. KAMIŃSKI: O współpracy Poznańskiego Koła Młodych z prasą. "Nowa Kult.", nr 11. - T. KONWICKI: Literat w gazecie. "Nowa Kult.", nr 6. - S. LUDKIEWICZ: Z doświadczeń redaktora dziennika. "Nowa Kult.", nr 6. - E. OSMANCZYK: O trudzie roznośzenia amunicji. "Nowa Kult.", nr 6. - J. PUTRAMENT: Z nazwiskami śmieiej, z utworami ostrożniej. "Nowa Kult.", nr 12. - K. WEJCHERT: Przemilczana sztuka. "Nowa Kult.", nr 31. - J. WOJTANOWICZ: Pracujmy nad formą publicystyki. "Nowa Kult.", nr 9. - L. WOLANOWSKI: Kontrasty i porównania. "Nowa Kult.", nr 11. - J. ŻUŁAWSKI: O trudnej sztuce podróżowania. "Nowa Kult.", nr 11.

31

14 Władysław Broniewski wyjechał do Pragi na zaproszenie Czechosłowackiego Ministerstwa Informatyki i Oświaty. 19 II w Pradze odbył się wieczór autorski, na którym poeta recytował swoje wiersze. Z okazji pobytu W. Broniewskiego w Czechosłowacji ambasador^Y Rzeczypospolitej Polskiej - Wiktor Grosz wydał 26 II przyjęcie, na które przybyli przedstawiciele czechosłowackiego świata kultury i sztuki.

32

19 "T e a t r S a t y r y k ó w" w Warszawie rozpoczął działalność programem Objeżdżalnia społeczna. Kierownikiem artystycznym teatru został J. Jurandot, reżyserem - aktor K. Pawłowski, przewodniczącym kolegium repertuarowego - A. Słonimski. W pierwszym programie obok aktorów występowali również satyrycy: S. Grodzieńska, J. Minkiewicz, J. Brzechwa. 33

24 K r a j o w y z j a z d t e a t r a l n y odbył się w Warszawie. W obradach uczestniczyli dyrektorzy i pracownicy teatrów oraz literaci. Referat o planach repertuarowych teatrów na rok 1952 wygłosił prezes Centralnego Zarządu Teatrów - J. Pański. Jednym z głównych problemów referatu była sprawa wystawień sztuk współczesnych. Festiwal polskich sztuk współczesnych (zob. poz. 151) mimo popełnionych błędów organizacyjnych i artystycznych zwiększył, zdaniem Pańskiego, listę pisarzy współpracujących z teatrem i zdobył nowych widzów. "Nie ulega wątpliwości, że schemat festiwalowy się załamał" - mówił referent - "że na tej drodze nie ma już możliwości rozwoju, że aktualna problematyka musi być zaatakowana, ale od strony samego życia./.../ O ambicjach repertuarowych naszych teatrów decydować będzie kryterium - przede wszystkim w jakim stopniu potrafią się zmobilizować dla uzyskania i należytego opracowania polskich sztuk współczesnych." Tematem referatu i dyskusji zjazdowej było również zagadnienie współpracy teatrów zawodowych z ruchem amatorskim.

J. PAŃSKI: Najpilniejsze zadania naszych scen. /Fragm. referatu/. "Teatr", nr 4. - Po zjeździe teatralnym. /Sprawozdanie/. "Teatr", nr 4. 34

25 B e r t o l t B r e c h t, H a n s M a r c h w i t z a i H e l e n a W e i g e l w P o l s c e. Pisarze niemieccy i aktorka H. Weigel przybyli na zaproszenie Komitetu Współpracy

Kulturalnej z Zagranicą. 26 II odbyło się spotkanie z gośćmi niemieckimi w Domu Literatów, a 29 II w Klubie SPATIFu w Warszawie. Ponadto 1 III w Klubie Międzynarodowej Prasy i Książki w Warszawie odbył się wieczór autorski H. Marchwitz, a 3 III w Domu Dziennikarza w Warszawie ^{poranek poetycki} ~~wieczór autorski~~ B. Brechta.

35

- 27 Kontynuacja obchodów Roku Oświecenia ogłoszonego jako Rok Kołłątajowski (zob. poz. 151). Cykl odczytów zatytułowany Nowa Konstytucja a postępowe tradycje polskiego Oświecenia zorganizowało Ministerstwo Kultury i Sztuki w Muzeum Narodowym w Warszawie. Cykl rozpoczął się 27 II odczytem B. Leśnodorskiego: Jakobini polscy z 1794 roku. Następne prelekcje wygłosili m. in.: Z. Libera: J. Jasiński - poeta jakobin, S. Herbst: Warszawa w dobie sejmu 4-letniego, S. Lorentz: Sztuka wieku Oświecenia, J. Kott: 250-lecie Wielkiej Encyklopedii Francji, B. Korzeniewski: Teatr w służbie postępu. Tablice pamiątkowe: 28 II w Warszawie odsłonięto tablicę w domu na Rynku Starego Miasta, w którym 28 II 1812 zmarł H. Kołłątaj i tablicę na Placu F. Dzierżyńskiego, w dawnym pałacu Ogińskich, gdzie 24 IV 1794 zebrał się po raz pierwszy Klub Jakobinów Polskich.
- Wystawa obrazująca działalność czołowych postaci Oświecenia została otwarta w marcu w gmachu Państwowego Teatru w Łodzi.

Premiery teatralne. W ciągu roku teatry wystawiały następujące sztuki pisarzy Oświecenia:

W. Bogusławski: Dowód wdzięczności narodu - Teatr Kameralny w Warszawie (25 V) oraz Mieszczki modne - teatr w Kielcach (18 VI).

J. Karpiński: Krakowiacy i górale - teatr w Lublinie (XII).

J. U. Niemcewicz: Powrót posła - Teatr Kameralny w Warsza-

wie (25 V) i Teatr Młodego Widza w Krakowie.

F. Zabłocki: Fireyk w zalotach teatr w Częstochowie (22 I) i Teatr Narodowy w Warszawie (31 XII), Żółta szlafmyca - Teatr Młodego Widza we Wrocławiu (31 IV), Zabobonnik - Teatr Wybrzeże w Gdańsku (18 VI), Balik gospodarski - teatr w Bielsku.

Teatr Rapsodyczny w Krakowie wystawił widowisko Polonez imć pana Bogusławskiego (sceny z 1790 - 1794).

W y d a w n i c t w a. Spośród tekstów pisarzy Oświecenia wydano m. in.: W. Bogusławskiego: Cud mniemany czyli krakowiacy i górale, K. Brodzińskiego: Wiesław, I. Krasickiego: Satyry.
W wyborze i opracowaniu Z. Skwarczyńskiego ^{została wydana} antologia-Bajka polska wieku Oświecenia. W serii IBL Studia historycznoliterackie ukazała się praca C. Bobińskiej: Szkice o ideologach polskiego oświecenia, J. Kelery: Poezja Jakuba Jasińskiego. W kwietniu ukazał się numer "Zeszytów Wrocławskich" poświęcony I. Krasickiemu, zawierał on m. in. artykuły i rozprawy: T. Mikulskiego, J. Kotta, Karola Górskiego, Z. Golińskiego, R. Kalety oraz dokumenty dotyczące życia Krasickiego. Czasopisma literackie i naukowe drukowały liczne artykuły poświęcone wybitnym postaciom Oświecenia.

36

27 S t o p i ę ć d z i e s i ą t a r o c z n i c a u r o d z i n W i k t o r a H u g o obchodzona była z inicjatywy Światowej Rady Pokoju. Przewodniczącym Komitetu Honorowego obchodów rocznicy w Polsce został minister Szkolnictwa Wyższego A. Rapacki.

27 II odbyło się w Warszawie z e b r a n i e P e n - C l u b u, n a którym referat o twórczości W. Hugo wygłosił J. Iwaszkiewicz, a o poezji i jej przekładach na język polski mówił J. Gomułcki.

staraniem Polskiego Komitetu Obrońców Pokoju 7 IV została zorganizowana uroczysta a k a d e m i a w Teatrze Polskim w Warszawie, na którą przybyli członkowie Rady

Państwa i Rządu oraz delegacja francuska: pisarz i publicysta A. Wurmser i redaktor naczelny miesięcznika "Europe" P. Abraham. Uroczystości przewodniczyła Z. Nałkowska, referat omawiający twórczość W. Hugo wygłosił J. Kott ("Życie literackie", nr 8).

2 VII odbyła się premiera sztuki W. Hugo: Angelo - tyran Padwy w teatrze we Wrocławiu, (reż. W. Horzyca, scenogr. J. Przeradzka). W całym kraju był wyświetlany film Nędznicy w reżyserii R. Bernard, zrealizowany wg powieści W. Hugo.

Wydawnictwa. W związku z obchodami ukazał się wybór poezji W. Hugo: Chłosta w przekładzie ^{i ze wstępem} Z. Bienkowskiego oraz następujące prace o pisarzu: J. Kott: Wiktor Hugo pisarz walczący i w serii Biblioteczka Towarzystwa Wiedzy Powszechnej praca M. Żurawskiego: Wiktor Hugo.

Ponadto ukazały się w czasopiśmie liczne artykuły poświęcone twórczości W. Hugo. ZLP i Towarzystwo Wiedzy Powszechnej zorganizowały odczyty i wieczory literackie, a biblioteki publiczne i naukowe - wystawy poświęcone twórczości W. Hugo.

37

26 Akademia ku czci Ignacego Fika, Heleny Moskwianki i Emila Dzieńdzica - zamordowanych przez hitlerowców pisarzy krakowskich odbyła się w Krakowie. Referaty wygłosili A. Polewka i W. Zechenter.

38

28 Siedemdziesięciolecie urodzin Lucjana Rudnickiego. W czasie uroczystości, w której udział wzięli przedstawiciele Partii Rządu i ZLP - premier J. Cyrankiewicz udekorował pisarza Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. „Nowa Kultura” (nr 7) zamieściła wywiad z L. Rudnickim oraz wspomnienia i wypowiedzi A. Sowińskiego, W. Woroszyńskiego, R. Matuszewskiego, W. Macha i fragment powieści Stare i nowe

28 P r a p r e m i e r a k o m e d i i R o d z i n k a J e-
r z e g o J u r a n d o t a w t e a t r z e w J e l e n i e j G ó r z e, r e ż . :
R. Wasilewski, scenogr.: A. Szeliga. Do końca roku komedia była
wystawiana jeszcze w 8 teatrach: w Bydgoszczy, Poznaniu, Warsza-
wie (Teatr Powszechny), Katowicach, Rzeszowie, Lublinie, Olszty-
nie i Szczecinie. Była również wielokrotnie wznawiana w latach
następnych. Sztuka, której akcja toczyła się we współczesnej
Francji była oparta na starej komedii mieszczańskiej A. Birbeau.
Recenzenci z uznaniem pisali o humorze i politycznej wymowie ko-
medii. "Jurandot, cięty satyryk, sypie ze sceny całymi garściami
kalamburów, złośliwych i celnych powiedzonek, otaczając sceniczne
postacie kolorowymi fajerwerkami dowcipu. Humor i aktualność
polityczna, to dodatnie wartości Rodzinki". (W. Lachnitt). Wśród
zarzutów wskazywano na "papierowość" niektórych bohaterów utworu.

S. FLESZAROWA. "Gaz. poznańska", nr 127. - W. LACHNITT.
"Głos szczeciński", nr 112. - J. ROBLICZEK: "Rodzinka" rządzi.
"Tryb. robot.", nr 135.

40

- A k c j a Z L P p o d j ę t a w c e l u z b l i ż e n i a
p i s a r z y z c z y t e l n i k a m i. W lutym na Dolnym
Śląsku bawili pisarze L. Lewin, J. Kern, A. Słonimski, B. Czesz-
ko, L. Bartelski, którzy brali udział w wielu wieczorach autor-
skich i spotkaniach z czytelnikami w ośrodkach robotniczych i
wiejskich. ~~Wyjazd pisarzy na Śląsk miał na celu zaznajomienie
się pisarzy z życiem, pracą i problemami robotników i chłopów.~~
Do akcji tej w marcu włączyli się literaci śląscy, którzy zorgani-
zowali 4 ekipy biorące udział w spotkaniach z czytelnikami.

41

MARZEC

3 P r a p r e m i e r a f i l m u P i e r w s z e d n i
 wg powieści B. Hamery: Na przykład Plewa (zob. poz. /50)
 odbyła się w Ostrowcu, gdzie film zrealizowano przy współudziale
 robotników z miejscowej huty. Reżyserem był J. Rybkowski, który
 za realizację filmu otrzymał Nagrodę Państwową II stopnia. Nagro-
 dę tę przyznano również J. Ciecierskiemu za rolę Plewy. Recenzen-
 ci wskazywali na aktualność polityczną konfliktu zawartego w fil-
 mie, chwalili grę aktorów i żywość odtwarzanych postaci. Zdaniem
 krytyków scenariusz przewyższał dojrzałością artystyczną powieść,
 na której był oparty.

Z. GREN. "Życie liter.", nr 7. - JJS. "Tyg. powsz.", nr
 14. - I. MÉRZ: Temat i człowiek. "Nowa Kult.", nr 15. - K. T.
 TOEPLITZ: Film o pierwszych dniach władzy. "Po prostu", nr 14.

42

4 S t u l e c i e ś m i e r c i M i k o ł a j a G o g o l a .
 W odpowiedzi na apel Wiedeńskiej Sesji Światowej Rady Pokoju
 Polski Komitet Obrońców Pokoju powołał w lutym Komitet Honorowy
 organizacji obchodów, którego przewodniczącym został L. Kruczkowski.

I n a u g u r a c j a obchodów odbyła się na uroczystej
 akademii 4 III w Teatrze Polskim w Warszawie. Na uroczystości
 przybyli przedstawiciele Rady Państwa, Biura Politycznego KC
 PZPR i Rządu z premierem J. Cyrankiewiczem oraz delegacja ra-
 dziecka: powieściopisarka A. Karawajewa, historyk i teoretyk li-
 teratury, prof. Akademii Nauk Społecznych w Moskwie A. Miasni-
 kow. Referat o twórczości Gogola wygłosiła M. Dąbrowska.

M. DĄBROWSKA: Lira karząca. "Nowa Kult.", nr 11

A k a d e m i e odbyły się również w miastach wojewódzkich i

wyższych uczelniach. W wielu z nich uczestniczyli goście radziecy.

Odczyty i wieczory literackie poświęcone twórczości Gogola zorganizowało Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, ZLP i TPPR. Wieczory organizowane przez ZLP zapoczątkował odczyt J. Pomianowskiego wygłoszony 5 III w Domu Literatów w Warszawie. W tym samym dniu Towarzystwo Wiedzy Powszechnej rozpoczęło działalność odczytową prelekcją J. Wyszomirskiego wygłoszoną w Warszawie. Do końca roku TWP zorganizowało 1 500 odczytów w całej Polsce.

Popularny konkurs otwarty na pracę o twórczości M. Gogola ogłosiło TPPR. W wyniku konkursu rozstrzygniętego 15 VI nagrody otrzymali: I-W. Wnykowicz - robotnik z Ursusa, II-T. Saar - robotnik z Łodzi, III-W. Konarzewska - uczennica szkoły TPD w Warszawie.

Premiery teatralne. W związku z obchodami teatry wystawiły następujące sztuki Gogola: Ożenek - Teatr ^{im. Siemackiego} Młodego Widza w Krakowie (10 III), Teatr Polski w Warszawie (27 IV), teatr w Opolu (3 V), w Bydgoszczy (28 V), w Częstochowie (10 VII), w Olsztynie (7 XI), w Szczecinie (31 XII). Rewizor - Teatr Narodowy w Warszawie (5 VII), Teatr im. Jaracza w Łodzi (26 IX), teatr w Białymstoku (30 XI), Sprawa o przezwisko Teatr Młodego Widza we Wrocławiu.

Wydawnictwa. Ukazały się następujące popularne wydania sztuk Gogola: Opowieść o tym jak Iwan Iwanowicz pokłócił się z Iwanem Nikiforowiczem, Poranek dygnitarza, Proces ze wstępem L. Lwow, nakładem CRZZ. Popularne opracowanie dotyczące twórczości Gogola ukazało się jako nr 4/52 serii TPPR Pogadanki Propagandy pt.: M. Gogol, wielki pisarz rosyjski. "Czytelnik" wydał

książkę J. Wyszomirskiego: M. Gogol w serii Mała Biblioteczka Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, a "Książka i Wiedza" pracę N. Modzelewskiej: M. Gogol (1809 - 1852). Liczne artykuły poświęcone twórczości rosyjskiego pisarza ukazały się w prasie literackiej i codziennej.

43

ok. 9 O t w a r c i e w y s t a w y w y d a w n i c t w B i b l i o t e k i w K ó r n i k u. Wystawa zawierała stokilkadziesiąt tomów publikacji naukowych wydanych do 1892 roku przez Bibliotekę oraz zabytki literatury staropolskiej, diariusze sejmowe z XVI wieku, dokumenty dotyczące historii Wielkopolski.

44

11 D e l e g a c j a Z S R R A. M i a s n i k o w i A. K a r a w a j e w a w P o l s c e przybyła w związku z obchodem stulecia śmierci M. Gogola (zob. poz. 43/52). 11 III odbyło się w ZLP w Warszawie zebranie poświęcone zagadnieniom realizmu socjalistycznego. Prof. Akademii Nauk Społecznych w Moskwie A. Miasnikow wygłosił referat pt. Niektóre zagadnienia realizmu socjalistycznego. Referaty o tej samej problematyce A. Miasnikow wygłosił również w Instytucie Polsko-Radzieckim, na Uniwersytecie warszawskim i na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.

Referat: "Nowa Kult.", nr 12.

45

15 L i t e r a c k i k o n k u r s został ogłoszony Olimpijski ogłoszili 7 I ZLP, ^{przez} Polski Komitet Olimpijski i Ministerstwo Kultury i Sztuki w związku z mającą się odbyć w Helsinkach XV Olimpiadą. Jury konkursu w składzie: L. Bartelski, J. M. Gisges, T. Jasiński, A. Kamińska, K. Korcelli, J. Pomianowski, J. Putrament, R. Śledziecki, po rozpatrzeniu 123 nadesłanych prac, J. Wilczek, nie przyznało I i II nagrody. III nagrodę otrzymali: w dziale prozy: M. Promiński za opowiadania Drugą prozę i Bierz rękawice. (Druk w tomie Opowieści sportowe W-wa 1953).
W dziale poezji: A. Rymkiewicz za utwór Niebrojni zwycięzcy. (Wyd. W-wa 1953) i J. Kierst za utwór Herakles zawsze zwycięski. (Wyd. W-wa 1953).

46

15 - 16 Filmowa narada twórcza z udziałem przedstawicieli filmu i krytyków filmowych odbyła się w Warszawie. Referat pt. Osiągnięcia i zadania filmu polskiego wygłosił S. Albrecht. Jednym z problemów omawianych na naradzie, na którą zaproszono również literatów była sprawa współpracy z filmem, jako twórców scenariuszy filmowych. W wyniku dyskusji wysunięto postulaty, które dotyczyły stałej współpracy grupy pisarzy interesujących się scenariuszami z producentami filmów oraz zorganizowania przy ZLP w Warszawie sekcji scenariuszy filmowych.

[Fragmenty referatu i głosy w dyskusji "Nowa Kult.", nr 4.

47

przed 16 Wystawa poświęcona twórczości Józefa Ignacego Kraszewskiego została otwarta w 140 rocznicę urodzin pisarza, w Bibliotece Publicznej w Tarnowie.

48

przed 20 Wystawa starodruków i reprodukcji książkowych narodów słowiańskich i germańskich z XIV - XVIII wieku została otwarta w gmachu Uniwersytetu MCS w Lublinie.

49

27 Janina Broniewska na podstawie Uchwały Rady Państwa została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi.

50

29 Posiedzenie Wrocławskiego Towa-

r z y s t w a   N a u k o w e g o   zapoczątkowało publiczne zebra-
nie dyskusyjne poświęcone projektowi Konstytucji PRL. Do końca ro-
ku odbyły się 4 posiedzenia Wydziału Filologicznego, na których
prace przedstawili m. in.: E. Rządowska: Technika powieści Flau-
berta i G. Sinko: J. Walcót poeta ludu (5 XII).

51

- W y s t a w a   k s i ą ż k i   p o l s k i e j   była czynna
przez okres miesiąca w Pradze czeskiej.

52

KWIECIEŃ

1 IV - 1 V M i e s i ą c   P r z y j a ż n i   N i e m i e c k o - P o l -
s k i e j . W związku z obchodami "Miesiąca" ^{organizowanymi w NRD} w kwietniu odwie-
dzili Polskę: profesor uniwersytetów w Berlinie i Halle, filo-
log - W. Kempler i pisarz - E. Claudius. Z Polski wyjechały
do NRD dwie delegacje. Uczestnikami pierwszej z nich byli m. in.
S. Żółkiewski (przewodniczący), S. Wygodzki, A. Panufnik, H.
Sztompka, D. Horodyński, B. Paprocki. Przewodniczącym drugiej
delegacji był J. Andrzejewski, należeli do niej: L. Schiller,
J. Pomianowski, B. Hamara, J. M. Szancer oraz grupa przodują-
cych robotników. W Polsce z okazji miesiąca przyjaźni w dniach
13 - 27 IV wyświetlane były filmy wyprodukowane w NRD.

53

2 U d z i a ł   l i t e r a t ó w   w   m i ę d z y n a r o d o -
w y m   r u c h u   w   o b r o n i e   d z i e c k a -
przeciw wojnie bakteriologicznej. W związku z przygotowaną w
Wiedniu na dzień 12 IV Międzynarodową Konferencją w Obronie
Dziecka, odbyły się wybory delegacji polskiej. Na zebraniu Kra-
jowego Komitetu Przygotowawczego Konferencji, wybrano 11 dele-
gatów, m. in. Z. Nałkowską i E. Szelburg-Zarembinę. 26 IV odbył
się w Warszawie wiec w obronie dziecka - przeciw wojnie bakte-

riologicznej. Obrady wiecu otworzył T. Breza, przemówienie wygłosiła m. in. W. Wasilewska.

54

- 4 Uchwała Rady Ministrów w sprawie tymczasowego statutu organizacyjnego Ministerstwa Oświaty. W myśl uchwały w skład Ministerstwa wchodziły: Gabinet Ministra; Departamenty: Kadr i zatrudnienia, Administracyjno-finansowy, Planowania, Inwestycji, Przedszkoli, Szkolnictwa ogólnokształcącego, Oświaty dorosłych, Opieki nad dzieckiem, Wychowania pozaszkolnego, Kształcenia i doskonalenia kadr, Wychowania fizycznego i sportu, Kontroli; oraz samodzielne Wydziały: Oceny książek szkolnych, Bibliotek szkolnych i pedagogicznych i Zarząd Przemysłu Szkolnego.

Tekst ustawy podaje "Mon. pol.", nr A-53 poz. 781.

55

- 5 Umowa o budowie Pałacu Kultury i Nauki między Rządem RP i Rządem ZSRR została podpisana w Warszawie. Gmach był przeznaczony na siedzibę PAN, Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, młodzieżowych organizacji kulturalno-oświatowych, kin, teatrów i wystaw. Związek Radziecki zobowiązał się ponieść koszty budowy.

56

- 8 - 9 Plenum Zarządu Głównego SPATIF z udziałem delegatów z terenu odbyło się w Warszawie. Obrady otworzył wiceminister Kultury i Sztuki W. Sokorski. Referat na temat repertuaru teatrów w świetle dyskusji zjazdu teatralnego (zob. poz. 34/52) wygłosił prezes SPATIF - L. Schiller. Wiele uwagi poświęcił sprawie wprowadzenia polskiego dramatu romantycznego do teatrów. Mówił m. in. "Jeśli o wartości naszych dramatów romantycznych stanowiła tylko ich zdolność budzenia uczuć

patriotycznych, dziś powiedzielibyśmy ich bojowość - to już samo dawałoby im zaszczytne prawo obywatelstwa w stałym repertuarze scen naszych. A przecież, gdy mowa o Dziadach i Kordianie i większości dramatów Słowackiego, wchodzi tu jeszcze w grę realistyczne odbicie społecznej i politycznej rzeczywistości ocenianej z pozycji postępowych /.../. Społeczeństwo polskie od stu lat bez mała przywykło uważać rodzimą dramaturgię romantyczną za najcenniejszą pozycję, a później za podstawę repertuaru narodowego". (Teatr ogromny. W-wa 1961). Szeroko omawiana w referacie i dyskusji była również sprawa współpracy pisarzy współczesnych z teatrami, wprowadzenia sztuk współczesnych do repertuarów teatrów i problematyka ich realizacji scenicznej. Oprócz L. Schillera referaty wygłosili Jan Kreczmar (na temat zadań i struktury Rad Artystycznych), E. Axer (o zagadnieniach kierowania teatrami), H. Szletyński (na temat szkolenia kadr aktorskich), K. Rudzki mówił o gospodarce planowej w teatrach).

Fragm. referatów: E. AXER, J. KRECZMAR, K. RUDZKI, H. SZLETYŃSKI: Obrady Zarządu Głównego SPATIF. "Teatr", nr 6. - L. SCHILLER. /Fragm./ "Teatr", nr 6 oraz w książce: Teatr ogromny. W-wa 1961 s. 164 - 170. -

Głosy w dyskusji: B. KORZENIEWSKI, Z. MAŁKOWSKA, W. SOKORSKI, L. SCHILLER, E. WIERCZYŃSKI. "Teatr", nr 7.

57

9 P i e r w s z y s k ł a d P o l s k i e j A k a d e m i i N a u k został powołany na wniosek Komisji Organizacyjnej PAN przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej - B. Bieruta. Do prezydium Akademii wchodził: prezes: J. Dembowski, zastępcy prezesa: K. Nitsch, W. Sierpiński, W. Wierzbicki oraz ¹⁴⁾ członkowie: J. Dąbrowski, F. Fiedler, N. Gąsiorowska, L. Hirszfild, L. Infeld,

J. Ł. Jakubowski, S. Kulczyński, K. Kuratowski, T. Manteuffel, T. Marchlewski, K. Michałowski, Z. Modzelewski, S. Pieńkowski, W. Szafer. Sekretarzem naukowym PAN został S. Mazur, a jego zastępcami: J. Chałasiński, S. Leszczycki i P. Szulkin. Na stanowisko sekretarza Wydziału I: Nauk Społecznych powołano S. Żółkiewskiego. **Śród historyków literatury i językoznawców w skład Akademii : weszli : jako członkowie rzeczywisci : J. Kleiner, T. Lehr-Spławiński, K. Nitsch, jako członkowie korespondenci: W. Doroszewski, K. Wyka, J. Krzyżanowski, A. Zajączkowski, S. Żółkiewski.**

Pierwsze posiedzenie Prezydium PAN odbyło się 24 V w Warszawie. Omawiano regulaminy Prezydium i Sekretariatu Naukowego PAN, sprawę przejęcia przez Akademię niektórych placówek naukowych oraz powołanie Komitetów i Komisji przy Wydziałach Akademii. Na wniosek Sekretariatu Naukowego został włączony do PAN - Instytut Badań Literackich, zatwierdzono również następującą listę Komitetów i Komisji przy Wydziale I: Komitety: Nauk Prawnych, Nauk Ekonomicznych, Historii Nauki Polskiej, Sławistyczny i Rusycystyczny, Orientalistyczny, Filozoficzny, Neofilologiczny, Historii Kultury Materialnej i Historii Sztuki, Nauk o Kulturze Antycznej, Nauki o Literaturze Polskiej, Językoznawczy oraz Komisję Programową Instytutu Historii, w dniu 4 VII powołano jeszcze Komisję Programową Instytutu Historii Kultury Materialnej. Następne zebranie Prezydium poświęcone również sprawom organizacyjnym odbyło się 4 VII.

W dniu 1 X na podstawie porozumienia z Centralnym Zarządem Przemysłu Graficznego Akademia przejęła drukarnie naukowe we Wrocławiu, Krakowie, Poznaniu i Warszawie.

4 XI powołana została Komisja Wydawnictw Naukowych pod przewodnictwem - T. Manteuffla. W tym samym dniu powołana została uchwałą Sekretariatu Naukowego Komisja Biblioteczna ^(przewodniczący J. Chałasiński) w celu koordynacji i kontroli funkcjonowania bibliotek należących do Akademii. Według projektu opracowanego przez Komisję własnością PAN miały stać się Biblioteka PAN w Krakowie, Biblioteka Zakładu Narodowego

im. Ossolińskich we Wrocławiu, Biblioteka Fundacji Kórnickiej w Kórniku.

2 XII Sekretariat Naukowy powołał Komisję Towarzystw Naukowych pod kierunkiem W. Wierzbickiego w celu koordynacji i kontroli działalności specjalistycznych towarzystw naukowych.

Uchwałą Sekretariatu z dnia 30 XII placówki naukowe PAU i Towarzystwa Naukowego Warszawskiego zostały włączone do Instytutów Akademii lub przekształcone w pomocnicze placówki naukowe PAN. Na podstawie tej uchwały przy Wydziale I powstały: Zakład Językoznawstwa - pod kierunkiem K. Nitscha, Zakład Historii Kultury Materialnej - pod kierunkiem T. Reymana, Zakład Historii Sztuki - pod kierunkiem T. Mańkowskiego, Pracownia Słownika Łaciny Średniowiecznej w Polsce - pod kierunkiem M. Plezi, nieco wcześniej zorganizowana została w Łodzi Pracownia Historii Czołpismnictwa - pod kierunkiem J. Chałasińskiego.

I s e s j a Z g r o m a d z e n i a O g ó l n e g o P o l s k i e j A k a d e m i i N a u k o d b y ł a s i ę ^{5 VII)} w Pałacu Staszica w Warszawie. Na sesję przybyli: premier J. Cyrankiewicz, marszałek Sejmu W. Kowalski, wicepremier S. Jędrzychowski, ministrowie, przedstawiciele CRZZ, ZSCH^Y i innych organizacji i instytucji. Sesja była poświęcona omówieniu wytycznych planu badań naukowych we wszystkich dziedzinach gospodarki i kultury narodowej. Obrady otworzył premier J. Cyrankiewicz. Referat na temat wytycznych planu badań naukowych wygłosił sekretarz naukowy PAN S. Mazur.

P i e r w s z e p o s i e d z e n i e n a u k o w e W y d z i a ł u I P o l s k i e j A k a d e m i i N a u k o d b y ł o s i ę ^(20 XI) w Warszawie. Z. Modzelewski wygłosił referat pt.: Rola i znaczenie nauki w Polsce Ludowej. W dyskusji głos zabrali m. in.: J. Chałasiński, B. Suchodolski, W. Doroszewski, S. Żółkiewski, T. Kotarbiński.

Referat: Z. MODZELEWSKI, "Nauka pol." 1953 nr 1 s. 55 - 71.

10 Rękopisy M. Kopernika, J. I. Krasieckiego, pisma M. Kromera i inne cenne dokumenty historyczne (ok. 300 pozycji) przekazał Rząd ZSRR delegacji polskiej, która udała się w tym celu do Moskwy. Były to zbiory odnalezione i zabezpieczone przez żołnierzy radzieckich w 1944 r. we Fromborku. 59

10 Narada pracowników kultury i sztuki w sprawie przygotowań do Złotu Młodych Przewodników Budowniczych Polski Ludowej odbyła się w Domu Literatury w Warszawie. Obrady otworzył L. Kruczkowski. Na temat udziału pracowników kultury w uroczystościach zlotowych mówił W. Sokorski. Referat o zadaniach i organizacji Zlotu wygłosił przewodniczący ZG ZMP - W. Matwin. 60

20 Ukazał się numer (16/17) "Nowej Kultury" poświęcony B. Bierutowi dla uczczenia 60 rocznicy jego urodzin przypadającej w dniu 18 IV. Numer zawierał m. in. wypowiedzi, wspomnienia i utwory okolicznościowe: L. Kruczkowskiego, J. Iwaszkiewicza, A. Słonimskiego, L. Rudnickiego, I. Newerlego, I. Krzywickiej oraz wypowiedzi B. Bieruta: O kulturze i sztuce. B. Bierutowi zadedykowała również nr 3/4 kwartalnika redakcja "Pamiętnika Teatralnego". Od dnia 3 IV Polskie Radio rozpoczęło nadawanie cyklu audycji poświęconych życiu i działalności Prezydenta. Nakładem wydawnictwa "Czytelnik" ukazał się zbiorowy tom pt. Wiersze o Bolesławie Bierucie. 61

23 Narada uczestników strajków chłopskich w 1932 roku z pisarzami zorganizowana przez ZLP odbyła się w Warszawie. Referat na ~~naradzie~~ pt. Powstali, których gnębił głód wygłosił J. Ozga-Michalski ("Nowa Kultura", nr 18) 62

27 Zmarł w Katowicach Kazimierz Gołba (ur. 1904), powieściopisarz, dramaturg i publicysta. (Dane bio-bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 1 s. 568 - 570).

Z. BEDNORZ: K. Gołba napisał dzieło... "Dziś i Jutro", nr 23. 63

28 Wanda Wasilewska w Polsce. Spotkanie literatów warszawskich z pisarką odbyło się 28 I w Domu Literatów. Dyskusję nad twórczością W. Wasilewskiej zagał H. Michalski. W czasie pobytu w Polsce pisarka uczestniczyła w wielu imprezach kulturalnych i społecznych oraz spotkaniach z czytelnikami.

Nakładem Wydawnictwa MON ukazała się 3 część trylogii Wasilewskiej: Pieśń nad wodami pt. Rzeki płoną, ^{która} ~~Powieść ta~~ została odznaczona międzynarodową Nagrodą Stalinowską za utrwalanie pokoju między narodami. 64

29 Dyskusja o "Nowej Kulturze". Z inicjatywy Oddziału Łódzkiego ZLP odbyło się w Łodzi wspólne zebranie literatów i zespołu redakcyjnego "Nowej Kultury", na którym omawiano dotychczasową działalność pisma. Najobszerniej dyskutowano sprawę powiększenia działu informacji o pracach terenowych oddziałów ZLP i nawiązania szerszej współpracy z literatami z poza Warszawy. W celu zrealizowania postulatów dyskusji postanowiono wprowadzić w piśmie dział "kronik terenowych". Na stanowisko redaktora działu został wybrany J. Huszcza. 65

29 Rozporządzenie [redacted] w sprawie warunków i trybu nadawania stopni naukowych kandydata nauk i doktora nauk zostało ogłoszone przez Radę Ministrów.

Tekst rozporządzenia podaje: "Dz. U.", nr 24 poz. 164.

- Partia i twórczość ^{Pisarza} Jerzego Andrzejewskiego. Recenzenci wskazywali na ^{dopuszczalność} aktualność i ważność problematyki zawartej w publicystyce Andrzejewskiego, powstałej z przemyśleń nad marksistowskimi lekturami politycznymi i teoretycznymi. „Partia i twórczość pisarza - pisał Z. Gren - nie jest książką publicystyczną w sensie doraźnej agitacji i walki z kimś lub o kogoś. Może być natomiast busolą pisarskiego rozwoju, ukazując drogę, którą przebył jej autor, cel do którego zmierzał i wynik jaki osiągnął.” A. Lam omawiając problematykę książki stwierdza, iż „Jednym z naczelných zadań, postawionych sobie przez Andrzejewskiego, jest wykazanie, że pisarzowi nie wystarcza bynajmniej opanowanie zasad materializmu dialektycznego i krytycznego, że będzie ono martwe, jeśli nie idzie w parze z całkowitym zespoleniem się z dążeniami klasy robotniczej i narodu, jeśli nie sięga w sferę emocji, w dziedzinę, którą z pewnym przybliżeniem można nazwać proletariackim instynktem klasowym.”

Z. GREN: Pisarstwo publicystyczne Andrzejewskiego. „Życie liter.”, nr 22.- A. LAM: Dojrzała próba teorii. „Nowa Kult.”, nr 33.- J. SIEKIERSKA: Świadectwo dojrzałości. „Tryb. Ludu”, nr 303.

67

- Matka i syn pamiętnik Albina Bobruka. „Pamiętnik Bobruka” to wstrząsająca historia dzieciństwa i młodości typowego przedstawiciela tej części proletariatu Polski przedwrześniowej, która przy wstecznej strukturze ekonomicznej naszego kraju była w nim niewątpliwie najliczniejsza i przez to szczególnie charakterystyczna”. (R. Matuszewski). Recenzenci wskazywali na wartość artystyczną pamiętnika, podkreślano trafność wyboru najbardziej typowych faktów i sytuacji, zwartość i jasność stylu. M. Żmigrodzka pisała: „W przesyceniu bogatą humanistyczną treścią uczuć i marzeń każdego fragmentu życia bohatera, kryje się tajemnica siły wzruszenia, jakie bu-

dzi w czytelniku obraz tych lat".

Pamiętnik otrzymał I nagrodę na konkursie na wspomnienia robotników ogłoszonego przez Polskie Radio i PIW oraz Nagrodę Państwową III stopnia w r. 1952.

J. ANDRZEJEWSKI: Wstęp. /W:/ A. Bobruk: Matka i syn. W-wa 1952. - K. KULICZKOWSKA: Dwa pamiętniki. "Życie liter.", nr 15. - Z. LICHNIAK: Dokument czasu. "Dziś i Jutro", nr 38. - R. MATUSZEWSKI. "Tryb. Ludu", nr 145. - J. RURAWSKI: Pamiętnik z pierwszej linii. "Wieś", nr 31. - J. STRZELECKI: Wymowa zwycięskich życiorysów. "Prz. kult.", nr 3. - M. ŻMIGRODZKA: Klasa robotnicza pisze swoją historię. "Nowa Kult.", nr 30. - S. ŁASTIK. "Twórcz." 1953 z. 3. s. 196 - 201.

68

MAJ

1 Polska prapremiera sztuki Mikołaja Pogodina: Człowiek z karabinem odbyła się we Wrocławiu. Insc. i reż.: J. Rotbaum, scenogr. - A. Jędrzejewski i W. Lange. Reżyser sztuki J. Rotbaum, aktorzy: F. Żukowski (odtwórca roli Lenina) i L. Benoit (odtwórca roli szeregowca Szandrina) otrzymali Nagrody Państwowe II stopnia. Recenzenci wskazywali na doniosłość konfliktów politycznych sztuki i aktualność jej treści. S. Marczak - Oborski pisał m. in.: „Przedstawienie to stało się nowym dowodem jak bardzo potrzebujemy w repertuarze radzieckich dramatów rewolucyjnych. Nie tylko - choć przede wszystkim - dla ich wymowy i siły ideowej. Dlatego również, że przynoszą one szeroki oddech polityczny i artystyczny naszym scenom, na których, zbyt często realizm socjalistyczny rozumiany jest jako łagodny naturalizm z docze-

cionym tzw. wydzźwiękiem."

Z. GREŃ. "Życie liter.", nr 13. - J. KOTT: Sztuka wielkich konfliktów. "Tryb. Ludu", nr 151. - T. LUTOGNIĘWSKI: Wrocławskie zwycięstwo. "Gaz. robotn.", nr 112. - S. MARCZAK-OBORSKI: Człowiek w rewolucji. "Nowa Kult.", nr 23. - A. ODNOWA: Wybitne dzieło dramatyczne najmłodszej klasyki. "Dziś i Jutro", nr 48.

69

3 Zamknięty konkurs literacki na utwór o współczesnej tematyce śląskiej ogłosiła Wojewódzka Rada Narodowa i Oddział ZLP w Katowicach. Jury konkursu w składzie: L. Flaszen, W. Mach, W. Miziowa, S. Otwinowski, J. Szewczyk przyznało następujące nagrody:
I nagroda: W. Szewczyk za opowiadanie Polityka. [Dwie II nagrody: A. Baumgardten za poemat Zwykły dzień i J. Brzoza za opowiadanie Worek węgla. [Trzy III nagrody: J. Baranowicz za opowiadanie Drama płynie w Gliwickiem, M. Klimas-Błahutowa za reportaż Pokolenie które dojrzewa, M. Kucharski za utwór Opowiadanie.

70

3 - 18 Dni Oświaty Książki i Prasy.

W kwietniu powołany został ^{Główny} ^{Obywatelski} komitet organizacyjny "Dni" na czele, którego stanął J. Cyrankiewicz, spośród literatów do komitetu weszli: J. Andrzejewski, W. Broniewski, M. Dąbrowska, L. Kruczkowski, J. Ozga-Michalski, L. Schiller.

Inauguracja "Dni Oświaty" odbyła się 3 V w nowowbudowanej świetlicy wiejskiej w Pruszyńcu pow. Siedlce. Przemówienia na uroczystości wygłosił minister Oświaty W. Jarosiński, który po-

W całym kraju zorganizowano kiermasze, na których literaci podpisywali swoje książki. Z inicjatywy Komisji Imprez Literackich przy ZG ZLP w akcji wyjazdów w teren czynny udział wzięli pisarze warszawscy. 124 literatów uczestniczyło w czasie "Dni" w 118 spotkaniach z czytelnikami na terenie Warszawy i województwa, a ponadto w 8 imprezach zorganizowanych w Krakowie, 2 we Wrocławiu, 1 w Ostrowcu i 1 w Raciborzu. Z inicjatywą wyjazdu pisarzy krakowskich na spotkanie z czytelnikami wystąpiło "Życie Literackie", które zorganizowało imprezy w Przemyślu, Nowej Hucie i wspólnie z pisarzami Śląska w Bytomiu. Czynnie uczestniczyli w imprezach "Dni Oświaty" również literaci innych oddziałów na terenie własnych województw. Wydziały Oświaty Rad Narodowych i organizacje społeczne i oświatowe zorganizowały liczne wystawy i odczyty na temat dorobku kulturalnego Polski Ludowej np. w woj. lubelskim ok. 800 odczytów, szczecińskim ok. 1 000, poznańskim ok. 3 000 odczytów, na Śląsku ok. 500 odczytów i tp., otwarto nowe punkty biblioteczne np. woj. szczecińskie - 28 bibliotek, łódzkie - 60 bibliotek i t.p. "Życie Warszawy" w związku z obchodem "Dni Oświaty" przeprowadziło w dniach 11 - 27 V ankietę o pracach bieżących i planach na przyszłość pisarzy.

W celu ułatwienia instytucjom organizowania wieczorów artystycznych staraniem Głównego Komitetu Obywatelskiego ukazały się następujące broszury : Półka z książkami. Wieczornica literacka oraz Montaż artystyczny na Dni... .

71

4 Klub Literacki w Będzinie został otwarty pod patronatem Oddziału Śląskiego ZLP. Klub organizował dyskusje literackie oraz wieczory autorskie pisarzy

śląskich i pisarzy^{*)} innych oddziałów ZLP.

72

- 6 Zmarł w Toruniu Tadeusz Makowiecki (ur. 1900), historyk literatury i sztuki, profesor Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu. (Dane bio-bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 2 s. 405 - 407).

M. ALEKSANDROWICZ. "Ilustr. Kurier pol.", nr 152. -
K. GÓRSKI. "Roczn. Tow. Nauk. Warsz.", s. 103 - 105. - K. GÓRSKI.
"Tyg. powsz.", nr 24. - (pg.) / P. GRZEGORCZYK: Z żałobnej karty. "Dziś i Jutro", nr 22.

73

przed 11 O marksistowskiej teorii literatury Henryka Markiewicza. Zbiór szkiców ukazał się jako tom 14 serii IBL Studia historycznoliterackie. Recenzenci wskazywali na pionierski charakter książki, którą poprzedziła jedynie praca S. Żółkiewskiego Stare i nowe literaturoznawstwo. ~~(Wskazywane na)~~ Wśród zalet pracy Markiewicza wymieniano nowatorskie ujęcie istotnych dla teorii literatury problemów (np.: typowości, stosunku treści do formy, uogólnienia artystycznego i tp.). Książka Markiewicza pisał m. in. S. Sandler: "Jest tylko zarysem wybranych zagadnień. Ale zagadnień centralnych i to sprawia, że jest najpełniejszym dotąd ich zarysem w języku polskim." ("Twórczość" 1953 z. 3). Chwalono również ścisłość terminologii i precyzję sformułowań, które pracy popularyzatorskiej, przeznaczonej głównie dla nauczycieli i studentów nadały, zdaniem krytyków, rangę podręcznika o wysokich walorach naukowych.

S. GRZESZCZUK. "Od A do Z", nr 30. - S. MORAWSKI. "Mat. studiów szt." 1953 nr 3/4 s. 292 - 305. - P. TURKOWSKI /S. SANDLER/. "Polonist." 1953 nr 3 s. 44 - 47. - S. SANDLER. "Twórcz." 1953 z. 3 s. 201 - 207.

74

12 Uchwała w sprawie tymczasowego statutu organizacyjnego Ministerstwa Kultury i Sztuki została ogłoszona przez Radę Ministrów. Wg uchwały w skład Ministerstwa wchodziły: Gabinet Ministra oraz Departamenty: Imprez Artystycznych i Obchodów; Planowania; Finansowy; Budżetowo-Gospodarczy; Kadr; Kontroli, a ponadto podlegają mu: Samodzielny Wydział Organizacyjny i Centralne Zarządy: Szkół Artystycznych; Bibliotek; Muzeów; Teatrów; Oper, Filharmonii i Instytucji Muzycznych; oraz Instytut Sztuk Plastycznych; Zarząd Świetlic, Domów Kultury i Twórczości Amatorskiej; Zarząd Ochrony i Konserwacji Zabytków; oraz Rada Artystyczna jako organ opiniodawczy.

Tekst ustawy podaje "Monit. pol.", nr A-35 poz. 512.

75

18 Prapremiera sztuki Romana Brandstaettera Król i aktor odbyła się w Teatrze Kameralnym w Warszawie, reż.: J. Warnecki, scenogr.: J. Kosiński. ~~Tematem sztuki~~, złożona z 10 luźno powiązanych scen, ^{przedstawia} była walkę W. Bogusławskiego o teatr narodowy. Wybór tematu spotkał się z ogólnym uznaniem krytyki. J. A. Szczepański pisał m. in. "A więc zrobienie ze sprawy Bogusławskiego osi dramatu jest nie tylko dopuszczalne, ale celowe i trafne, zwłaszcza gdy się ją twórczo łączy z szerokim obrazem ówczesnych sił społecznych i ich ścierania się z sobą". Zastrzeżenia krytyków budziło zawężenie problematyki i konfliktów dramatu do środowiska dworskiego i zbyt statyczne ~~poprowadzenie~~ akcji. Do końca roku odbyły się premiery sztuki w Krakowie, Poznaniu i Szczecinie.

H. AUDERSKA: O sztuce. "Nowa Kult.", nr 23. - R. BRANDSTAETTER: O pracy nad "Królem i aktorem". "Nowa Kult.", nr 22. - B. BUTRYŃCZUK: Tradycja w służbie współczesności. "Nowa Kult.", nr 20. - E. CSATO: Nowa sztuka Brandstaettera. "Teatr", nr 8. -

S. HEBANOWSKI: Autor i aktor. "Widnokrąg", nr 22. - E. MISIOŁEK: "Król i aktor" w Warszawie i Poznaniu. "Dziś i Jutro", nr 27. - A. POLEWKA: Komediant i aktor. "Gaz. Krakowska", nr 145. - Jaszcz /J.A. SZCZEPANSKI/. "Tryb. Ludu", nr 116. - H. VOGLER: Próba realistycznej romantyki. "Życie liter.", nr 14. - J. ŻUŁAWSKI: Na scenach warszawskich. "Twórcz.", z. 6 s. 182 - 188.

76

18 - 25 N a r a d a K o r e s p o n d e n t ó w P o r a d n i L i t e r a c k i e j odbyła się w Oborach pod Warszawą. Wzięli w niej udział początkujący literaci ze środowisk robotniczych i chłopskich, korzystający korespondencyjnie ze wskazówek Poradni Literackiej przy ZG ZLP oraz przedstawiciele Warszawskiego Oddziału ZLP. W końcu roku działalność poradni została zawieszona.

77

20 F e s t i w a l S z t u k P o l s k i c h. Udział w Festiwalu wzięły zespoły amatorskie wiejskie i zespoły Związków Zawodowych. W lutym odbyły się eliminacje powiatowe, a w kwietniu eliminacje wojewódzkie dla obu rodzajów zespołów. Centralne eliminacje rozpoczęły się 15 V w Warszawie. 20 V odbyła się uroczystość wręczenia nagród wyróżnionym zespołom. Spośród zespołów podlegających CRZZ I nagrodę otrzymały: zespół ZZK z Czechowic za wystawienie sztuki A. Tarna: Zwykła sprawa i zespół PZPB z Poznania za wystawienie sztuki J. Rojewskiego: Tysiąc walecznych. Wśród zespołów wiejskich I nagrodę otrzymały: zespół z Ludwinowa (woj. krakowskie) za wystawienie sztuki A. Maliszewskiego: Wczoraj i przedwczoraj oraz zespół z Zaniemyśla (woj. poznańskie) za wystawienie sztuki A. Fredry: Zrządność i przekora.

W Festiwalu wzięło udział ok. 1 590 zespołów wiejskich liczących ponad 20 tys. członków oraz ok. 1 200 zespołów związkowych skupiających ok. 25 tys. członków. Przedstawienia zespołów

uczestniczących w Festiwalu obejrzało ok. 2 miliony widzów ze środowisk robotniczych i wiejskich.

78

22 Delegacja polska uczestniczyła w obradach Kongresu Pisarzy Niemieckich w Berlinie. Literatów polskich reprezentowali R. Karst i L. Kruczkowski.

79

24 Instytut Badań Literackich stał się placówką naukową Polskiej Akademii Nauk na podstawie uchwały podjętej na pierwszym zebraniu Prezydium PAN (zatwierdzonej 9 VII uchwałą Prezydium Rządu). Na mocy grudniowych uchwał Sekretariatu Naukowego Akademii do Instytutu włączono: Pracownię Bibliografii Polskiej byłego Zakładu Historycznego, Gabinet Filologiczny im. ^{G.}Korbuta oraz istniejące przy tym Gabcinecie Archiwum E. Orzeszkowej. Liczba pracowników etatowych wzrosła z ⁽¹⁵²⁾66 do ^(34 XII)112 osób. Obok kontynuowanych w poszczególnych działkach Instytutu prac i wydawnictw seryjnych, rozpoczęto wydawanie nowej serii wydawniczej Materiały do dziejów postępowej publicystyki pod redakcją E. Korzeniewskiej.

Jednocześnie kwartalnik "Pamiętnik Literacki" poświęcony historii literatury, wydawany przez IBL i Towarzystwo Literackie im. A. Mickiewicza stał się pismem Akademii wydawanym przez IBL. Redaktorem naczelnym pisma został T. Mikulski, w skład Komitetu Redakcyjnego wchodził: K. Budzyk, J. Kleiner, J. Kott, J. Krzyżanowski, M. R. Mayenowa, K. Wyka, S. Żółkiewski.

80

24 Rada Czytelnictwa i Książki przy Prezydium Rady Ministrów została powołana uchwałą Prezydium Rządu. Zadaniem Rady było koordynowanie oraz inicjowanie prac

mających na celu upowszechnienie książki, szerzenie czytelnictwa, organizowanie sieci bibliotecznej, kontrolowanie prac i kierowanie badaniami ośrodkach naukowych nad czytelnictwem. Zostały również powołane terenowe Rady Czytelnictwa przy Prezydiach Rad Narodowych. Uchwałą Rady Ministrów z 24 IX 1953 r. zniesione zostały komitety powołane dekretem z dnia 17 IV 1946, biblioteczne, a ich działalność przejęły Rady Czytelnictwa.

Teksty uchwał i statut Rady podają: "Mon. pol.", nr A-48 poz. 655, nr A-75 poz. 1196, "Mon. pol." 1953 nr A-104 poz. 1399.

81

25 Pamiątki rodzinne po Adamie Mickiewiczu stały się własnością Polski. Wnuczka A. Mickiewicza, Maria Mickiewicz, która zmarła w Paryżu w dniu 25 V, zapisała w testamencie wszystkie pamiątki rodzinne po wybitnym poecie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

82

- 30 Ogólnokrajowa narada bibliotekarzy poświęcona zagadnieniom czytelnictwa odbyła się w Warszawie. Obrady otworzył E. Ochab, referat pt. Zagadnienia bibliotekarstwa polskiego wygłosił W. Sokorski.

Fragm. referatu: "Nowa Kult.", nr 25, "Bibliotekarz", nr 3.-
Rezolucja i sprawozdanie: "Bibliotekarz", nr 3.

83

31 Wieczór poświęcony pamięci Christo Botewa, poety bułgarskiego, odbył się w siedzibie Komitetu Słowiańskiego w Warszawie.

84

- Pięćdziesięciolecie pracy publicystycznej i przekładowej Wacława Rogowicza. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej w uznaniu zasług pisarza odznaczył go Krzyżem oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

85

- Powołanie Kolegium Repertuarowego przy Centralnym Zarządzie Teatrów, Oper i Filharmonii. W skład powo-

lanego przez Ministra Kultury i Sztuki weszli: J. Pański - przewodniczący oraz: E. Axer,^{s.} W. Balicki, E. Csato', B. Dąbrowski, J. Iwaszkiewicz, B. Korzeniewski, J. Kott, J. Pomianowski, L. Schiller, A. Tarn, J. Wilczek. W planie działalności kolegium przewidywano m. in.: opiniowanie i kwalifikowanie sztuk teatralnych, konsultacje z autorami sztuk współczesnych do czasu zatwierdzenia^{ostatecznego} tekstu sztuki, współpracę w opiniowaniu planów repertuarowych.

86

CZERWIEC

1 Dyskusja o polskiej dramaturgii współczesnej została zainicjowana przez redakcję pisma "Teatr", która w związku z odbywającą się w ZSRR dyskusją o podobnej tematyce, zwróciła się do czytelników i krytyków z apelem o nadysłanie wypowiedzi zawierających ocenę sytuacji w polskim dramacie. "Publiczna dyskusja" - pisano w nocie redakcji - "oparta na zasadzie krytyki i samokrytyki, pozwoli podsumować bogate doświadczenia teatrów nad polskimi sztukami współczesnymi i ocenić współpracę scen z pisarzami i widownią, pozwoli odkryć przyczyny trudności i błędów - ideologiczne, artystyczne i organizacyjne oraz wysnuć wnioski z sukcesów". ("Teatr", nr 9). W tym samym numerze ukazał się artykuł E. Csato' dotyczący wystawień sztuk o problematyce współczesnej. Polemikę wywołała wypowiedź J. Kotta, który poddał krytyce podział konfliktów społecznych na "antagonistyczne" i "nieantagonistyczne", nie mający, jego zdaniem, odpowiednika w rzeczywistości. Podział ten, wg Kotta, prowadził do ukazywania w sztuce albo schematycznego konfliktu "między czarnym i białym", albo do wyizolowanego konfliktu "pseudoprodukcyjnego". Drogi rozwoju współczesnego dramatu widział autor arty-

kułu w problematyce moralno-obyczajowej. Repliką na artykuł Kotta była wypowiedź redakcji "Teatru", która broniła "tezy o istnieniu dwu rodzajów konfliktów" oraz artykuł G. Lasoty ("Nowa Kultura", nr 25). Na łamach "Nowej Kultury" ocenę sytuacji we współczesnej dramaturgii przeprowadził J. Pomianowski na podstawie analizy repertuaru teatrów warszawskich. W inwazji sztuk historycznych dostrzegł krytyk ucieczkę teatrów i pisarzy od problematyki współczesnej.

E. CSATÓ: Rozmowa schematyczna. "Teatr", nr 9. - J. KOTT: Teatr wielkich konfliktów. "Teatr", nr 9. - G. LASOTA: O właściwe wnioski z radzieckiej dyskusji o dramaturgii. "Nowa Kult.", nr 25. - W. NATANSON: O języku dramaturgów. "Teatr", nr 10. - J. POMIANOWSKI: Sprawy rodzinne dramaturgii. "Prz. kult.", nr 45. - W. SOKORSKI: Osiągnięcia i trudności współczesnej dramaturgii. (referat wygłoszony na Plenum ZG ZLP). "Nowa Kult.", nr 27. - O dwóch rodzajach konfliktów. "Teatr", nr 14. - W walce o polski repertuar współczesny. "Teatr", nr 9.

87

4 50 - l e c i e t w ó r c z o ś c i Z o f i i N a ł k o w - s k i e j. Dla uczczenia jubileuszu odbyło się w Domu Literatury w Warszawie uroczyste zebranie, na którym referat o twórczości pisarki wygłosił J. Iwaszkiewicz. Minister ^{Kultury i Sztuki} S. Dybowski udekorował Z. Nałkowską Krzyżem Komandorskim Orderu "Odrodzenia Polski".

Przemówienia i sprawozdania "Nowa Kult.", nr 24.

88

6 I O g ó l n o p o l s k i Z j a z d T o w a r z y s t w a W i e d z y P o w s z e c h n e j odbył się w Gdańsku. Zjazd był poświęcony opracowaniu metod dalszego rozszerzenia działalności Towarzystwa w terenie, szczególnie w ośrodkach wiejskich.

89

przed 8 Piątka z ulicy Barskiej Kazimierza

K o ź n i e w s k i e g o. Powieść o młodzięży, zawierająca sensacyjny wątek fabularny spotkała się z uznaniem krytyki. R. Matuszewski wskazywał m. in. na "doskonale zbudowany wątek akcji, trzymający czytelnika w napięciu od pierwszej do ostatniej strony oraz umiejętne zużytkowanie tego mocnego fabularnego kośćca dla pokazania na jego tle ciekawego, zróżnicowanego obrazu życia w odbudowującej się Warszawie, narodzin nowego w walce ze starym, dramatycznego ich ścierania się i przełamywania w świadomości młodych bohaterów powieści". Podkreślano, iż "Kóżniewski zerwał z nudnym dydaktyzmem i deklaratywnym moralizatorstwem tak rozpowszechnionym w książkach dla młodzieży" (H. Bereza). W recenzjach wskazywano m. in. na uproszczenia w przedstawianiu środowisk społecznych. Powieść wydana powtórnie w tym samym roku otrzymała Nagrodę Państwową III stopnia. Ekranizacja zob. poz. /54.

Z. HIEROWSKI: Młodzięż z Woli i Ochoty. "Świat i Życie", nr 32. - J. N. KŁOSOWSKI: Powieść o Warszawie. "Kult. i Życie", nr 22. - K. KULICZKOWSKA: Książka o odzyskanej młodzieży. "Życie liter.", nr 21. - Z. LIBERA. "Polonist", nr 5 s. 59 - 60. - Z. LI-
CHNIAK: Wyprostowanymi ścieżkami. "Dziś i Jutro", nr 42. - R. MA-
TUSZEWSKI: Uwagi o tematyce współczesnej. "Nowa Kult.", nr 52. -
R. SZYDŁOWSKI: Drogi i manowce chłopców z ulicy Barskiej. Tryb.
H. BEREZA. "Twórcz." 1953 z. 1 s. 191 - 197. "Ludu", nr 172.-
90

9 O g ó l n o p o l s k a k o n f e r e n c j a p r z e c i w
r e m i l i t a r y z a c j i N i e m i e c o d b y ł a s i ę w W a r -
s z a w i e z i n i c j a t y w y P o l s k i e g o K o m i t e t u O b r o Ń c ó w P o k o j u . R e f e r a t
w y g ł o s i ł J . A n d r z e j e w s k i . 91

13 Z m a r ł a w D o b r z a n o w i e M a r i a B u y n o -
- A r c t o w a (ur. 1877), autorka książek dla dzieci i mło-
dzieży. (Dane bio- bibliograficzne podaje Słownik współczesnych
pisarzy polskich, t. 1 s. 330 - 334).

- 14 U r o c z y s t o ś ć ^{v)} k u c z c i J a n a K o c h a n o w -
s k i e g o. Oddział warszawski ZLP zorganizował konferencję
poświęconą pamięci J. Kochanowskiego. Referaty wygłosili J. Zio-
mek pt. Jan Kochanowski, próba interpretacji, W. Taszycki: Pol-
ski język literacki wieku XVI, O wersyfikacji J. Kochanowskiego
mówił A. Ważyk. 15 VI w Czarnolesie odbyła się uroczystość od-
słonięcia pomnika J. Kochanowskiego i otwarcie Domu Kultury jego
imienia. W lipcu odbył się w auli Katolickiego Uniwersytetu Lu-
dowego w Lublinie wieczór poezji pt. Kochanowski żywy. Nakładem
PIW ukazał się dwutomowy wybór poezji J. Kochanowskiego pt.
Dzieła polskie ze wstępem i przypisami J. Krzyżanowskiego. 93
- 20 S i e d e m d z i e s i ę c i o l e c i e t w ó r c z o ś c i
W ł a d y s ł a w a U m i ń s k i e g o. W sali ZLP w Warsza-
wie odbyła się uroczystość udekorowania jubilata Krzyżem Oficer-
skim Orderu Odrodzenia Polski w uznaniu jego wieloletniej twór-
czości dla dzieci i młodzieży. W imieniu Prezydenta R.P. deko-
racji dokonał minister Kultury i Sztuki J. Dybowski. 94
- 20 - 21 P l e n u m Z G Z L P p o ś w i ę c o n e p r o b l e m a -
t y c e w s p ó ł c z e s n e j w l i t e r a t u r z e. Dys-
kusję i referaty wygłoszone na Plenum poprzedziły artykuły w pra-
sie, m. in.: R. Matuszewskiego, A. Słonimskiego, A. Kamińskiej.
J. Putrament w referacie pt. O niektórych zagadnieniach tematyki
współczesnej w nowej prozie 1950 - 1952 określił zakres omawia-
nych utworów w następującej definicji: "dziełem o tematyce współ-
czesnej nazwiemy taki utwór, którego akcja odbywa się całkowicie
lub w znacznej części po wojnie w Polsce Ludowej". Wiele uwagi
poświęcił schematyzmowi, którego źródłem była, jego zdaniem,
niedojrzałość ideologiczna pisarzy polegająca na nieznajomości

~~procesów rozwojowych życia oraz~~ interpretowaniu rzeczywistości przy pomocy "pseudomarkszystowskich" tez prowadzących do "wulgarnego socjologizmu w traktowaniu postaci i do mechanistycznego, niedialektycznego ukazywania procesów rozwojowych naszej rzeczywistości". Zagadnieniom problematyki współczesnej w innych dziedzinach literatury były poświęcone referaty W. Sokorskiego: O sytuacji w dramaturgii polskiej i błędach polityki teatralnej i A. Ważyka: O aktualnych zagadnieniach naszej poezji. Obszerną dyskusję, w której dwudziestu kilku mówców wypowiedziało się o możliwościach silniejszego powiązania literatury z problematyką budownictwa socjalistycznego, podsumował J. Putrament. Wynikiem analizy stanu literatury w referatach i dyskusji była Rezolucja IV Plenum ZLP, w której pisané: "Mimo poważnych osiągnięć naszych prozaików, poetów i dramaturgów trzeba stwierdzić fakt nienadążania naszej literatury za nurtem życia, niepełnego, niedostatecznego odzwierciedlenia w utworach naszych pisarzy obrazów budownictwa socjalistycznego w Polsce Ludowej, zwycięstw i osiągnięć przodujących ludzi naszej Ojczyzny". Dla poprawy istniejącej sytuacji w dalszym ciągu rezolucji postanowiono: "znacznie rozszerzyć krąg pisarzy podejmujących tematy naszej współczesności, szczególnie apelując do mistrzów naszej prozy, poezji i dramatu o żywszy i czynniejszy udział w kształtowaniu realizmu socjalistycznego; szczególną opieką otoczyć pisarzy pracujących nad utworami przedstawiającymi budowę socjalizmu; odrodzić i wzmocnić akcję wyjazdów w teren; biorąc pod uwagę szczególnie trudną sytuację w literaturze dla dzieci i młodzieży, polecić innym sekcjom pomoc dla sekcji literatury dziecięcej i młodzieżowej; zapraszać systematycznie na zebrania przodujących robotników, chłopów i inteligentów pracujących. Stale podnosić poziom pracy ideowo-politycznej w se-

kcjach". Plenum ZG ZLP uchwaliło również rezolucję protestującą przeciw układowi amerykańsko-niemieckiemu i protest przeciw uwięzieniu J. Dłocosa (sekretarza Komunistycznej Partii Francji) i A. Stil'a (redaktora naczelnego "L'Humanite").

J. BOCHENSKI: O świadomości, ciekawości i sumieniu, czyli o współczesnych zagadnieniach literackich. "Prz. kult.", nr 14. - A. KAMIENSKA: Współczesna powieść o wsi. "Nowa Kult.", nr 24. - R. MATUSZEWSKI: O tematykę współczesną. (Sprawozdanie z obrad). "Życie liter.", nr 14. - R. MATUSZEWSKI: Uwagi o tematyce współczesnej. "Nowa Kult.", nr 23. - J. PUTRAMENT: O niektórych zagadnieniach tematyki współczesnej. "Nowa Kult.", nr 25. - A. SŁONIMSKI: Za mało i za dużo. "Nowa Kult.", nr 24. - W. SOKORSKI: Osiągnięcia i trudności współczesnej dramaturgii. "Nowa Kult.", nr 27. - Z dyskusji na Plenum ZLP. (Fragmenty wypowiedzi). "Nowa Kult.", nr 27.

95

przed 22 Żywe i martwe morze Adolfa Rudnickiego. Tom zawierał opowiadania z wydanych poprzednio zbiorów: Szekspir i Ucieczka z Jasnej Polany i nowe utwory: Żywe i martwe morze, Pierścień oraz Ignas Łęk. Recenzenci wskazywali na pojawienie się problematyki współczesnej w nowych opowiadaniach Rudnickiego. Żywe i martwe morze jest próbą podjęcia nowej problematyki, przedstawienia "żywego morza" nowych wielkich spraw triumfujących nad "martwym morzem" bezpłodnych kontemplacji minionych lat grozy". (H. Zaworska). O wartości nowych i niektórych spośród dawnych opowiadań Rudnickiego pisał R. Matuszewski: "W twórczości Adolfa Rudnickiego przejawiał się realizm i głęboki humanizm wtedy, kiedy umiał on odnaleźć bohaterów prawdziwych historycznie, kiedy wychodził poza fałszywy dramat artysty pięknoducha /.../ wzdrygającego się przed jednoznacznością faktów i słów".

J. ADAMSKI: Do krytyka A. Rudnickiego. "Nowa Kult." 1953 nr 33. - A. GERARD /A. ŁASZOWSKI/: Czucie rzeczywistością. "Dziś i Jutro" 1953 nr 6 - 7. - Z. HIEROWSKI: Ucieczka z martwego morza. "Świat i Życie" 1953 nr 6. - R. MATUSZEWSKI: Przyjaciele i wrogowie. "Nowa Kult." 1953 nr 9. - H. ZAWORSKA: O prozie A. Rudnickiego. "Nowa Kult." 1953 nr 23. 96

26 Pierwszy stały teatr w Nowej Hucie otrzymał stałą siedzibę w baraku o widowni mogącej pomieścić 400 osób. Lokalem dysponował zespół amatorski "Nurt" pod kierownictwem J. Kurczaba. Z budynku korzystały wszystkie zespoły artystyczne, które istniały w Nowej Hucie oraz gościnnie występujące zespoły z Krakowa. Na otwarcie teatru zespół "Nurt" wystawił sztukę Poemat pedagogiczny A. Makarenki. 97

przed 29 Utwory zebrane Tadeusza Gajcego. Tom zawierał wiersze oraz dramaty Homer i Orchidea i Misterium niedzielne. Było to pierwsze po wojnie wydanie utworów młodego poety zabitego w powstaniu warszawskim 1944 roku. "Poezja Gajcego jest dokumentem wrażeń, przeżyć i refleksji z lat okupacji i świadectwem szlachetnych jego zmagania z naporem rzeczywistości" pisał M. Olszewski. Na odbicie tragizmu lat wojny w utworach Gajcego wskazywali również pozostali recenzenci. "Śmierć krąży pod powierzchnią jego wierszy jak sok pod korą drzewa, w obliczu śmierci rozgrywa się najboleśniejszy konflikt tej poezji, tak jak w obliczu śmierci dojrzewały najbardziej palące problemy życiowe wojennego pokolenia. Konflikt, który nazwać by można wielorako, konflikt ciągle otwarty, odnawiający się w każdym wierszu i stary jak świat: nieustanna dialektyka przemijania i trwania, bezsensu i cierpienia i śmierci i dziwnej ich wartości". (J. Woźniakowski).

S. LICHANSKI: Chmurny pejzaż upartej młodości. "Dziś i Jutro", nr 49. - M. OLSZEWSKI: "Prz. powsz.", nr 10 s. 259 - 262. - J. WOŹNIAKOWSKI: Jak rzeźba w pól złamana. "Tyg. powsz.", nr 33.

98

29 D y s k u s j a o p r z e k ł a d a c h k s i ą ż e k
d l a m ł o d z i e ż y. Członkowie Sekcji Literatury Dziecię-
cej ZLP w Warszawie przeprowadzili badania nad stanem przekładów
literatury dla dzieci i młodzieży. Wyniki badań i propozycje na
przyszłość opublikowała "Nowa Kultura" (nr 26). Zagadnieniem wybo-
ru tekstów do tłumaczenia, współpracy pisarzy z wydawnictwami,
opracowania książek (przypisy i objaśnienia) zajęli się J. Osiń-
ska, M. Kowalewska i A. Miłosz. Metodą tłumaczenia literatury
dziecięcej były poświęcone artykuły M. Kann ^{oraz} I. Tuwim. Pierwsza
z autorek, dopuszczając możliwość adaptacji, wyrażała pogląd, że
przekład powinien być wierny oryginałowi pod względem treści i
stylu. I. Tuwim wypowiedziała się za przekładem wolnym i możliwie
najszerszym stosowaniem adaptacji.

99

30 N a g r o d y i m. W ł o d z i m i e r z a P i e t r z a k a.
Jury w składzie: E. Dąbrowski, S. Huet, T. Lehr-Spławiński, K.
Górski, K. Morawski, M. Kurzyna, A. Krasiński przyznało nagrody:
w dziedzinie nauki: S. Skwarczyńskiej, w dziedzinie publicystyki:
Z. Przetakiewiczowi i A. Rogalskiemu. Nagrodę młodych otrzymał
publicysta krakowski - J. Zabłocki. Nagrody literackiej nie przy-
znano.

100

30 P i ę ć s e t l e c i e u r o d z i n L e o n a r d a d a
V i n c i. Podejmując inicjatywę Światowej Rady Pokoju Polski Ko-
mitet Obrońców Pokoju powołał Komitet Obchodów rocznicy. Przewod-
niczącym Komitetu został J. Dembowski.

I n a u g u r a c j a obchodów odbyła się 30 VI w Muzeum
<http://rcin.org.pl>

Narodowym w Warszawie, na uroczystej akademii, na którą przybyli członkowie włoskiego komitetu obchodów: M. Fabiani i G. Garzini. Referat o twórczości i działalności wybitnego przedstawiciela włoskiego renesansu wygłosił J. Starzyński. ~~Jednocześnie~~ Jednocześnie w Muzeum została otwarta w y s t a w a poświęcona twórczości Leonarda da Vinci. Podobną wystawę zorganizowano w Bibliotece Ossolineum we Wrocławiu.

S e s j e n a u k o w e. Uroczystość inauguracyjną poprzedziło walne zebranie naukowe Towarzystwa Naukowego Warszawskiego w dniu 27 III, na którym M. Brahmer wygłosił referat poświęcony włoskiemu malarzowi i humaniście. Aktywny udział w obchodach wzięli historycy literatury, sztuki i kultury, którzy pracę nad twórczością Leonarda da Vinci postanowili połączyć z rozszerzeniem badań nad polskim renesansem. W sali Muzeum Narodowego w Poznaniu odbyła się w marcu narada robocza historyków sztuki i kultury materialnej, na którą przybyli również przedstawiciele IBL i Państwowego Instytutu Sztuki. Referat o zagadnieniach kultury renesansowej w Polsce wygłosił K. Budyk. Na naradzie postanowiono zorganizować do końca roku dwie konferencje naukowe poświęcone dziejom renesansu w Polsce. 4-10 VII odbyła się konferencja naukowa w Kielcach. Celem jej było dokonanie przeglądu aktualnego stanu badań nad sztuką Odrodzenia w Polsce oraz wydobycie rodzimego nurtu tej sztuki. Obrady otworzył W. Tomkiewicz inauguracyjnym odczytem Poglądy pisarzy polskich epoki humanizmu. Wyniki obrad podsumował J. Starzyński.

9 - 12 XI odbyła się w Krakowie na Wawelu konferencja naukowa połączona ze zjazdem delegatów Stowarzyszenia Historyków Sztuki i Kultury Materialnej. Obrady były poświęcone dyskusji nad

materiałami przygotowanymi do I tomu pracy zbiorowej Sztuka polska czasów nowożytnych (od połowy XV do połowy XVII wieku). Referaty wygłosili m. in.: W. Sokorski, J. Starzyński, S. Arnold, K. Budzyk. Z okazji rocznicy odbyły się również wieczory artystyczne i odczyty poświęcone Leonardowi da Vinci, a w czasopiśmie ukazały się liczne artykuły. ^{GIW wydał} Bajki Leonarda da Vinci w przekładzie L. Staffa.

101

- Nagrodę za twórczość dla dzieci przyznawaną przez Prezesa Rady Ministrów otrzymała L. Krzemieniecka. Wyróżniona została książka Z. Marchlewskiej: Z pięciu miast.

102

- Pamiętka z Celulozy Igora Newerlego. Powieść drukowana w miesięczniku "Twórczość" (1951 - 1952) była przedmiotem dyskusji na zebraniu Sekcji Prozy Oddziału Warszawskiego ZLP, na którym autor mówił o pracy nad utworem. W prasie codziennej i literackiej ukazywały się liczne recenzje podkreślające znaczenie powieści dla rozwoju współczesnej prozy. "Już pierwsi recenzenci porównywali Pamiętkę z Celulozy z Przedwiośnią" - pisał m. in. Jan Kott - "Powieść Newerlego jest na miarę tych książek, którymi historycy literatury oznaczają później dziesięciolecie. Powstała w głównym nurcie rozwoju polskiej prozy /.../ wyraża bardzo głęboko te historyczne doświadczenia jakie zdobyła klasa robotnicza w Polsce po swoim zwycięstwie w pierwszych latach budowy socjalizmu." Recenzenci wskazywali na rozległość problematyki w Pamiętce z Celulozy Newerlego. "Bohatera swego ukazał Newerly w uzależnieniu od najgłębszego nurtu historii, od procesu walki partii przodującej siły postępu oraz w ścisłym związku z życiem mas pracujących całego narodu. Powieść o partii i powieść o nowym człowieku nie ma charakteru obrazu wąskiego /.../ właśnie dzięki bogactwu epickiego obrazowania życia, dzięki umiejętności przełama-

nia konstrukcji wyłącznie biograficznej." (M. Żmigrodzka).
 Powieść otrzymała Państwową Nagrodę I stopnia. ^{w 1952 r.} Do końca roku ukaza-
 ły się łącznie trzy ^{jej} wydania. Książka była też wielokrotnie wzna-
 wiana w latach następnych i przełożona na wiele języków europej-
 skich. Ekranizacja zob. poz. /54.

J. KOTT: Wielka powieść I. Newerly. "Życie liter.", nr 17. -
 M. KRUPIŃSKI: Nagrodzona książka. "Prz. powsz.", nr 12. - Z. KWIE-
 CIŃSKA: Żywi bohaterowie powieści. "Tryb. Ludu", nr 298. - A. IAM.
 "Po prostu", nr 49. - G. LASOTA: Przeżyć jak człowiek. "Nowa Kult.",
 nr 30. - Z. LICHNIAK: O sprawach ludzkich po ludzku. "Dziś i Ju-
 tro", nr 37. - P. MATUSZEWSKA. "Zeszyty Wrocławskie", nr 2 s. 222 -
 - 224. - R. MATUSZEWSKI. "Kultura i Życie", nr 13. - R. MATUSZEW-
 SKI. "Twórczość", z. 6 s. 168 - 178. - I. NEWERLY: Jak pracowałem
nad "Pamiętką z Celulozy". "Życie liter.", nr 15. - A. NOFER:
O "Pamiętce z Celulozy" i innych powieściach Newerlego. "Polonist.",
 nr 5 s. 47 - 51. - A. WASILEWSKI: Ludowy epos. "Nowa Kult.", nr
 28. - M. ŻMIGRODZKA: Wybitne osiągnięcia realizmu socjalistyczne-
go. "Wies", nr 29.

LIPIEC

3 P i e r w s z a r o c z n i c a ś m i e r c i T a d e u -
 s z a B o r o w s k i e g o. Dla uczczenia pamięci zmarłego
 przed rokiem pisarza "Nowa Kultura", nr 27 (z dnia 6 VII) zamie-
 ściła wybór jego wierszy oraz artykuł A. Brauna: O Tadeuszu Bo-
rowskim - poecie. Artykuły poświęcone Borowskiemu ukazały się
 również w innych czasopismach m. in. J. Andrzejewski: O krytyce
publicystycznej. (Na marginesie twórczości Borowskiego). "Prze-
 gląd kulturalny", nr 2, K. Guszczyński: Notatnik walczącego pisa-
rza. "Nowa Kultura", nr 35, S. Osmańczyk: O trudzie roznoszenia

amunicji. "Nowa Kultura", nr 6, W. Woroszyński: Po śmierci przyjaciela. "Życie Literackie", nr 14.

104

8 Przybył do Polski J. Strykowski, kierownik placówki PAP w Rzymie, wydany z Włoch nakazem z dnia 26 VI. Przyczyną wysiedlenia J. Strykowskiego była jego książka Bieg do Fragała.

105

10 Ustawa o prawie autorskim uchwalona przez Sejm Ustawodawczy głosiła m. in.: "Prawo autorskie obejmuje w granicach określonych ustawą prawo do: 1) ochrony autorskich dóbr osobistych, 2) wyłącznego rozporządzania utworem, 3) wynagrodzenia za wykorzystanie utworu.

W wypadku uzasadnionych wymagań upowszechnienia wiedzy i kultury Rada Ministrów może nawet bez zgody twórcy lub jego następcy prawnego zezwolić na: 1) rozpowszechnianie utworu w określony sposób, 2) przeróbkę lub przystosowanie utworu do potrzeb scenicznych, filmowych lub radiofonicznych przy czym twórca ma prawo pierwszeństwa do opracowania przeróbki lub przystosowania utworu. Za życia twórcy zezwolenie może dotyczyć tylko dzieła opublikowanego. /.../

Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych autor-

skie prawa majątkowe gasną z upływem lat dwudziestu od śmierci twórcy".

Pełny tekst ustawy podaje "Dz. U.", nr 34 poz. 234.

106

11 - 26 Komisja do zbadania rozwoju kulturalnego Śląska została powołana przez Ministerstwo Kultury i Sztuki. Komisja złożona ok. 30-osobowej grupy wojewódzkich działaczy kultury zbierała w okresie 11 - 26 VII dane dotyczące sytuacji placówek artystycznych, bibliotek itp. W pierwszych dniach sierpnia w Warszawie odbyła się narada przedstawicieli komisji i członków Rady Artystycznej. W wyniku uchwały podjętej na naradzie zorganizowano zespół pieśni i tańca "Śląsk" (zob. poz. 98/53); zorganizowano nowe grupy "Artosu", zmieniono dyrekcję opery bytomskiej; przyznano subwencje dla Teatru Dzieci Zagłębia i kwartalnika "Śląsk Literacki" (zob. poz. 122/52).

107

12 Dyskusja o adaptacji scenicznej Lalki Bolesława Prusa. Prapremiera odbyła się 2 VII w Teatrze Polskim w Warszawie. Adaptacja Z. Leśnodorski, reż. J. Dąbrowski, scenogr. O. Axer. Dyskusja wokół adaptacji trwała prawie dwa lata, a tekst przygotowywany przez Z. Leśnodorskiego był wielokrotnie zmieniany. Rozpoczęła się w lutym 1951 na dwu kolejnych zebraniach Sekcji Dramatu Krakowskiego Oddziału ZLP. W maju tekst był omawiany na posiedzeniu kolegium repertuarowego TOF-u, a w lutym 1952 na zebraniu Sekcji Dramatu Warszawskiego Oddziału ZLP. Głosy dyskutantów drukował wówczas "Teatr". ~~Jeszcze raz~~ ^{Gonownie} tekst był analizowany i przerabiany w czasie prób w Teatrze Polskim. Dyskusję nad wystawioną na scenie wersją "Lalki" zainicjował "Przegląd kulturalny", była ona również tema-

tem zebrania Sekcji Dramatu Oddziału Warszawskiego ZLP. Wystawiona adaptacja budziła wiele sprzeciwów i zastrzeżeń; do najpowszechniej wysuwanych należały: wyeksponowanie wątku romansowego, zagubienie realiów epoki, atmosfery starej Warszawy i humoru Prusa, pominięcie wielu charakterystycznych dla powieści scen.

- E. CSATÓ: Adaptacja i przedstawienie. "Prz. kult.", nr 3. -
 K. KORCELLI: W sprawie scenicznego opracowania "Lalki". "Teatr", nr 12. -
 L. KRUCZKOWSKI: Dwie metody scenicznych adaptacji powieści. "Teatr", nr 12. -
 Z. LEŚNODORSKI: Sceniczna adaptacja "Lalki" Prusa. "Teatr", nr 12. -
 A. MAUERSBERGER: "Lalka" Prusa i "Lalka" według Leśnodorskiego. "Teatr", nr 12. -
 A. MAUERSBERGER: W sprawie "Lalki". "Twórcz.", z. 9 s. 186 - 190. -
 A. MAUERSBERGER: Osiem punktów. "Prz. kult.", nr 1. -
 A. ODNOWA: "Lalka" Prusa w Teatrze Polskim. "Dziś i Jutro", nr 31. -
 A. SŁONIMSKI: W obronie wątku romansowego. "Teatr", nr 12. -
 J. SIEKIERSKA: Po dyskusji nad "Lalką". "Teatr" 1953 nr 2.

108

przed 13 U c z t a B a l t a z a r a T a d e u s z a B r e z y.

Zdaniem recenzentów powieść stanowiła przełomową pozycję w twórczości autora. "O tym jak dalece rzeczywistość polska owych lat i coraz bardziej skonkretyzowane zamówienie społeczne wpłynęły na przełamanie świadomości pisarza, na gruntowną modyfikację jego twórczości - mówi niesłychanie wymowny przykład nowej książki Brezy" pisała m. in. W. Leopold. Aktualność problematyki stanowiła, wg. krytyków, o wartości utworu, mimo zastrzeżeń jakie wywoływała jego konstrukcja. "Niedowład konstrukcyjny traktować należy jako zjawisko efemeryczne i uboczne. Istotnym zjawiskiem staje się dla każdego czytelnika omawianej tu przez nas książki ewolucja pisarza. /.../

Wprowadzenie pozytywnych bohaterów, realistyczny obraz świata, trafna ocena konfliktów klasowych i zdeterminowanych przez nie konfliktów moralnych /.../." (L. Budrecki). Powieść otrzymała nagrodę Państwową II stopnia w roku 1952. Ekranizacja zob. poz. /54.

L. BUDRECKI. "Twórcz." z. 9. s. 151 - 159. - A. DRAWICZ: W stronę realizmu. "Wieś", nr 33. - Z. HIEROWSKI: Powieść o zwycięstwie i klęsce. "Świat i Życie", nr 34. - J. N. KŁOSOWSKI. "Kultura i Życie", nr 24. - W. LEOPOLD: O drodze pisarskiej T. Brezy. "Nowa Kult.", nr 30. - Z. LICHNIAK: Eksperyment T. Brezy. "Dziś i Jutro", nr 39. - R. MATUSZEWSKI: Nowy Breza. "Życie liter.", nr 17. - M. SZCZEPAŃSKI: Droga do rzeczywistości. "Tryb. Ludu", nr 236. - Z. ŻABICKI: Etap drogi twórczej. "Polonist.", nr 5 s. 53 - 55. - T. BREZA: Wypowiedź autora o "Uczcie Baltazara". "Twórcz." 1953 z. 3 s. 155 - 163.

109

17 **N a g r o d y P a ń s t w o w e** na rok 1952 przyznało Prezydium Rządu na wniosek Komitetu Nagród Państwowych. W dziale literatury nagrody otrzymali:

Nagrody I stopnia: J. Iwaszkiewicz - za wybitne zasługi twórcze w literaturze polskiej.

I. Newerly za powieść - Pamiętka z Celulozy, zob. poz. 103/52.

J. Strykowski za powieść Bieg do Fragała, zob. poz. /51.

Nagrody II stopnia:

T. Breza za powieść Uczta Baltazara, zob. poz. 109/52

B. Czeszko za powieść Pokolenie, zob. poz. /51

Nagrody III stopnia:

A. Bobruk za pamiętnik Matka i syn, zob. poz. 68/52

K. Koźniewski za powieść Piętka z ulicy Barskiej zob. poz. 90/52

za dzieło Literatura grecka i całokształt pracy w dziedzinie filologii klasycznej.

W dziedzinie nauki nagrodę I stopnia otrzymał m. in. T. Sinkov

Z. GREŃ: Laureaci nagród literackich. "Echo Tyg.", nr 27. -

Z. HIEROWSKI: Państwowe nagrody literackie po raz czwarty. "Życie

liter.", nr 16. - P. HOFFMAN: O tegorocznych nagrodach państwo-
wych w dziedzinie literatury i sztuki. "Nowe Drogi", nr 8 s.

77 - 90. - W. SOKORSKI: Nagrody państwowe w dziale literatury i
sztuki. "Tryb. Ludu", nr 209. - J. WILCZEK: Państwowe Nagrody

Artystyczne r. 1952. "Nowa Kult.", nr 30. - M. ŻMIGRODZKA: Państwo-
we nagrody literackie na r. 1952. "Wieś", nr 30.

110

17 P r a p r e m i e r a s z t u k i Z b i e g ó w i e H a l i -
n y A u d e r s k i e j odbyła się w Teatrze "Ateneum" w War-
szawie, reż. J. Ukleja, scenogr.: W. Buśkiewicz. Do końca roku
sztukę wystawiały również teatry w Lublinie i w Bydgoszczy. Część
recenzentów widziała w utworze Auderskiej przede wszystkim histo-
ryczną komedię obyczajową. J. Frühling pisał m. in. "w tej sztuce
/.../, zagadnienie feudalizmu i sprawa chłopska są jedynie
punktem zaczepienia dla jeszcze jednej odmiany komedii obyczaj-
owej /.../. Mamy do czynienia z typową komedią obyczajową, ukazu-
jącą gnienie i rozkład warstwy szlacheckiej, głuchej na przestrogi
Stasziców i Kołłątajów." Inaczej oceniał utwór Auderskiej E.
Csató: "tworząc przyszłość nie zapominamy o przeszłości /.../ -
staramy się ją odkryć, poznać do głębi, przewartościować według
naszej własnej hierarchii /.../. Sztuka Haliny Auderskiej wyrosła
z takiego właśnie usiłowania konfrontacji nowoczesnej wiedzy o
okresie stanisławowskim z obrazem tego okresu w pewnego typu
szlacheckiej literaturze. Wydaje się, że nie mieli racji ci krytycy,
którzy uznali Zbiegów za sztukę obyczajową". ("Teatr", nr 17).

E. CSATÓ. "Teatr", nr 17. - E. CSATÓ: O współczesnym drama-
cie historycznym. "Teatr", nr 22. - J. FRÜHLING: Sztuka społeczna

czy komedia obyczajowa. "Nowa Kult.", nr 27. - W. NATANSON:
 Sztuka o chłopskim zbiegostwie. "Głos Pracy", nr 221. - A. ODNO-
 WA. "Dziś i Jutro", nr 42. - Jaszcz /J. A. SZCZEPAŃSKI/. "Tryb.
 Ludu", nr 252. - W. ZALEWSKI: Temat historyczny. "Prz. kult.",
 nr 6. - J. ŻULAWSKI: Na scenach warszawskich. "Twórcz.", z. 10
 s. 185 - 189.

111

przed 20 P o e m a t o m o w i e p o l s k i e j M i e c z y s ł a w a
J a s t r u n a. Poemat ukazał się w zbiorze poezji zawierającym również
 nowe wiersze poety oraz wybór utworów z lat ubiegłych. "W tomie
 tym znajdujemy kontynuację nurtów znanych nam z lat poprzednich
 jego twórczości, ale obok nich występuje i nowa nuta. Są tu więc
 poezje polityczne związane ze współczesnością i z postaciami hi-
 storycznymi, są spojrzenia wstecz w czas okupacji, nabierające
 nieraz nowej aktualności. /.../. W nowych lirykach osobistych
 Jastruna pojawiła się ta nuta, której brak odczuwaliśmy w jego
 poezji. Przenika je światło nadziei, pogody. Twórczości jego
 przybył nowy rys, rys pozytywny." (J. Preger).

J. TRZNADEL. "Twórcz.", z. 11 s. 152 - 161. - J. KRAM: Wyko-
rzystajmy nowy tom poezji Jastruna. "Polonist." 1953 nr 2. -
 J. PREGER: Między przyszłością a przeszłością. "Nowa Kult." nr
 27. - A. TREPKA: Światło i ciemność. "Nowy Tor" 1953 nr 21. -

112

ok. 20 K o n k u r s n a u t w ó r l i t e r a c k i z w i ą -
z a n y z t e m a t y k ą b u d o w l i p l a n u
 6 - l e t n i e g o o g ł o s i ł o o k. 11 XI 1951 Ministerstwo Kultu-
 ry i Sztuki oraz ZLP. Po rozpatrzeniu 41 nadesłanych prac, jury
 postanowiło nie przyznawać żadnej z przewidzianych nagród. Wy-
 różnienia wysokości 1 500 zł otrzymały utwory: H. Wielowiejskiej:
Wiosna w Gorzowie, L. Wolanowskiego: Ośmiornica, J. Janickiego:

Jak pracują - to wymyślą i Śląskie płuca, T. Kurka: Woda dla Śląska i Świt nad Częstochową. Wyróżnienia po 1 000 zł otrzymały utwory: R. Bratnego: Droga była trudna, K. Chylińskiej: Murarz z chłopą, tkacz z murarza, M. Jarochońskiej: Nowa stal, K. Koźniewskiego: Trzy brygady narzędziowe.

113

21 N a z i m H i k m e t w P o l s c e. Poeta turecki wziął udział w uroczystościach Zlotu Młodych Przedowników i spotkaniach z pisarzami młodego i starszego pokolenia, oraz z robotnikami Ursusa, którym odczytał swe wiersze w oryginale, ich przekłady na język polski recytował W. Broniewski. "Nowa Kultura" (nr 30) zamieściła wybór jego wierszy.

114

22 K o n s t y t u c j a P o l s k i e j R z e c z y p o s p o l i t e j L u d o w e j została uchwalona przez Sejm Ustawodawczy. Projekt konstytucji był ogłoszony 27 I w celu przedyskutowania przez ogół społeczeństwa. Wypowiedzi dyskusyjne drukowały wszystkie czasopisma i dzienniki. Uchwalona w wyniku dyskusji Konstytucja zawierała m. in. artykuły dotyczące rozwoju kultury i nauki w Polsce. Art. 62 par. 1 "Obywatele Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej mają prawo do korzystania ze zdobyczy kultury i do twórczego udziału w rozwoju kultury narodowej". Par. 2 "Prawo to zapewniają coraz szerzej: rozwój i udostępnienie ludowi pracującemu miast i wsi bibliotek, książek, prasy, radia, kin, teatrów, muzeów i wystaw, domów kultury, klubów, świetlic, wszechstronne popieranie i pobudzanie twórczości kulturalnej mas ludowych i rozwoju talentów twórczych". Art. 63 "Polska Rzeczpospolita Ludowa dba o wszechstronny rozwój nauki, oparty na dorobku przodującej myśli ludzkiej i postępowej myśli polskiej - nauki w służbie narodu". Art. 64 "Polska Rzeczpospolita

Ludowa troszczy się o rozwój literatury i sztuki, wyrażających potrzeby i dążenia narodu, odpowiadających najlepszym, postępowym tradycjom twórczości polskiej." Art. 65 "Polska Rzeczpospolita Ludowa szczególną opieką otacza inteligencję twórczą - pracowników nauki, oświaty, literatury, sztuki oraz pionierów postępu technicznego, racjonalizatorów i wynalazców".

Pełny tekst Konstytucji zob. "Dz. U.", nr 33 poz. 232.

115

22 O d z n a c z e n i a p a ń s t w o w e d l a z a s ł u ż o n y c h a r t y s t ó w, p e d a g o g ó w i d z i a ł a c z y k u l t u r y nadane przez Prezydenta PRL na wniosek ministra Kultury i Sztuki z okazji uchwalenia Konstytucji w dniu święta narodowego 22 lipca. ^{M.in.} Spośród literatów odznaczono: Sztandarem Pracy II klasy: G. Morcinka i J. Putramenta; Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski: K. Brandysa, E. Osmańczyka, A. Słonimskiego, K. Wykę; Krzyżem Kawalerskim Odrodzenia Polski St. Wiecheckiego (Wiecha).

116

26 K o n k u r s y n a u t w ó r l i t e r a c k i z w i ą z a n e z K o n s t y t u c j ą P R L. Konkursy ogłosiło Ministerstwo Kultury i Sztuki i ZLP. Konkurs otwarty został ogłoszony 18 II ; ^{konkurs} zamknięty - 19 II. W skład jury konkursu otwartego wchodził: J. Wilczek, G. Gottesman, G. Lasota, R. Karst, R. Matuszewski, J. A. Szczepański, A. Weber. W skład jury konkursu zamkniętego: J. Wilczek, G. Gottesman, L. Przemski, J. Kott, T. Drewnowski, M. Żmigrodzka. Po rozpatrzeniu nadesłanych prac jury konkursów nie przyznało I nagrody, pozostałe nagrody otrzymali: II ^{nagrodę za} opowiadania: K. Koźniewski: Otwarte wrota, W. Mach: Szkoła wielkiego burmistrza, W. Szymborska: ^{za wiersz} Nad kołyską nowej konstytucji do wspomnień sięga stara robotnica.

III nagrodę otrzymali za opowiadania: E. Niziurski: W Będkowie,
 A. Ścibor-Rylski: Wieczór ^(u) Hanysa Dębiczka, J. Lowell: Rodowód na-
szych dni ^{i Wysoki Pięć} i Cz. Białowąs za wiersz: Biały analfabeta.

117

27 P r a p r e m i e r a s z t u k i D r o g a d o C z a r n o-
l a s u A l e k s a n d r a M a l i s z e w s k i e g o odby-
 ła się w Warszawie, reż. E. Axer, scenogr. O. Axer. Zdaniem kry-
 tyki utwór o wybitnym poecie zawierał najistotniejszą problematykę
 społeczno-kulturalną Odrodzenia. "Sztuka o Kochanowskim to w isto-
 cie sztuka o nowej kulturze renesansowej, o jej problemach dziś
 jeszcze istotnych. Można nawet powiedzieć, że głównym tematem te-
 go utworu jest początek walki o kulturę nowoczesną, której dalszy
 przebieg znaczył się klęskami czy zwycięstwami epok następnych.
 Sukces Maliszewskiego /.../ polega na tym, że pozornie zacieśnia-
 jąc temat do wątku biograficznego, pozostał przy tym wierny sze-
 rokim horyzontom tej sprawy" (W. Natanson). Recenzenci z uznaniem
 pisali o artystycznej formie dramatu, napisanego stylizowanym
 trzynastozgłoskowcem, wskazywali na trafność interpretacji życia
 i dzieł Kochanowskiego. Sztuka była w następnych latach wystawia-
 na w wielu teatrach i otrzymała Nagrodę Państwową II stopnia w ro-
 ku 1953. W tym samym roku ukazała się w wydaniu książkowym.

A. MALISZEWSKI: J. Kochanowski jako postać sceniczna. "Te-
 atr", nr 9. - J. MASLIŃSKI. "Teatr", nr 18. - W. NATANSON. "Twórcz.",
 z. 11 s. 183 - 187. - A. ODNOWA. "Dziś i Jutro", nr 41. - S. POD-
 HORSKA-OKOŁÓW. "Kur. Codz.", nr 224. - Jaszez /J. A. SZCZEPAŃSKI/.
 "Tryb. Ludu", nr 260. - K. BUDZYK. "Nowa Kult." 1953 nr 39.

118

28 Z a r z ą d z e n i e M i n i s t r a K u l t u r y i
S z t u k i w s p r a w i e C e n t r a l n e g o K a t a -
l o g u K s i ę g o z n a w s t w a głosiło m. in.: "Wszystkie

biblioteki gromadzące w swych księgozbiorach dzieła naukowe (wyłącznie lub obok innych) obowiązane są do współpracy przy uzupełnianiu i kontynuacji Centralnego Katalogu Księgoznawstwa gromadzonego przez Instytut Bibliograficzny Biblioteki Narodowej w Warszawie, przez nadsyłanie wykazów dzieł z zakresu szeroko pojętej nauki o książce /.../ zainwentaryzowanych od 1 I 1952".

Pełny tekst ustawy podaje "Monitor pol." nr A-69 poz. 1048.

119

- Z e s p ó ł p a r y s k i e g o t e a t r u A m b i g u przybył do Polski na 2-tygodniowe występy teatralne na zaproszenie Stowarzyszenia Polskich Artystów Teatru i Filmu z głośną sztuką R. Vaillanda Pułkownik Foster przyznaje się do winy. Sztuka ta była we Francji zdjęta z afisza w dniu premiery. Zespół występował w Warszawie, Krakowie, Łodzi i Wrocławiu. Polska premiera sztuki Pułkownik Foster przyznaje się do winy odbyła się w Teatrze Kameralnym w Warszawie 21 XI. Na premierę przybył z Francji autor sztuki R. Vailland.

120

- P o w s t a n i e k w a r t a l n i k a "P a m i ę t n i k T e a t r a l n y" czasopisma poświęconego historii teatru i krytyce teatralnej. Wydawcą pisma był Państwowy Instytut Sztuki w Warszawie. "Pamiętnik" redagowała Sekcja Teatru tegoż Instytutu. Redaktorem naczelnym został L. Schiller. Pierwszy numer zawierał m. in. artykuł L. Kruczkowskiego: Sztuka w świetle nowej konstytucji, artykuły J. Pomianowskiego, S. Dąbrowskiego, J. Swarzędzkiego o Gogolu oraz fragmenty utworów Gogola, Misterna personata Anonima (H. Górnego?), artykuł G. Sinki o teatrze angielskim XVIII wieku, głosy o krytyce teatralnej i artykuły o teatrze i dramacie radzieckim (W. Lwowa, A. Padwy, I. Schillerowej.) w roku 1952 ukazały się 3 zeszyty kwartalnika (nry 1, 2/3 i 4).

"Pamiętnik Teatralny". "Od A do Z", nr 38. - E. CSATÓ: O

"Pamiętniku Teatralnym", "Teatr", nr 6/7. - J. SZCZAWIŃSKI: Trzy nowe czasopisma. "Dziś i Jutro" ¹⁹⁵³ nr 5. - J. A. SCZEPAŃSKI: O czasopiśmie "Pamiętnik Teatralny". "Tryb. Ludu" 1953 nr 59.

121

- Powstanie kwartalnika "Śląsk Literacki". Czasopismo społeczno-literackie było wydawane przez Oddział Związku Literatów w Katowicach i od drugiego numeru nosiło podtytuł "Organ Katowickiego Oddziału ZLP". Redaktorem naczelnym kwartalnika został Z. Hierowski. W skład zespołu redakcyjnego weszli: J. Baranowicz, M. Klimas-Błahutowa, W. Szewczyk. W piśmie drukowane były wiersze, proza literacka i artykuły pisarzy śląskich. Zawierało również stałe działy informujące o wydarzeniach literackich i kulturalnych Śląska: Książki, Teatr, Kalendarz Kulturalny oraz dział informacji o wydarzeniach politycznych i kulturalnych ze świata; Zdarzenia i komentarze. Do końca 1952 ukazały się dwa numery kwartalnika (1/2 na okres od stycznia do czerwca i 3/4) za okres od lipca do grudnia. Zawierały one wiersze: A. Baumgardtena, J. Baranowicza, T. Kowalczyka, W. Szewczyka, L. Mecha, J. Koniusza, prozę literacką: M. Klimas-Błahutowej, W. Graby, M. Kozłowskiego, J. E. Kucharskiego, A. Wydrzyńskiego, S. Broszkiewicza, B. Lubosza oraz artykuły: W. Szewczyka, K. Kozłowskiego, G. Morcinka, A. Dygacza, A. Liberaka.

elef. ^(L. FLASZEN.) "Życie liter.", nr 16. - L. GRZENIEWSKI: "Śląsk Literacki" i "Kamena". "Nowa Kult.", nr 42. - (S.): Ożywia się życie kulturalne prowincji. "Śl. powsz.", nr 292. - J. SZCZAWIŃSKI: Trzy nowe pisma. "Dziś i Jutro", nr 5.

122

- Wznowienie pisma "Kamena". Po przerwie trwającej od 1949 r. ukazał się numer 1/2 pisma literackiego

Lubelszczyzny. Wydawcą pisma był Oddział Lubelski ZLP. Redaktorem został K. A. Jaworski, w skład Komitetu Redakcyjnego weszli: F. Araszkiewicz, M. Bechczyc-Rudnicka, K. Bielski, E. Gołębiowski, Z. Mikulski. Zawartość pierwszego numeru stanowiły artykuły Z. Bieńkowskiego, J. Parandowskiego, Cz. Zgorzelskiego, proza literacka: E. Gołębiowskiego i K. Wroczyńskiego, wiersze: K. A. Jaworskiego, K. Bielskiego, Z. Mikulskiego, W. Gralewskiego, H. Piattę, S. Wolskiego, R. Liskowackiego, przekłady utworów D. Fonwizina, V. Hugo, W. A. Żukowskiego. Ponadto pismo zawierało recenzje nowych wydawnictw książkowych i bogaty dział kronik z życia kulturalnego Lublina i Lubelszczyzny. Następne numery kwartalnika ukazały się w r. 1953. W numerze pierwszym (1/2) redakcja zamieściła notę informacyjną o celach i charakterze pisma: "Do najpilniejszych obowiązków zaliczamy uaktywnienie lubelskich kadr autorskich, bo terenowe pismo literackie spełnia swoje zadanie tylko wówczas, gdy jego rozwój jest wprost proporcjonalny do rozwoju środowiska literackiego jego terenu. Wynika stąd ułatwienie startu młodym." Redakcja zapraszała do współpracy z piśmie literatów z całej Polski oraz zapowiadała, iż pismo obok problematyki regionu będzie zamieszczało artykuły dotyczące zagadnień kulturalnych, gospodarczych i politycznych całego kraju oraz przekłady z literatury światowej.

L. GRZENIEWSKI: "Śląsk Literacki" i "Kamena". "Nowa Kult.", nr 42. - (S.): Ożywia się życie kulturalne prowincji. "Śl. powsz.", nr 292. - J. SZCZAWIŃSKI: Trzy nowe czasopisma. "Dziś i Jutro", nr 5. - E. GRZYBOWSKI: Grzechy "Kameny". "Kult. i Życie" 1953 nr 38. - (th): Z działalności lubelskich literatów. "Kamena" zmienia oblicze. "Życie lub." 1953 nr 226. - T. WEISS: Sprawa "Kameny". "Kult. i Życie" 1953 nr 47. 123

SIERPIEŃ

1 - 31 Cykl spotkań literatów z czytelnikami zorganizowała Ekspozytura Warszawska "Domu Książki". Spotkania odbywały się w 4 księgarniach Warszawy. 124

2 Zmarł w Opaczu Stanisław Adamczewski (ur. 1883), historyk literatury, krytyk literacki i pedagog.

(Dane bio- bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 1 s. 122 - 124).

J. KRZYŻANOWSKI: S. Adameczewski. "Roczn. Tow. Nauk. Warsz.", 1952 s. 87. 125

5 Uchwałę o zarządzeniu wyborów do Sejmu PRL podjęła Rada Państwa. W celu sprawnego przeprowadzenia wyborów obszar Polski został podzielony na 67 okręgów wyborczych. 25 VIII Rada Państwa powołała Państwową Komisję Wyborczą w następującym składzie: przewodniczący - W. Barcikowski, zastępcy przewodniczącego - P. Wajaś i J. Ozga-Michalski, sekretarz - W. Dworakowski, oraz 12 członków. Zostały również powołane okręgowe i obwodowe komitety wyborcze. Przepisy organizacyjne zawierała ogłoszona 1 VIII Ordynacja Wyborów do Sejmu PRL.

Tekst Ordynacji podaje "Dz. U.", nr 35 poz. 246, tekst uchwały "Dz. U.", nr 35 poz. 247, uchwałę o powołaniu Komisji "Mon. pol.", nr A-72 poz. 1153. 126

przed 10 Wiersze i obrazy Tadeusza Różewicza. Obszerną analizę nowego tomu poezji przeprowadził S. Lichański. Pisał on m. in. "Na stylu tym ciężą niewątpliwie tradycje "par excellence" inteligenckiej poezji dwudziestolecia, goniącej za oryginalnością i niezwykłością wyrazu, za nowością coraz bardziej wyrafinowaną i zaskakującą. Te pozostałości przebrzmiałego panestetyzmu odcinają czasem poetę od bezpośredniego kontaktu z wrażliwością współczesnego czytelnika, zmieniają komunikatywność jego wierszy. Nie zmienia to jednak faktu, że w "wierszach i obrazach" utwory żywe, porywające sugestywnością wizji i siłą wyrazu przeważają zdecydowanie nad martwo urodzonym".

S. LICHANŃSKI: Merytoryzm, normatywizm i estetyzm. "Dziś i

"Jutro" 1953 nr 15. - W. NATANSON. "Kamena" 1953 nr 1/2 s. 94 - 95.

127

12 Zmarł w Toruniu Eugeniusz Kucharski (ur. 1880), historyk i teoretyk literatury, profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. (Dane bio-bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 1 s. 286 - 290).

A. HUTNIKIEWICZ. "Tyg. powsz.", nr 40

128

30 Udział literatów w akcji przedwyborczej do Sejmu. Ogólnopolska Konferencja Frontu Narodowego w sprawie kampanii wyborczej do Sejmu PRL odbyła się 30 VIII w sali Rady Państwa.

M. in. głos na konferencji zabrał K. Wyka, który mówił o warunkach pracy i roli pisarza i artysty w Polsce Ludowej (druk fragm. "Nowa Kultura" 7, nr 36). Na konferencji wybrano ogólnopolski Komitet Frontu Narodowego, którego przewodniczącym został B. Bierut, zastępcami przewodniczącego zostali: W. Kowalski i J. Dembowski. Do 15 osobowego prezydium Komitetu wszedł m. in. L. Kruczkowski, a do kilkudziesięcioosobowego Komitetu m. in. M. Dąbrowska, G. Morcinek, Z. Nałkowska, J. Putrament.

18 IX odbyło się walne zebranie Oddziału Warszawskiego ZLP, na którym wysunięto kandydatury na posłów z warszawskiego okręgu wyborczego: B. Bieruta, J. Bermana, F. Fiedlera, J. Dembowski-go i na zastępcę posła - kandydaturę B. Czeszki. Wybrano Komitet Frontu Narodowego przy Oddziale Warszawskim ZLP w skład którego weszli: K. Brandys, M. Dąbrowska, J. Dobraczyński, J. Iwaszkiewicz, Z. Nałkowska, L. Rudnicki, A. Ważyk i J. Dziarnowska. Zadania pisarzy w akcji przedwyborczej omówił J. Putrament. Pisarze warszawscy w porozumieniu z Komitetem Frontu Narodowego zorganizowali 60 wieczorów autorskich w Warszawie i 26 w województwie.

W dniu 16 IX powołany został Komitet Frontu Narodowego przy

Oddziale ZLP w Krakowie w składzie: W. Zechenter, Z. Greń, J. Ku-

5. Kmiotkowski,
 rek, H. Mortkowicz-Oleczakowa, S. Otwinowski, J. Przyboś, Z. Starowieyska-Morstinowa, K. Szpalski i A. Włodek. Do dnia 26 X literaci krakowscy wzięli udział w 34 zebraniach przedwyborczych w Krakowie i na Ślądku, w których uczestniczyło ponad 7 tys. wyborców. W licznych spotkaniach z wyborcami uczestniczyli kandydaci na posłów: A. Polewka, J. Wiktor, K. Wyka. 19 X staraniem Komitetu Frontu Narodowego odbyło się wspólne spotkanie literatów krakowskich i warszawskich. Oddział ZLP w Szczecinie zorganizował 102 spotkania przedwyborcze w mieście i województwie. W wielu z nich brali udział kandydaci na posłów - J. Andrzejewski i E. Osmańczyk. Ponadto członkowie szczecińskiego Koła Młodych byli uczestnikami 58 zebrań przedwyborczych. ZLP w Łodzi zorganizował stałe "czwartki" literackie w lokalu Klubu Międzynarodowej Prasy dla inteligencji i uczącej się młodzieży. Ponadto literaci wygłosili wiele odczytów w świetlicach fabrycznych i młodzieżowych. Łódzki Komitet Wyborczy Frontu Narodowego wydał antologię pt. Łódź w walce.

129

przed 31 E u g e n i u s z O n i e g i n A l e k s a n d r a P u s z -
 k i n a w p r z e k ł a d z i e A d a m a W a ż y k a. Był
 to trzeci przekład całości poematu na język polski po tłumacze-
 niu ^{ch} A. Sikorskiego (1847) i L. Belmonta (1902). Ukazywały się
 również liczne przekłady (m. in. J. Tuwima - 1949) fragmentów
 utworu. "Ważyk opierając się na założeniu, że strofa onieginow-
 ska jest jak gdyby układem najbardziej typowych rosyjskich
 czterostopowych zwrotek jambicznych, zbudował strofę analogicz-
 ną w układzie, złożoną z typowych zwrotek jambicznych polskiego
 dziesięciozłogowca". (R. Pollak). Przekład Ważyka był przed-
 miotem dyskusji na zebraniu ZLP w Warszawie. Referat wygłosił
 J. Tuwim. Tezy referatu Tuwima zawierał jego artykuł Cukrowana

relacja, w którym poeta polemizował ze sprawozdaniem z dyskusji zamieszczonym w "Nowej Kulturze". Tuwim podzielił zarzuty dotyczące tłumaczenia na następujące grupy: "1) Prozaizmy /.../ te, które zjawiły się w przekładzie na miejsce lirycznych, emocjonalnych wyrażeń oryginału. Ważyk odbarwia i obniża styl Puszkina. 2) Przekład świadczy w wielu wypadkach o braku wyobraźni tłumacza /.../. Rezultat jest taki, że przed oczyma czytelnika polskiego Oniegina przesuwają się obrazy w najlepszym razie dziwne, w gorszym - nielogiczne, w najgorszym - groteskowo-śmieszne. 3) Ważyk wulgaryzuje język Puszkina /.../. 4) Ważyk w kilkunastu miejscach wykazuje niedostateczną znajomość języka rosyjskiego /.../ i przez to wypacza sens poszczególnych wyrazów i zwrotów. 5) Licznymi cytatami dowiodłem, że tłumacz nie orientuje się w realiach historycznych, folklorystycznych i obyczajowych. 6) Autor Oniegina jest zwięzły, ścisły i oszczędny w mowie. /.../ Tego wspaniałego stanu rzeczy nie podobna oczywiście zachować w przekładzie". - Tłumacz jednak - "Musiał dobrze wiedzieć, co ewentualnie można dodać, czego zaś w żaden sposób nie można pominąć. /.../ Tego typu fundamentalnie antypuszkiniowskich cech stylistycznych, tej "odsiebięciny" jest w przekładzie ilość zastraszająca". W obronie przekładu polemizował z J. Tuwimem A. Ważyk: "Tuwim wspomina o tych dwustu mniej więcej uwagach, prawie wszystkie są natury stylistycznej. Słusznych albo takich, nad którymi można dyskutować, naliczyłem 10 proc. Pokrywają się one z zarzutami wymienionymi w artykule Tuwima. Ale nawet w tym dobranym bukiecie zarzutów znalazło się sporo uwag osobliwych, niezrozumiałych."

L. FLASZEN. "Życie liter.", nr 23. - S. POLLAK. "Nowa Kult.", nr 50. - A. SANDAUER. "Życie i Kult.", nr 41. - Zb. /Z. BIENKOWSKI/: "Oniegin" na sekcji poezji. "Nowa Kult." 1953 nr 26. (Pole-

J. TUWIM: Cukrowana relacja. "Nowa Kult." 1953 nr 28; A. WAŻYK: Arytmetyka i styl poetycki. "Nowa Kult." 1953 nr 30). - M. GRABOWSKA. "Nowa Kult." 1953 nr 32. 130

- 31 "Nowa K u l t u r a" o r g a n e m Z w i ą z k u L i t e r a t ó w P o l s k i e h. W z w i ą z k u z p o w s t a n i e m n o w e g o t y g o d n i k a "P r z e g l ą d K u l t u r a l n y" (zob. poz. 133 /52) od numeru 35 "Nowa Kultura" stała się organem ZLP. W Nocie do Czytelników redakcja tygodnika informowała: "«Nowa Kultura» będzie nadal tygodnikiem społeczno-literackim. Mamy zamiar w większym stopniu niż dotychczas poświęcić jej łamy zagadnieniom literackim, społecznym i politycznym." w 1957 pismo przestało być organem ZLP (zob. poz. 157). 131

VIII K l u b L i t e r a c k i w B i a ł y m s t o k u p o w s t ą ł z i n i c j a t y w y Z L P. Z a d a n i e m K l u b u b y ł o o r g a n i z o w a n i e w i e c z o r ó w a u t o r s k i c h, d y s k u s j i l i t e r a c k i c h, d y s k u s j i o f i l m a c h i d r a m a t u r g i i. D z i a ł a ł o Ź K l u b u r o z p o c z ą ł w i e c z ó r d y s k u s y j n y, p o Ź w i ę c o n y o m ó w i e n i u r o z w o j u k u l t u r a l n e g o B i a ł o s t ó c z y z n y w o k r e s i e p o w o j e n n y m. 132

WRZESIEN

- 3 P o w s t a n i e t y g o d n i k a s p o ł e c z n o - k u l t u r a l n e g o „ P r z e g l ą d K u l t u r a l n y”. P i s m o z o s t a ł o p o w o ł a n e j a k o o r g a n R a d y A r t y s t y c z n e j p r z y M i n i s t e r s t w i e K u l t u r y i S z t u k i i b y ł o w y d a w a n ę w W a r s z a w i e. W n o c i e o d R e d a k c j i z a m i e s z c z o n e j w p i e r w s z y m n u m e r z e „ P r z e g l ą d u K u l t u r a l n e g o” p i s a n o m. i n. : „ W o k r e s i e w i e l k i e g o w z r o s t u i d e o w e j Ź w i a d o m o Ź c i i a k t y w n o Ź c i p o l s k i c h m a s p r a c u j ą c y c h, n a s z e

czasopiśmiennictwo kulturalne otrzymuje nową podstawę działania. Obok «Nowej Kultury», która staje się organem Związku Literatów Polskich i będzie się zajmować literaturą na tle problematyki społeczno-politycznej, powstaje nowy tygodnik «Przegląd Kulturalny», organ Rady Artystycznej, jako pismo obejmujące całokształt spraw kulturalnych w powiązaniu z dziedziną twórczą i z ich wszechstronnymi przejawami w terenie. Powołując nasz Tygodnik Rada Artystyczna realizuje tę samą zasadę, która Radę jako organ opiniodawczy przy Ministerstwie Kultury i Sztuki powołała, a mianowicie zasadę mobilizowania aktywu kulturalnego do prac nad kształtowaniem naszej sztuki i kultury.”

Redaktorem naczelnym pisma został J. Andrzejewski, zastępcą redaktora G. Gottesmann, sekretarzem redakcji przez krótki okres czasu I. Dziedzic a następnie Ochęduszek. Do zespołu pierwszych pracowników „Przeglądu Kulturalnego” należeli również m.in.: J. Adamski, J. Bocheński, M. Bristiger, B. Butryńczuk, B. Czeszko, M. Czerwiński, S. Dygat, J. Guze, J. Płazewski, A. Słucki, S. Treugutt, W. Zalewski. Ponadto z tygodnikiem współpracowało wielu pisarzy i krytyków, zamieszczając artykuły, recenzje literackie, filmowe i teatralne oraz reportaże m.in.: M. Brandys, R. Bratny, E. Csato, Z. Greń, P. Hertz, R. Karst, J. Kott, S. Łastik, E. Martuszewski, A. Międzyrzecki, A. Pawlikowski, J. Przyboś, J. Puźrament, J. Pytlakowski, W. Sadkowski, W. Sokorski, J. Strzelecki, A.M. Swinarski, M. Warneńska, J. Wilczek, B. Wojdowski, A. Wydrzyński, M. Żuławski. Drukowane były wiersze: T. Kubiaka, T. Różewicza, A. Słuckiego, W. Wirpszy, J. Zagórskiego i innych. Artykuły dotyczące architektury pisali m. in.: B. Bieńkowska, A. Ciborowski, J. Goryński, S. Janowski, Z. Malicki, T. Ptaszycki, S. Tworkowski. Malarstwa i rzeźbie

poświęcone były m.in.: artykuły: J. Białostockiego, J. Boguckiego, J. Guze, Sz. Kobylńskiego, J. Kowadłowskiej. Z działem muzycznym współpracowali m.in.: Z. Mycielski, W. Rudziński, T. Strumiłło. Obok artykułów i recenzji pismo zawierało bogaty dział kronik i przeglądów aktualnych wydarzeń ze wszystkich dziedzin sztuki m.in.: Dziennik budowy (architektura), Kultura polska za granicą, Na filmowej taśmie, Notatnik muzyczny, Nowiny plastyczne, Sprawy książek, Ze sceny i w widowni, Wiadomości z terenu, oraz Ze świata. Do końca roku ukazało się 17 numerów pisma.

Pierwszy numer „Przeglądu Kulturalnego”. „Życie Warsz.”, nr 211.

133

przed 7 Mazowsze i inne wiersze Władysława Broniewskiego. Tomik zawierający poemat tytułowy oraz wiersze poświęcone ziemi mazowieckiej nie był recenzowany w pismach literackich. Recenzji nie posiadał również drugi wybór poezji Broniewskiego Młodym do lotu, który ukazał się w tym samym roku.

134

21 Kongres Ziemi Odzyskanych odbył się we Wrocławiu. Został zorganizowany w myśl uchwały Komitetu Frontu Narodowego w celu podsumowania dotychczasowego dorobku tych ziem we wszystkich dziedzinach życia i "zamanifestowania jedności Narodu Polskiego wobec zaborczych knoń imperialistów przeciw naszym granicom zachodnim". Przemawiali m. in. wicepremier J. Cyrankiewicz i marszałek K. Rokossowski, referat o dotychczasowym dorobku i perspektywach rozwoju kulturalnego Ziemi Odzyskanych wygłosił S. Jędrychowski.

135

21 Zmarł w Pradze Marian Szyjkowski (ur.

1883), historyk literatury, profesor Uniwersytetu Karola w Pradze. (Dane bio- bibliograficzne podaje: Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 3 s. 312 - 318).

T. S. GRABOWSKI: M. Szyjkowski (1883 - 1952). "Roczn. Tow. Nauk. Warsz." 1950 s. 114 - 117. - S. WIERCZYNSKI: M. Szyjkowski. 15 XII 1883 - 21 IX 1952. "Prz. zachodni", nr 9/10 s. 323 - 328. - T. S. GRABOWSKI: Dzieło M. Szyjkowskiego. "Tyg. powsz." 1953 nr 13.

136

26 Inicjatywa Warszawskiego Oddziału ZLP opieki kulturalnej nad ziemiąmi Warmii, Mazur i Opolszczyzny. W myśl uchwały podjętej 26 IX na walnym zebraniu, wyjechały na Opolszczyznę dwie pierwsze ekipy pisarzy, w kilka dni później wyjechała grupa literatów na Mazury. Pisarze uczestniczyli w spotkaniach z ludnością, dopomagali w organizacji czytelnictwa (prawie wszystkim odwiedzanym świetlicom ofiarowano biblioteczki ufundowane przez ZLP). W pierwszym etapie wyjazdów odbyło się 125 wieczorów autorskich. Pisarze przystąpili do zbierania materiałów do Kalendarza Ziemi ^{Opolskiej} na rok 1953, który ukazał się w ostatnich dniach grudnia 1952 r., i antologii opowiadań o Warmii i Mazurach (zob. poz. 174), otoczyli opieką spuścizną poetycką po M. Kajce i zobowiązali się do współpracy z dodatkiem tygodniowym "Trybuny Opolskiej" (zob. poz. 153). W grudniu przyjęto do ZLP czterech pisarzy ludowych Warmii i Mazur: M. Lengowskiego, M. Zientara-Malewską, T. Kuczyńskiego i A. Śliwę.

137

27 Polska delegacja kulturalna wyjechała do Chin. W skład delegacji wchodził: A. Ważyk, T. Kulisiewicz, Z. Mycielski, Z. Lissa, A. Kawecka, Z. Szymanowicz. Spośród literatów w 1952 przebywał w Chinach również A. Mandalian, jako członek delegacji, która wyjechała do Chin na roczystość snista i Maj <http://rcin.org.pl>

138

Spór o Mickiewicza Stefana
Żółkiewskiego. Praca ukazała się jako 16
tom w serii IBL Studia historyczno-literackie. W no-
cie „Nowej Kultury” inicjującej dyskusję nad książką pi-
sano m.in. : „Ukazanie się książki Stefana Żółkiewskiego
pt. Spór o Mickiewicza stało się poważnym wydarzeniem w na-
szym życiu naukowym i literackim. Pierwsza tak szeroko
zakrojona próba rewizji poglądów tradycyjnej mickiewiczzo-
logii, próba nowego nakreślenia wizerunku największego po-
ety polskiego wywołuje ogromne zainteresowanie i wzbudziła -
pewnością - dalsze spory. („Nowa Kultura”, nr 51/52).
Wypowiedzi w dyskusji zawierały głównie uzupełnienia prob-
lemów poruszanych w książce Żółkiewskiego. Recenzenci
wskazywali na przełomowe znaczenie tej pracy dla badań hi-
storycznoliterackich. „Książka /.../ pisana jest w trzech
płaszczyznach interpretacyjnych. Dotyczy przede wszystkim
Mickiewicza, tradycyjnemu literaturoznawstwu wytacza spór
o największego poetę polskiego /.../. Jednocześnie sta-
wia nowatorską, marksistowską interpretację całej epoki
romantycznej w Polsce /.../. Wreszcie na płaszczyźnie trze-
ciej /.../ mówi o obiektywnym procesie historycznym epoki.
(K. Wyka). Zdaniem B. Zakrzewskiego książka zawierała
„próbę koncepcji oraz periodyzację polskiego romantyzmu,
ukazaną na szerokim tle trafnie skomentowanych i syntetycz-
nie zinterpretowanych, obiektywnych procesów historycznych
epoki. Znajdujemy nowe, słuszne, choć z konieczności
szkicowe ujęcie twórczości reprezentatywnych dla tego okre-
su autorów. Wreszcie, a raczej przede wszystkim - próbę
ukazania rozwoju drogi twórczej Mickiewicza, wkraczającą w tym
ujęciu niejednokrotnie na tory precezyjnej analizy poszczegól-
nych utworów poety”. Ze szczególnym uznaniem krytyków spotka-
ło się podjęcie w Sporze o Mickiewicza sprawy „rewolucyjnego
demokratyzmu i socjalizmu utopijnego jako szczytowego punktu
dojścia naszej przedmarksistowskiej myśli społecznej”. (Z. Ste-
fanowska), oraz analiza mało znanej dotychczas publicystyki
Mickiewicza od Pielgrzymstwa Polskiego po artykuły z Try-
buny Ludów.

Książka została odznaczona w 1953 Państwową Nagrodą
II stopnia w dziale nauki.

M. JANION. "Nowa Kult.", nr 51/52. - Z. HIEROWSKI. "Świat i Życie" 1953 nr 35. - J. Z. JAKUBOWSKI: Twórczy spór o Mickiewicza. "Polonist." 1953 nr 2 s. 42 - 45. - Z. LIBERA: O młodzieńczej twórczości Mickiewicza. "Polonist." 1953 nr 2 s. 46 - 50. - S. SANDLER. "Pam. liter." 1953 z. 3/4 s. 364 - 379. - Z. STEFANOWSKA: W sprawie poglądów społecznych Mickiewicza. "Nowa Kult." 1953 nr 1. - Z. STEFANOWSKA: Walka o prawdziwego Mickiewicza. "Życie liter." 1953 nr 5. - H. WOLPE: Okres rosyjski twórczości A. Mickiewicza. "Polonist." 1953 nr 2 s. 50 - 53. - H. WOLPE: W sprawie "Konrada Wallenroda". "Nowa Kult." 1953 nr 5. - K. WYKA: Problematyka romantyzmu polskiego a Mickiewicz. "Nowa Kult." 1953 nr 7. - B. ZAKRZEWSKI. "Pam. liter." 1953 z. 3/4 s. 352 - 364. - M. ŻMIGRODZKA. "Twórcz." 1953 z. 3 s. 193 - 201.

139

przed 28 Wrzesień Jerzego Putramenta. Powieść o klęsce wrześniowej 1939 r., była przedmiotem dyskusji na zebraniu Sekcji Prozy Oddziału Warszawskiego ZLP. Ukazały się również liczne recenzje w czasopiśmie. ^{Z użyciem pisano} Krytyka podkreślała trafność analizy politycznej wydarzeń 1939 r. i ukazania sanacji. "Jest to powieść-panorama o wielu postaciach i wielu wątkach akcji, szeroki wielostronny przekrój przez ocean wydarzeń, w których czynne uczestnictwo było udziałem milionowych rzesz ludzkich. /.../ Ale obraz zasadniczych konfliktów, które stawia przed nami, jest przejrzysty. Obraz przyczyn klęski i drogi ku przyszłemu ocaleniu jasny i pełny." (R. Matuszewski). Recenzenci wskazywali na uproszczenia psychologiczne i na brak dostatecznego umotywowania niektórych wydarzeń w powieści. Pisząc o konstrukcji utworu M. Żmigrodzka stwierdzała, iż cechuje go: "brak rozlewności epickiej, brak spokoju, brak dystansu i wykończenia wątków. /.../".

M. BRANDYS, P. JASIEŃNICA, T. KONWICKI, J. PUTRAMENT, M. ŻMI-
GRODZKA, W. ŻUKROWSKI: Dyskusja nad "Wrześniem". "Nowa Kult.", nr
46. - Z. LICHNIAK. "Dziś i Jutro", nr 42. - R. MATUSZEWSKI: Po-
wieść o klęsce wrześniowej. "Życie liter.", nr 22. - A. WASILEW-
SKI. "Twórcz.", z. 12 s. 145 - 155. - B. WOJDOWSKI. "Wieś", nr
39. - H. ZAWORSKA: Minął i nie wróci nigdy wrzesień 1939. "Wieś",
nr 43. - P. JASIEŃNICA: Realia powieści o wrześniu. "Nowa Kult."
1953 nr 4. - H. MARKIEWICZ: Dwie powieści o wrześniu. "Nowe Dro-
gi" 1953 nr 8 s. 106 - 115.

140

PAŹDZIERNIK

1 Sekcja filologii węgierskiej została
uruchomiona na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu ^{Warszawskiego} na podstawie
zarządzenia z dnia 28 VII 1952.

Tekst zarządzenia podaje "Mon. pol.", nr A-69 poz. 1044.

141

4 - 5 Ogólnopolska Narada Działaczy Kul-
tury i Sztuki odbyła się w Szczecinie z okazji I wy-
jazdowej sesji Rady Artystycznej. Referaty wygłosili W. Sokorski
i J. Kott. Dyskusja, której kierunek nadały referaty, dotyczyła
sprawy upowszechnienia kultury w całym kraju, zwłaszcza na Zie-
miach Odzyskanych. Na zakończenie obrad uchwalono rezolucję, za-
wierającą apel do Rad Narodowych o rozszerzenie działalności
komisji kulturalno-oświatowych i do Ministerstwa Kultury i Sztuki
o otoczenie szczególną opieką pracowników kulturalno-oświatowych,
upowszechnienie wszelkiego rodzaju rozrywek objazdowych, rozbudo-
wanie sieci świetlic i domów kultury, roztoczenie opieki nad
wszelkiego rodzaju regionalnymi inicjatywami kulturalnymi.

W. SOKORSKI: Praca kulturalna w terenie - to scementowanie

Frontu Narodowego. /Referat/. "Prz. kult.", nr 6. - Sprawozdanie i Rezolucja. "Prz. kult.", nr 7.

142

6 Cykl fragmentów Potopu Henryka Sienkiewicza zaczęto nadawać w Polskim Radio.

143

10 Zmarł w Lublinie Mieczysław Guranowski (ur. 1882), literat. (Dane biograficzne podaje J. Łoza: Czy wiesz kto to jest? W-wa 1938).

144

26 Wybory do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej odbyły się na terenie całego kraju. Jak głosiło obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 28 X („Mon. pol.", nr A - 91 poz 1414). Ogólna liczba osób uprawnionych do głosowania wynosiła 16 305 891. Ogólna liczba oddanych głosów 15 495 815. W wyborach do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej wzięło ^{więc} udział 95,3 % wyborców. Głosów ważnych oddano 15 491 170. Liczba głosów nieważnych wynosi 4 645 "

20 Pierwsza uroczysta sesja Sejmu odbyła się w Warszawie. Otwarcia obrad dokonał poseł - literat L. Rudnicki. Na sesji dokonano wyboru władz państwowych. Na stanowisko Prezesa Rady Ministrów wybrano B. Bieruta, Prezesem Rady Państwa został A. Zawadzki, Marszałkiem Sejmu - Jan Dembowski, na stanowisko ministra Kultury i Sztuki wybrano W. Sokorskiego, a ministra Oświaty W. Jarosińskiego.

Na trzecim posiedzeniu 22 XI Sejm dokonał wyboru stałych komisji posełskich. Przewodniczącym 19 osobowej Komisji Oświaty, Nauki i Kultury został L. Kruczkowski, ponadto w skład Komisji weszli m. in. pos. pos. P. Hoffman, J. Iwaszkiewicz, J. A. Król, G. Morcinek, Z. Nałkowska, K. Wyka, S. Żółkiewski. W wyniku wyborów, które odbyły się 26 X oprócz wyżej wymienionych posłami zostali literaci m. in. J. Andrzejewski, A. Bocheński, J. Dobraczyński, M. Jarochowska, E. Osmańczyk, J. Ozga-Michalski, A. Polewka, J. Putrament, W. Szewczyk, J. Wiktor, zastępcą posła został B. Czeszko.

145

27 K o n f e r e n c j a n a u k o w a w p i ę ć d z i e s i ę c i o l e c i e ś m i e r c i E m i l a Z o l i odbyła się w Warszawie z inicjatywy Komitetu Neofilologicznego oraz Instytutu Badań Literackich PAN. Referat poświęcony twórczości francuskiego pisarza wygłosił M. Żukrowski, J. Z. Jakubowski referat o wpływach Zoli na literaturę polską. Na konferencji omówiono również stan i potrzeby badań nad twórczością Zoli. W czasopismach ukazały się z okazji rocznicy m. in. następujące artykuły: A. Kotula: "Oskarżam". W pięćdziesiątą rocznicę śmierci Zoli. "Nowa Kultura", nr 10; J. Nowakowski: Emil Zola. W 50 rocznicę śmierci. "Życie Literackie", nr 20.

146

31 Z m a r ł w P o d k o w i e L e ś n e j B e n e d y k t H e r t z (ur. 1872), satyryk. (Dane bio-bibliograficzne podaje S. Lam: Współcześni pisarze polscy. W-wa 1922).

Pogrzeb B. Hertza odbył się 3 XI na cmentarzu powązkowskim w Warszawie. Premier J. Cyrankiewicz udekorował trumnę zmarłego Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

(j.s.): B. Hertz (1872 - 1952). Stan służby. "Świat", nr 46. - A. MARIANOWICZ: O B. Hertzu. "Sprawy i Ludzie", nr 93. - A. MARIANOWICZ: Wspomnienie o B. Hertzu. "Nowa Kult.", nr 50.

147

- P o w s t a n i e "K w a r t a l n i k a I n s t y t u t u

P o l s k o - R a d z i e c k i e g o. Pismo ukazało się nakładem PWN w Warszawie. Do kolegium redakcyjnego pisma należeli: S. Fiszman (redaktor), M. Jakóbiec, A. Jabłońska-Obrębska, która weszła od nr 4 z 1953 na miejsce A. Mirowicza. Komitet redakcyjny stanowili: A. Jabłońska-Obrębska, W. Jakubowski, W. Kuraszkiewicz, T. Lehr-Spławiński, A. Mirowicz, Z. Młynarski, W. Molé, J. Starzyński, S. Żółkiewski (od nr 4 1953 również K. Wyka).

Zgodnie z zapowiedzią redakcji ^{zawartość} kwartalnika stanowiły: prace naukowe wykonywane w Instytucie lub katedrach rusycystyki i slawistyki wyższych uczelni; teksty dokumentów archiwalnych o tradycjach przyjaźni polsko-radzieckiej i polsko-rosyjskiej; informacje o zagadnieniach kultury i nauki radzieckiej, a zwłaszcza o współpracy kulturalnej polsko-radzieckiej; przeglądy bibliograficzne oraz recenzje." 1-szy i jedyny do końca 1952 numer zawierał referaty: M. Jakóbea, S. Fiszmana, M. Janion i I. Bęży oraz działy: Materiały źródłowe, Kronika i bibliografia i Kronika Instytutu.

148

LISTOPAD

- 4 N a g r o d a P e n C l u b u za przekłady na język polski. Jury w składzie: T. Breza, P. Gojawiczyńska, M. Dąbrowska, J. Iwaszkiewicz, Z. Nałkowska, M. Bechczyc-Rudnicka, M. Rusinek, A. Wat, J. Zawieyski, A. Stern i J. Parandowski (przewodniczący) przyznało nagrodę L. H. Morstinowi za całokształt pracy przekładowej ze szczególnym uwzględnieniem przekładów dzieł Lope de Vegi i Calderona. Uroczystość wręczenia nagrody odbyła się 4 XI w Warszawie.

149

XI - 7 XII I m p r e z y a r t y s t y c z n e M i e s i ą c a P r z y -

jaźni Polsko-Radzieckiej. W uroczystościach
 Miesiąca brała udział delegacja radziecka w skład, której wcho-
 dzili: poeta - A. Surkow, teatrolog - R. Markow, prof. filozofii -
 G. Płatonow i kompozytor - W. Gomolaka. 18 XI w Domu Literatów
 w Warszawie A. Surkow wygłosił odczyt pt. Sprawy literatury w
świetle uchwał XIX Zjazdu KPZR. Przybył również Zespół
 Państwowego Teatru ^{Dramatycznego} im. Mossowietu,
 inauguracyjny występ odbył się ^{8 XI} w Teatrze Polskim w Warszawie.
 Wystawiono sztukę Sztorm Bill-Biełocerkowskiego. Ponadto w skład
 repertuaru wchodziły sztuki współczesne: A. Surkova: Świt nad
Moskwą, D. Chrabrowickiego: Obywatel Francji oraz sztuki klasyków:
 W. Szekspira: Otello, M. Lermontowa: Maskarada, C. Goldoniego:
Zabawny przypadek. Zespół radziecki, który występował ^{oprócz} ^{konnie}
 Warszawy we Wrocławiu, Katowicach, Łodzi, wyjechał do Moskwy
 9 XII.

Premiery sztuk radzieckich odbyły się z okazji Miesiąca w wielu
 teatrach polskich. Ogółem w 1952 teatry dały ok. 70 premier
 sztuk radzieckich i rosyjskich. Do najczęściej wystawianych nale-
 żały: M. Gogol - Ożenek (7 teatrów), A. Makarenko: Poemat peda-
gogiczny (5 teatrów) L. Rachmanow: Niespokojna starość (5 tea-
 trów) Afinogenow : Dalekie (5 teatrów). 8 XI wystawa
 dotycząca współpracy kulturalnej polsko-radzieckiej została o-
 twarta w Instytucie Polsko Radzieckim w Warszawie.

We wszystkich kinach odbywał się Festiwal filmów radzieckich.
 Do obchodów Miesiąca włączyli się literaci. Oddział Łódzki ZLP
 zorganizował cykl "czwartków literackich", na których pisarze
 czytali przekłady utworów z literatury ZSRR oraz własne wiersze
 okolicznościowe, ponadto literaci łódzcy wygłaszali odczyty o
 literaturze rosyjskiej w szkołach, zakładach pracy i bibliote-
 kach Łodzi i województwa. W podobnych akcjach uczestniczyli

pisarze z innych oddziałów.

"Nowa Kultura" (nr 49) ogłosiła odpowiedzi pisarzy na ankietę Spotkanie z książką radziecką.

5 XII wyjechała do ZSRR na okres miesiąca grupa pisarzy polskich w celu zapoznania się z życiem kulturalnym, literackim narodów tego kraju. W skład delegacji wchodził ^{G. Broszkiewicz} A. Fiedler, A. Kijowski, B. Kogut, T. Konwicki, W. Mach, G. Morcinek, J. Putrament, S. Szmaglewska i A. Ścibor-Rylski. 150

14 W setną rocznicę urodzin Wacława Nałkowskiego odbyła się w Instytucie Geograficznym Uniwersytetu Warszawskiego uroczysta konferencja, na której omawiano jego dorobek naukowy w dziedzinie geografii i socjologii oraz twórczość literacką i działalność społeczną. Referaty wygłosili: S. Leszczycki, J. Z. Jakubowski, B. Winid. Wspomnieniami o ojcu podzieliła się z zebranymi Z. Nałkowska. Po konferencji została otwarta wystawa prac W. Nałkowskiego. 151

15 - 18 ^{VI} Zjazd ^{Naukowy Młodzieży} ~~studentek i ch~~ ^{zorganizowany przez PSL i Lwówkę Koł Polonistycz.} ~~Polonistyczny~~ w Poznaniu. Tematem referatów wygłoszonych na zjeździe była twórczość pisarzy współczesnych. Referaty wygłosili: J. Trznadel: Twórczość M. Jastruna; A. Cieński, E. Moško, W. Wystup: W. Żukrowski, J. Nowacki: Dramat powojenny; H. Zaworska: A. Rudnicki; ~~A. Lam~~ A. Lam: K. Brandys, Z. Hernasowa, M. Kochańska, D. Piskorzowa: T. Borowski, W. Iglicka, T. Karpowicz, P. Matuszewska: Poezja lat 1948 - 1951; K. Krzemińska, M. Stępień, L. Tokarska, J. Zajac: Krytyka literacka w walce o realizm socjalistyczny; J. Golichowski, W. Kuczkowski, S. Ozimek: L. Szenwald; J. Białek, Z. Fiałkowska, A. Wieszczyńska: Literatura młodzieżowa; W. Billip, J. Rurawski: Bohater pozytywny powojennej powieści; ^{G. Muras: Bohater pozytywny w literaturze owsi} H. Bereza, A. Lam: Pamiętka z Celulozy.

T. DREWNOWSKI: Zjazd polonistów w Poznaniu. "Nowa Kult.", nr 48. - L. FLASZEN, A. KIJOWSKI: W stronę współczesności. "Życie liter.", nr 25. - S. KISIELEWSKI: Żołędzie i ogrodnicy czyli o krytyce. "Tyg. powsz.", nr 49.

152

17 Jubileusz czterdziestolecia pracy pisarskiej Marii Dąbrowskiej. Uroczystość jubileuszowa odbyła się w Domu Literatów w Warszawie. Minister Kultury i Sztuki S. Dybowski udekorował pisarkę Krzyżem Oficerskim "Orderu Odrodzenia Polski". Referat o twórczości Dąbrowskiej wygłosił J. Andrzejewski. W imieniu ZG ZLP przemawiał przewodniczący - L. Kruczkowski. Ponadto o zasługach pisarki dla literatury polskiej mówili: J. Iwaszkiewicz, T. Breza, J. Przyboś i A. Rudnicki. Z okazji jubileuszu ukazały się w pismach literackich liczne artykuły m. in.: J. Andrzejewskiego: Jubileusz M. Dąbrowskiej. "Nowa Kultura", nr 47; J. Bahr: O epice M. Dąbrowskiej. "Życie Literackie", nr 25; A. Kowalska: M. Dąbrowska - wrocławianka. "Nowa Kultura", nr 47; R. Matuszewski: 40-lecie twórczości M. Dąbrowskiej. "Nowa Kultura", nr 46; T. Mikulski: W mieście Bogumiła Korna. "Nowa Kultura", nr 47; J. Mortkowiczowa: Odpowiedzialność za słowo. "Życie literackie", nr 25; J. Przyboś: Centrum polszczyzny. "Życie literackie", nr 25.

153

22 Teatr Satoryków w Krakowie rozpoczął działalność programem: Obecność obowiązkowa, reż.: J. Ronard-Bujański. Obok aktorów wystąpili pisarze S. Otwinowski i W. Zechenter. Kierownikiem literackim nowego teatru został S. Otwinowski, reżyserem J. Ronard-Bujański, scenografem A. Stopka.

154

przed 23 Dni klęski Wojciecha Żukrowskiego. Powieść zawierająca problematykę wojny 1939 była porównywana z utworem J. Putramenta: Wrzesień, (zob. poz. 139 /52). "Dni klęski to książka o zupełnie innym charakterze niż Wrzesień" - pisał H. Markiewicz - "U Żukrowskiego obraz klęski powstaje z doświadczeń jednej postaci - zwykłego uczestnika kampanii podchorążego Nowosada; w rezultacie obraz ten posiada /.../ perspektywę "oddolną" skupioną na jednym wąskim odcinku, oglądanym za to z bliskiego dystansu". Recenzenci wskazywali na trafność ukazania ideowego rozwoju bohatera i umiejętność przedstawienia patriotyzmu polskiego ludu. W. Mach pisał m. in.

w Liście do W. Żukrowskiego: "Pokazałeś żarliwy patriotyzm "szarych obywateli z miast i wsi i mądry równie żarliwy, co świadomy i wiedzający przyszłość patriotyzm polskiej lewicy".

Powieść otrzymała w roku 1953 Nagrodę Państwową III stopnia.

W. MACH: List do W. Żukrowskiego. "Nowa Kult.", nr 43. -

S. BŁAUT: Trzy wrześnie W. Żukrowskiego. "Dziś i Jutro" 1953 nr 9.-

J. CZULIŃSKI: Powieść o dniach walki i zdrady. "Po prostu" 1953

nr 14. - Z. GRÉN: Na drogach odwrotu. "Życie liter." 1953 nr 1. -

A. LAM: Manowce i lekcje września. "Wieś" 1953 nr 3. - Z. LICHNIAK:

Smak dojrzałej goryczy. "Dziś i Jutro" 1953 nr 1. - H. MARKIEWICZ:

Dwie powieści o wrześniu. "Nowe Drogi" 1953 nr 8 s. 115 - 118. -

R. MATUSZEWSKI. "Tryb. Ludu" 1953 nr 77.

155

27 Cykl "czwartków literackich" w Katowicach zorganizowała Pracownia języka polskiego Pałacu Młodzieży w Katowicach. Pierwszy "czwartek" był poświęcony spotkaniu z pisarzami Katowickiego Oddziału ZLP.

156

28 Zebranie wyborcze Rady Artystycznej. W Warszawie odbyło się V posiedzenie Rady Artystycznej, na którym wybrano prezydium w następującym składzie: Przewodniczący - W. Sokorski, zastępcy przewodniczącego: S. Balicki, J. Kott, W. Wnuk, członkowie prezydium: J. Andrzejewski, Z. Mycielski, J. Starzyński, sekretarz - J. Wilczek. Rada postanowiła wystąpić do Prezydium Rady Ministrów z wnioskiem o zwiększenie liczby członków do 45 osób i zmianę nazwy na "Radę Kultury i Sztuki". Po wysłuchaniu referatu L. Schillera: Ocena repertuaru i działalności opery polskiej i referatu A. Szyfmana: Ocena dotychczasowych osiągnięć i perspektywy dalszego rozwoju baletu polskiego Rada uchwaliła rezolucję w sprawie Opery i Baletu polskiego, a po wysłuchaniu

sprawozdań B. Dąbrowskiego i B. Korzeniewskiego oraz referatu S. Balickiego - rezolucję w sprawie zadań czołowych Teatrów Polskiego i Narodowego w Warszawie.

Druk. rezolucji "Prz. kult.", nr 14.

157

30 II Ogólnopolski Kongres Obrońców Pokoju odbył się w Warszawie. Na kongresie dokonano wyboru nowego zarządu Polskiego Komitetu Obrońców Pokoju, którego przewodniczącym został J. Iwaszkiewicz, ^{Gzewodniszyl on również} delegacji polskiej na Kongres Narodów w Obronie Pokoju w Wiedniu, w skład której weszli m. in. literaci: K. Gruszczyński, J. Iwaszkiewicz, L. Kruczkowski.

158

- Powstało wydawnictwo "Iskry", przekształcone w samodzielną instytucję z redakcji literatury dla młodzieży w wydawnictwie "Książka i Wiedza". Obok działu literatury pięknej, przeznaczonej głównie dla młodzieży, wydawnictwo w oparciu o współpracę z ZNP posiadało duży dział literatury społecznej wydawanej w różnorodnych seriach np.: Biblioteka aktywisty ZMP, Biblioteka Przewodnika Drużyny Harcerskiej itp.

W roku 1952/1953 "Iskry" wydały 123 pozycje, w tym literatura społeczno-polityczna obejmowała 47 tytułów, popularnonaukowa - 9, literatury piękne - 67, w czym 32 pozycje z literatury polskiej, 24 pozycji z literatury radzieckiej, 11 pozycji z innych literatur.

159

GRUDZIEŃ

5 Cykl wieczorów dyskusyjnych poświęconych krytyce zorganizowała Komisja Krytyki Literackiej przy ZG ZLP w Warszawie. Pierwsza dyskusja dotyczyła książki H. Markiewicza: O marksistowskiej teorii literatury.

160

5 Przybył do Polski Zespół Teatru

"B e r l i n e r E n s e m b l e" B. Brechta. W skład repertuaru teatru, który wystąpił w Warszawie, Krakowie i Łodzi, wchodziły następujące sztuki: B. Brecht: Matka Courage, M. Gorki: Matka (w adaptacji scenicznej B. Brechta) i F. Kleist: Rozbity dzban. Zespół wyjechał do Niemiec 29 XII. Po wyjeździe Teatru na początku roku 1953 w pismach literackich i teatralnych toczyła się dyskusja nad ideologiczną i artystyczną oceną pracy teatru B. Brechta. Zapoczątkował ją artykuł J. Pomianowskiego, który entuzjastycznie ocenił występy teatru wskazując na trzy najistotniejsze jego cechy: "aktywność polityczną w walce o dobro ludu, odkrywczy stosunek do narodowej tradycji i nowatorstwo w imię społecznej skuteczności sztuki". Jego zdaniem osiągnięcia ideowe i artystyczne pracy teatralnej Brechta odpowiadały osiągnięciom twórców teatru socjalistycznego w ZSRR. Polemikę z Pomianowskim podjęli Z. Kałużyński, E. Csató i J. Strykowski. Wskazywali oni na ideologiczne i artystyczne pokrewieństwo teatru Brechta z mieszczańskim teatrem niemieckim. "Droga Brechta zawiodła go najdalej spośród jego kolegów, z którymi wystartował przed trzydziestu laty. Niemniej Brecht nie dotarł jeszcze do sztuki, opartej na analizie rzeczywistości, gdzie poświęca się środki wyrazu efektowne, przejmujące /.../, gdy ów bogaty i bezładny aparat zabawy odrzuca się dla myśli przejrzystej jasnej, wielkiej, jakiej stara się służyć wśród mozolnych i niedoskonałych jeszcze poszukiwań - współczesna rewolucja (Z. Kałużyński. "Nowa Kultura" 1953 nr 5). J. Frühling zaoponował przeciw traktowaniu ^{Brechta} sztuk na równi z utworami innych ekspresjonistów niemieckich, wskazując na akcenty społeczne i ewolucję jego utworów w kierunku realizmu.

- E. CSATÓ: Nieporozumienia dyskusyjne. "Teatr" 1953 nr 3. -
 J. FRUHLING: O właściwe proporcje. "Nowa Kult." 1953 nr 7. -
 Z. KAŁUŻYŃSKI: Między rewolucją a neurastenią. "Nowa Kult." 1953

- nr 5. - Z. KAŁUŻYŃSKI: Polemika z polemistami. "Nowa Kult." 1953
 nr 7. - J. POMIANOWSKI: Teatr Brechta. "Nowa Kult." 1953 nr 1. -
 J. STRYJKOWSKI: Matka Courage i jej dzieci. "Prz. kult." 1953 nr
 3. - B. WÓYCICKI: Berliner Ensemble. "Tryb. Wolności" 1953 nr 1.

164

7 Konkurs na utwór literacki o tematyce pokojowej został ogłoszony w październiku br. przez Polski Komitet Obrońców Pokoju i ZLP w związku z przygotowywanym Kongresem Narodów w obronie pokoju w Wiedniu. Jury konkursu w składzie: Z. Nałkowska, A. Kamieńska, R. Matuszewski, G. Morcinek po rozpatrzeniu 344 nadesłanych prac, przyznało następujące nagrody:

I nagrodę - T. Kwiatkowskiemu za opowiadanie Gwiazda brazylijskiego nieba. (Druk „Życie Literackie”, nr 25).

Dwie II nagrody: M. Słomeczyńskiemu za Opowiadanie o czarnych nosorożcach i S. Kowalskiemu za opowiadanie Ciche szczęście.

Trzy ~~przebiegi~~ III nagrody: J. Janickiemu za prozę Nylon, J. Korczakowskiej za opowiadanie Rozbicie, trzecią z nagród podzielono między J. Zagórskiego - cykl wierszy pt. Pieśń obrońców pokoju i W. Karczewską - wiersz Godzina przed świtem.

162

7 Konkurs literacki im. Tadeusza Borowskiego na utwór o dowolnej treści i formie ogłosił Zarząd Główny ZLP dla członków Kół Młodych. Jury konkursu w składzie: Z. Nałkowska, L. Bartelski, J. Broszkiewicz, K. Gruszczyński, J. Bocheński i A. Słucki po rozpatrzeniu 136 nadesłanych prac nie przyznało I i II nagrody.

Trzy równorzędne nagrody III otrzymali: W. Odojewski za powieść Wyspa ocalenia, M. Kuszowa za bajkę Zwycięstwo sportowe oraz Urbański za wiersz Do traktorzysty.

163

- 8 Wieczór literacki poświęcony Attili Jozsefowi w 15 rocznicę śmierci rewolucyjnego węgierskiego poety odbył się w Domu Literatów w Warszawie. Imprezę zorganizował ZLP wspólnie z Węgierskim Instytutem Kultury. 164
- 15 Nowy Statut i Nowe Władze "ZAIKS-u". Na zwyczajnym walnym zgromadzeniu członków stowarzyszenia Autorów, kompozytorów i wydawców "ZAIKS", w sali konferencyjnej Ministerstwa Kultury i Sztuki przyjęty został nowy statut Stowarzyszenia. Stowarzyszenie przyjęło nową nazwę - Stowarzyszenie Autorów "ZAIKS. W myśl nowego statutu w pracach Stowarzyszenia uczestniczy delegat Ministerstwa Kultury i Sztuki. Rada Stowarzyszenia składa się z 12 członków wybranych w równej ilości przez walne zebranie spośród członków Zarządów ZLP, Kompozytorów Polskich, Polskich Artystów Fotografików, SPATIF-u, SARP-u i Stow. Dzień. Pol. Przewodniczącym Zarządu Głównego Stowarzyszenia został wybrany ponownie St. R. Dobrowolski. 165
- 15 - 22 Tydzień kultury niemieckiej. W ramach obchodów Tygodnia 20 XII w Klubie Międzynarodowej Książki i Prasy w Warszawie odbył się wieczór poświęcony twórczości B. Brechta. W "Nowej Kulturze" (nr 51/52) drukowane były wiersze okolicznościowe W. Wirpszy, J. Hordyńskiego, E. Fiszera oraz artykuł A. Wirtha: Poeta klęski (odrodzenia Niemiec /J. Becher/. Przekłady z poezji niemieckiej zamieścił również "Przegląd kulturalny" (nr 16). 166
- 17 Zmarł w Krakowie Jan Janów (ur. 1888), slawista, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego. (Dane biograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 2

s. 19 - 22).

167

19 Powieść Jana Lema: Koroniarz w Galicji rozpoczęło nadawać Polskie Radio w serii odcinków.

168

20 Trzydziestolecie Teatru Śląskiego w Katowicach. Z okazji jubileuszu odbyła się uroczystość, na której dzieje teatru przypomniał dyrektor J. Grywałd, a w imieniu Ministerstwa Kultury i Sztuki przemawiał J. Pański. Uchwałą Rady Państwa wielu pracownikom teatru zostały przyznane odznaczenia państwowe. Tegoż wieczoru odbyła się premiera sztuki L. Dmuszewskiego: Starosta Jan Grudczyński.

169

25 Zmarł w Krakowie Tefil Trzeciński (ur. 1878), reżyser i historyk teatru. (Dane biograficzne podaje: S. Łoza: Czy wiesz kto to jest? W-wa 1938).

K. ADWENTOWICZ. "Teatr" 1953 nr 2. - K. FRYCZ: Teatr był treścią jego życia. "Teatr" 1953 nr 4. - A. GRZYMAŁA-SIEDLECKI: Osobowość Trzecińskiego. "Teatr" 1953 nr 4. - W. NATANSON: Na krakowskim brzegu. "Teatr" 1953 nr 4. - L. SCHILLER: Pamięci T. Trzecińskiego. "Teatr" 1953 nr 2. - H. SZLETYŃSKI: Przemówienie nad trumną. "Teatr" 1953 nr 4. - A. WOYCICKI: Drogi artystyczne T. Trzecińskiego. "Życie liter." 1953 nr 8.

169/170

- Wydawnictwo "Wiedza Powszechna" zostało wydzielone z wydawnictwa "Czytelnik" jako samodzielna placówka zajmująca się produkcją literatury popularno-naukowej. Jednocześnie zostały zlikwidowane redakcje książek i broszur popularno-naukowych w "Książce i Wiedzy", "Czytelniku" i Wydawnictwie MON, ograniczono w tej dziedzinie produkcję PZWS, "Iskier" "Naszej Księgarni". Ich działalność w tym zakresie przejęło nowo powstałe wydawnictwo. 171

- Lewanty Andrzeja Brauna. Powieść wywołała sprzeczne oceny krytyki. Zdaniem L. Rudnickiego konflikt zawarty w utworze był przedstawiony niewłaściwie: "Konflikt "literacki" powieści Brauna polega na względnej sprzeczności interesów dwóch zespołów montowniczych pracujących w jednym oddziale stoczni /.../. Charakterystyczne w tym konflikcie jest to, że oba zwalczające się zespoły należą do jednej organizacji partyjnej. /.../. Fakt, że towarzysze jednej organizacji walczą ze sobą sprawia, że przedstawione w kilku rozdziałach napięcie tej sprzeczności wydaje się sztuczne". Jednocześnie ukazały się recenzje wysoko oceniające wartość powieści: "Lewanty A. Brauna są - od czasu ukazania się Węgla Ścibora-Rylskiego - najambitniejszą próbą podjęcia tzw. problematyki produkcyjnej w naszej literaturze." (R. Matuszewski). Zdaniem J. Strzeleckiego: "Książka Brauna jest pierwszą bodaj w naszej literaturze, która wstępuje śmiałym krokiem w kraj socjalistycznych konfliktów".

W. BILLIP: Za bary z tematem współczesnym. "Wieś" 1953 nr 17. - J. BOCHENSKI: Nowatorstwo i pomyłki. "Nowa Kult." 1953 nr 17. - Cz.: Nowe w naszej literaturze. "Prz. kult." 1953 nr 15. - T. DREWNOWSKI: Powiew współczesności. "Życie liter." 1953 nr 14/15. - J. N. KŁOSOWSKI: Powieść o gdańskich stoczniowcach. "Kult. i Życie" 1953 nr 7. - Z. LICHNIAK: Ludzie i lewanty. "Dziś i

Jutro" 1953 nr 13. - R. MATUSZEWSKI: Ambitny debiut powieściowy.
 "Nowa Kult." 1953 nr 10. - L. RUDNICKI. "Nowa Kult." 1953 nr 17. -
 J. STRZELECKI: Żywe konflikty. "Prz. kult." 1953 nr 24.

142

- Zgodnie z prawem Jacka Bocheńskiego. Tom opowiadań o tematyce współczesnej wsi omawiany był w prasie literackiej 1953 r. Recenzenci wskazywali na aktualność i problematyki, umiejętność przedstawiania nie tylko konfliktów społecznych, ale również moralnych i psychologicznych. Wiele uwagi poświęcono estetycznym walorom opowiadań Bocheńskiego. "Wartość opowiadań Zgodnie z prawem nie ogranicza się do trafnie spostrzeżonych typowych konfliktów, chociaż jest to ich wartość podstawowa. Pisałszy już o innej zalecie pióra Bocheńskiego: o odpowiedzialności za słowo, o oszczędnej technice pisarskiej" (A. Lam). "Zasada konstrukcyjna opowiadań Bocheńskiego jest w każdym wypadku inna, bogata, wielopłaszczyznowa, dowodzi dużej sprawności pisarskiej w gromadzeniu i wyborze faktów, w dążeniu do własnej oryginalnej ich interpretacji." (Z. Greń).

P. BYSTRZYCKI: Prawo nowego człowieka. "Nowy Świat" 1953 nr 19. - Cz.: Nowe w naszej literaturze. "Prz. kult." 1953 nr 15. -
 P. DONIEC: Wnioski dla aktywu. "Wieś" 1953 nr 28. - T. DREWNOWSKI: Zgodnie z prawem najbardziej ludzkim. "Tryb. Ludu" 1953 nr 192. -
 Z. GREŃ: Opowiadania o duchu praw. "Życie liter." 1953 nr 17. -
 A. LAM. "Twórcz." 1953 z. 6 s. 212 - 217. - W. LEOPOLD: Dobra książka o wsi. "Nowa Kult." 1953 nr 19. - J. PREGER: Niecodzienna książka. "Życie Warsz." 1953 nr 218. - W. SADKOWSKI: Z frontu walki o nową wieś. "Życie i Kult." 1953 nr 16. - Z. SZPROKOFF: Prawdziwe oblicze wroga. "Wieś" 1953 nr 20. - B. WOJDOWSKI: Zgodnie z prawem rozwoju. "Prz. kult." 1953 nr 25. - H. ZAWORSKA: Wsrubo-

wać czytelnika w gąszcz walki klasowej. "Wieś". 1953 nr 28.

173

- Ostatni numer (718) miesięcznika "Życie Nauki". Pismo było poświęcone zagadnieniom nauki i nauczania w szkołach wyższych, społecznej roli nauki i jej organizacji oraz sprawom Sekcji Szkół Wyższych Związku Nauczycielstwa Polskiego. B. Suchodolski w artykule omawiającym działalność pisma dzieli ją na dwa okresy. W pierwszych latach istnienia miesięcznik był kontynuacją międzywojennych prac naukoznawczych. "Stare" i "nowe" splątało się w tym czasopiśmie w sposób znamieny dla ideologicznych nurtów panujących wśród pracowników nauki w pierwszych latach powojennych". W 1950 roku redakcja pisma została przeniesiona z Krakowa do Warszawy, redaktorem naczelnym został B. Leśnodorski, zmienił się też skład kolegium redakcyjnego. Jak pisze B. Suchodolski: "odtąd rozpoczyna się nowy rozdział w dziejach pisma, a zarazem i nowy rozdział w metodach i celach analizowania nauki i jej funkcji społecznej". W 1953 roku zadania "Życia i Nauki" przejęła "Nauka Polska" (zob. poz. 59/53).

B. SUCHODOLSKI. "Życie Nauki" ^{"Nauka pol."} 1953 nr 2 s. 255 - 265.

174

- Ostatni numer Kwartalnika krytyczno-literackiego "Zeszyty Wrocławskie". Pismo było wydawane we Wrocławiu od roku 1947 (zob. poz. /47). Redaktorami od chwili powstania byli A. Kowalska i T. Mikulski. Od 1948 wydawcą Kwartalnika["] zostało Wydawnictwo im. Ossolińskich. Na temat zawartości roczników pisma J. Gawałkiewicz pisał: "Podtytuł "Zeszytów Wrocławskich" brzmi: kwartalnik krytyczno-literacki. Gdybyśmy tym podtytułem próbowali uzasadnić zawartość pisma, mielibyśmy nieco kłopotów. Prawie w każdym numerze,

Spotykamy bowiem coś,

czego tak określony charakter periodyku wyjaśnić nie potrafi
 /.../. Zawartość "Zeszytów Wrocławskich" najłatwiej może rozpatry-
 wać wyodrębniając trzy działy. Jeden z nich obejmuje twórczość
 oryginalną, drugi - literaturoznawstwo, trzeci - dosyć różnorod-
 ną resztę /.../. Wielkość różnorodnych działów, podana w liczbach
 zaokrąglonych, wygląda następująco: dział literaturoznawstwa -
 1900 stron, dział twórczości - 1 000 stron, inne - 510 stron".
 Spośród literatów z pismem współpracowali m. in.: T. Borowski,
 M. Dąbrowska, A. Kowalska, J. Przyboś, W. Żukrowski. Obok polskich
 tekstów literackich pismo zawierało również przekłady z literatur
 obcych. Do historyków i teoretyków literatury, których prace były
 drukowane w piśmie należeli m. in.: H. Barycz, ^{Z. Hierowski} J. Kott, T. Mikul-
 ski, R. Pollak, S. Sandler, W. Ziomek, S. Żółkiewski. Omawiając
 zakończenie działalności "Zeszytów Wrocławskich" H. Gawałkiewicz
 stwierdzał: "Moim zdaniem na losie "Zeszytów Wrocławskich" zaważy-
 ły decydująco dwa błędy. Jeden z nich popełnił Wydział I PAN,
 drugi Ossolineum. Akademia, przejmując Ossolineum z początkiem
 roku 1953, zbyt rygorystycznie ustosunkowała się wobec tych po-
 zycji, które stanowiły rezultat inicjatywy środowiska i wydaw-
 nictwa. Wydawnictwo z kolei za mało wykazało uporę, żeby nie po-
 wiedzieć chęci, do obrony tej inicjatywy."

A. KOWALSKA: Fragmety dziennika. "Twórcz." 1955 nr 3 s.
 66. - S. KULCZYŃSKI: Udział Wrocławia w odbudowie nauki polskiej.
 Wrocław 1955 s. 63. - T. LUTOGNIIEWSKI: Na marginesie literackiego
dziesięciolecia - wspomnienia kronikarza. "Sprawy i Ludzie" 1955
 nr 11 i 17. - W. SZEWCZYK: W roli kronikarza. "Życie liter."
 1955 nr 11. - J. GAWAŁKIEWICZ. /Omówienia i bibliografia/. W od-
zyskanym domu. Wrocław 1956 s. 371 - 415.

175

- U k a z a ł   s i ę   " K a l e n d a r z   z i e m i   O p o l -

s k i e j" na rok 1953. Było to wznowienie po wieloletniej przerwie popularnego wśród Opolan wydawnictwa. Wydawcą "Kalendarza" był Wojewódzki Komitet Frontu Narodowego w Opolu przy współpracy Katowickiego Oddziału ZLP. W skład komitetu redakcyjnego wchodził R. Hajduk, A. Masiewicki, W. Szewczyk. Kalendarz zawierał m. in. kronikę historyczną Opolszczyzny oraz artykuły dotyczące jej rozwoju kulturalnego i gospodarczego. Jego zawartość stanowiły również utwory pisarzy współczesnych m. in.: I. Baranowicza, A. Baumgardtena, J. Brzozy, S. Chmielnickiego, R. Hajduka, Z. Hierowskiego, E. Imieli, J. Koprowskiego, B. Lubosza, G. Morcinka, E. Naganowskiego, Z. Nałkowskiej, W. Szewczyka, J. Wiktora oraz klasyków m. in. A. Asnyka, J. Kasprowicza, M. Konopnickiej, A. Mickiewicza, J. Słowackiego.

176

- W i z y t y p r e d s t a w i c i e l i ś w i a t a k u l t u r a l n e g o z z a g r a n i c y. Zob. poz. 28/52, 35/52, 53/52, 100/52, 120/52, 144/52, 149/52, 161/52, 37/52, 43/52, 45/52, Ponadto Polskę odwiedzili:

Z B u ł g a r i i przybył powieściopisarz S. C. Daskałow, autor tłumaczonych na język polski powieści: Droga i Bez między.

Z C z e c h o s ł o w a c j i przybył we wrześniu na okres miesiąca poeta i tłumacz z języka polskiego E. Sojka.

Z N R D odwiedził Polskę pisarz J. Petersen, który 17 X uczestniczył w spotkaniu z mieszkańcami Warszawy w Klubie Międzynarodowej Prasy i Książki.

177

RUCH WYDAWNICZY

C h a r a k t e r y s t y k a s y t u a c j i w y d a w n i c z e j r o k u. Rok 1952 był pierwszym rokiem pracy Centralnego Urzędu Wydawnictw Przemysłu Graficznego i Księgarstwa. Wynikiem tej działalności było zahamowanie żyw ^{istości} w pracy wydawnictw,

skoordynowanie planu produkcji książek z planem sprzedaży księgarskiej, zahamowanie dowolności w ustalaniu nakładów i cen książek. Wprowadzona została również ściślejsza niż dotychczas specjalizacja wydawnictw.

P l a n y   w y d a w n i c z e. Produkcję roku charakteryzowało obniżenie wysokości planów wydawniczych, zwłaszcza w zakresie literatury pięknej, w stosunku do lat ubiegłych. Ogółem ukazało się 6 632 książek w nakładzie 97,9 mln. egzemplarzy. Z literatury pięknej ukazało się 710 tytułów w nakładzie 13,1 mln. egzemplarzy, co w zakresie tytułów odpowiadało produkcji roku 1945, a w zakresie nakładów produkcji roku 1949. "Ofiarą cięć padły przede wszystkim wznowienia, które w r. 1952 spadają do 8% ogólnej produkcji, podczas gdy od r. 1949 kształtowały się powyżej 20%. Oznaczało to w literaturze pięknej rezygnację ze wznowiania najcenniejszych książek, które w poprzednim wydaniu zostały wyczerpane - a więc z reguły są poszukiwane i uznane za dobre" (A. Bromberg: Książki i wydawcy. W-wa 1958 s. 48 - 49). Wzrosła produkcja wydawnictw technicznych i podręczników, ukazała się również największa dotychczas ilość broszur propagandowych w związku z wyborami do Sejmu i ogłoszeniem Konstytucji PRL.

N a j w a ż n i e j s z e   w y d a w n i c t w a   z a j m u -
j ą c e   s i ę   p r o d u k c j ą   l i t e r a c k ą   o d
1952 roku to "Czytelnik" i "Państwowy Instytut Wydawniczy".

"Książka i Wiedza" przekazała tym przedsiębiorstwom produkcję literatury pięknej i stała się placówką wydającą wyłącznie literaturę polityczną i naukową w dziedzinie ekonomii, filozofii i historii. Z działu wydawnictw młodzieżowych "Książki i Wiedzy" zostało utworzone wydawnictwo "Iskry" (zob. poz. 158 /52) z działami literatury pięknej i literatury politycznej dla młodzieży. Literaturę popularno-naukową przejęło od wydawnictw literackich

wydzielone z "Czytelnika" przedsiębiorstwo wydawnicze "Wiedza Po-
wszechna". (zob. poz. 170 /52). Istniejące działy literatury pięknej
zachowały nadal Wydawnictwo MON i Spółdzielnia Wydawnicza "Pax"
i Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, literaturę
dziecięcą zajmowało się głównie wydawnictwo "Nasza Księgarnia".
N a j w a ż n i e j s z e s e r i e l i t e r a c k i e.
W ciągu roku kontynuowane były przede wszystkim serie wydawnicze
zapoczątkowane w latach ubiegłych. A więc wydawane przez Wydaw-
nictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich: Biblioteka Narodowa i
Nasza Biblioteka, serie "Czytelnika": Biblioteka "Szpilek", Książ-
ka Nowego Czytelnika i Biblioteka Świetlicowa oraz serie istnie-
jące przy czasopismach. Przystały się ukazywać serie literackie
"Książki i Wiedzy"; Biblioteka Pisarzy Polskich i Obcych i Mała
Biblioteczka "Książki i Wiedzy".

W y d a n i a k l a s y k ó w. Kontynuowane były wydania dzieł
wszystkich A. Mickiewicza (Wydanie Narodowe redagowane przez ko-
mitet), E. Orzeszkowej (pod redakcją J. Krzyżanowskiego), H. Sien-
kiewicza (pod redakcją J. Krzyżanowskiego) zakończona została e-
dycja pism W. Reymonta (pod redakcją A. Bara), wznowiono Dzieła
J. Słowackiego redagowane przez J. Krzyżanowskiego, kontynuowane
było również wydanie Dzieł wszystkich Słowackiego pod redakcją
J. Kleintera. Ukazały się kolejne tomy Pism wybranych A. Dygasiń-
skiego. Ponadto wydano m. in.: J. Kochanowskiego: Dzieła polskie
w opracowaniu J. Krzyżanowskiego, antologię Najstarsza poezja pol-
sko łacińska w opracowaniu M. Plezii i Wybór poezji J. A. Morszty-
na w opracowaniu J. Dürr-Durskiego.

Z l i t e r a t u r y d w u d z i e s t o l e c i a między-
wojennego ukazały się przeważnie wznowienia pisarzy uczestniczących
nadal w życiu literackim. M. in. B. Hertz: Satyry, H. Boguszevska .

i J. Kornacki: Jadą wozy z cegłą, P. Gojawiczyńska: Dziewczęta z Nowolipek i Ziemia Elżbiety, L. Kruczkowski: Kordian i cham i Pawie pióra, Z. Nałkowska: Granica i Niedobra miłość, W. Wasilewska: Ziemia w jarzmie. Ponadto ukazały się Utwory zebrane T. Gałcego poety lat okupacji (1939 - 1944) (zob. poz. 98 /52).

W z n o w i e n i a. Wśród nielicznych pozycji z literatury współczesnej ukazały się m. in.: K. Brandys: Człowiek nie umiera, M. Brandys: Początek opowieści, J. Broszkiewicz: Kształt miłości, J. Gałaj: W rodzinie Lebiódów, A. Gołubiew: Bolesław Chrobry, A. Jackiewicz: Penicylina, T. Konwicki: Przy budowie, A. Kowalska: Wielka próba, S. Lem: Astronauta, Z. Nałkowska: Medaliony, J. Strykowski: Bieg do Fragała, A. Ścibor-Rylski: Węgiel.

L i t e r a t u r a w s p ó ł c z e s n a. W zakresie prozy przeważały powieści. Wydano m. in. utwory: J. Bocheńskiego: Zgodnie z prawem - opowiadania (zob. poz. 172 /52), A. Brauna: Lewanty (zob. poz. 171 /52), T. Brezy: Uczta Baltazara (zob. poz. 109 /52), K. Koźniewskiego: Piątka z ulicy Barskiej (zob. poz. 90 /52), I. Newerly: Pamiętka z Celulozy (zob. poz. 108 /52), J. Putramenta: Wrzesień (zob. poz. 139 /52), A. Rudnickiego: Żywe i martwe morze - opowiadania (zob. poz. 95 /52), W. Żukrowskiego: Dni klęski (zob. poz. 154 /52). Większość utworów zawierała problematykę współczesną. Oprócz wyż. wym. ukazały się m. in. H. Boguszewskiej: Czarna kura, Z. Drózdź-Satanowskiej: Opowieść wierzbową, B. Hamery: Śladami czołgów, J. Mortona: Zapomniana wieś, S. Otwinowskiego: Spotkania z uśmiechem, L. Pasternaka: Komuna miasta Łomży, M. Promińskiego: Opowieści sportowe, J. Pytlakowskiego: Listy z MOM, J. Stawińskiego: Światło we mgle, W. Wasilewskiej: Rzeki płoną, W. Żukrowskiego: Córeczka oraz pamiętniki robotników: A. Bobruk: Matka i syn (zob. poz. 68 /52) i J. Felis: Życie za dniówkę.

W zakresie p o e z j i współczesnej przeważały zbiory nowych wierszy. Ukazały się m. in.: J. Baranowicza: Spółdzielnia nad jeziorem, W. Broniewskiego: Mazowsze i inne wiersze (zob. poz. 134 /52), J. Ficowskiego: Zwierzenia, K. I. Gałczyńskiego: Wit Stwosz (zob. poz. 2 /52), E. Hołdy: Sprawy powszednie, M. Jastruna: Poemat o mowie polskiej (zob. poz. 112 /52), A. Kamińskiej: O szczęściu, T. Kubiaka: Wśród ludzi, A. Międzyrzeckiego: Światło nowej dzielnicy, S. Piętaka: Stratowane ustronie, T. Różewicza: Wiersze i obrazy (zob. poz. 127 /52), W. Słobodnika: Nowe wiersze, A. Słuckiego: Spotkania, W. Szymborskiej: Dlatego żyjemy, W. Wirpszy: Dziennik Kożedo i Pisane w kraju, W. Woroszyńskiego: Trzy poematy. Ponadto ukazały się wybory wierszy m. in.: E. Fiszera, J. Iwaszkiewicza, L. Pasternaka, M. Piechala, S. Pollaka i J. Przybosia oraz antologie polskiej poezji rewolucyjnej (zob. poz. 36 /52) dla uczczenia dziesiątej rocznicy PPR.

Z dziedziny d r a m a t u ukazały się sztuki prawie jednocześnie wystawiane w teatrach, m. in.: H. Auderskiej: Zbiegowie (zob. poz. 111 /52), R. Brandstaettera: Król i aktor (zob. poz. 76 /52), K. Gruszczyńskiego: Pociąg do Marsylii, L. H. Morstina Polacy nie gęsi (zob. poz. 59 /53), A. Tarna: Ortega oraz liczne jednoaktówki przeznaczone dla amatorskich zespołów teatralnych.

Nauka o literaturze reprezentowana była przez nowe prace w serii IBL Studia historycznoliterackie, w której ukazały się: K. Dunin-Wąsowicza: Czasopiśmiennictwo ludowe w Galicji, H. Markiewicza: O marksistowskiej teorii literatury (zob. poz. 74 /52), S. Sandlera: Wokół "Trylogii", S. Żółkiewskiego: Spór o Mickiewicza (zob. poz. 138 /52). W nowej serii IBL Materiały do dziejów postępowej publicystyki pod redakcją E. Korzeniewskiej wydano książkę J. Czachowskiej: "Sygnały" 1933 - 1939. W ramach prac IBL ukazały się podręczniki literatury polskiej dla

szkół średnich: E. Korzeniewskiej przy współpracy A. Wasilewskiego: Historia literatury polskiej dla kl. XI, K. Budzyka, J. Pietrusiewiczowej, Z. Libery: Historia literatury polskiej dla kl. IX, K. Wyki: Historia literatury polskiej dla kl. X. Ponadto wydano prace m. in.: Z. Lichniaka: Poeta konsekwencji (O J. Liberacie), L. Podhorskiego-Okołowa: Realia mickiewiczowskie, T. Mikulski, S. Sandler i J. Ziomek przygotowali zbiór prac W. Borowego: Studia i rozprawy. Z zakresu publicystyki literackiej zostały wydane m. in.: J. Andrzejewskiego: Partia a twórczość pisarza, L. Kruczkowskiego: Prawo do kultury, E. Osmańczyka: Publicystyka w kraju budującym socjalizm.

Przekłady z literatur obcych stanowiły 50% ogólnej produkcji literackiej roku. W tym przekłady z literatury rosyjskiej i radzieckiej - 26%, przekłady z literatur krajów demokracji ludowych 10%, pozostałe - 14%.

Z literatury amerykańskiej wydano m. in. powieści H. Fasta: Dumni i wolni, Droga do wolności oraz Obywatel Tom Paine.

Literaturę angielską reprezentowały utwory klasyków Byrona, Dickensa i Szekspira, a ponadto m. in.: J. Conrada: Opowieści wybrane, ^{S. Pepps: doziennik} H. Poulsena: Słowo króla Ryszarda, G. B. Shawa: Profesja pani Warren i Szezygli zaulek.

Literaturę brazylijską reprezentowały m. in. powieści J. Amado: Świt Brazylii i Kakao.

Z literatury chińskiej obok tomów nowel ukazał się dramat Kuo Mo-żo: Cü Jüan doradca królewski.

Z literatury duńskiej wydano m. in. M. A. Nexo: Pisma wybrane oraz Wspomnienia.

Z literatury francuskiej wydano m. in. utwory: A. Dumasa, P. Marivaux, P. Merimée, G. Maupassanta, Stendhala, E. Zoli oraz P. Gammara: Domy nad Garonną, A. Stila: Pierw-

sze starcie i "Sekwana" spływa na morze. W opracowaniu J. Kotta i J. Parwiego ukazała się Antologia literatury francuskiej XVIII wieku.

Z literatury greckiej ukazały się m. in. Tragedie Ajschylosa w przekładzie i opracowaniu S. Srebrnego.

Wśród przekładów z literatury niemieckiej przeważały utwory pisarzy współczesnych. Ukazały się m. in.: K. Grünberg: Zagłębie Ruhry płonie, G. Keller: Ludzie z Seldwilli, H. Marchwitza: Pierwsze kroki, A. Seghers: List gończy.

Literaturę krajów demokracji ludowej najliczniej reprezentowana była twórczość pisarzy węgierskich. Wydano m. in.: A. Balzása: Bezimienni bohaterowie, G. Háya: Bóg, cesarz i chłop, K. Mikszáth'a: Oblężenie Bystrzyicy i Wielkopański gest, P. Veresa: Opowiadania węgierskie i Trzy pokolenia. Z literatury bułgarskiej ukazała się powieść A. Guljaški: Ślady na śniegu. Z literatury czechosłowackiej m. in.: J. Marek: Wież pod ziemią, B. Němcová: Wybór obrazków i opowiadań, J. Neruda: Wybór opowiadań, V. Nezval: Pieśń pokoju, M. Šeptowa: Anna i jej rodzina.

Z literatury rosyjskiej i radzieckiej łącznie z utworami dla dzieci ukazało się 221 tytułów. Wśród przekładów klasyków wydano powieści Turgieniewa, ukazały się nowe przekłady Anny Kareniny L. Tołstoja i Eugeniusza Oniegina A. Puszkina (zob. poz. 130/52). Przeważały utwory pisarzy współczesnych, m. in. wydano: W. Kietlińskiej: Blokada, L. Leonowa: Nad rzeką Socją, S. Mstisławskiego: Szpak ptak wiosenny, utwory M. Gorkiego, W. Majakowskiego, K. Paustowskiego, M. Szołochowa, K. M. Simonowa: Przyjaciele i wrogowie, A. Tołstoja: Droga przez mękę. Nakładem "Czytelnika" ukazała się Antologia dramatu rosyjskiego.

Łane cyfrowe det. rzechu wydawniczego podaje A. BROMBERG:
Skizki i wydalawy. H-na 1958

W roku 1952 rozwój poszczególnych dziedzin kultury, rozbudowa instytucji kulturalnych i umasowienie kultury przedstawiały się podobnie jak w roku 1951.

Budżet państwa z sumy 15 528 062 583 zł. przewidzianej na usługi socjalno-kulturowe przeznaczał 2 618 457 878 zł , na oświatę i wychowanie oraz 714 796 142 zł na kulturę i sztukę.

Centrum zainteresowań w dyskusjach nad upowszechnieniem kultury stanowił problem zapewnienia równomiernego rozwoju kulturalnego we wszystkich częściach kraju, a zwłaszcza na ziemiach zachodnich i północnych. Sprawy te były omawiane m.in. na Kongresie Ziemi Odzyskanych (21 IX) oraz na krajowej naradzie działaczy kulturalnych w Szczecinie (4-5 X). Wyrazem tych dążeń stała się akcja umasowienia kultury na Warmii, Mazurach i Opolszczyźnie podjęta przez ZLP. Ministerstwo Kultury i Sztuki zorganizowało specjalną komisję do zbadania rozwoju kultury na Śląsku. Powołana została nowa instytucja - Rada Artystyczna (później nazwana Radą Kultury i Sztuki) mająca czuwać nad rozwojem kultury jako organ doradczy i opiniodawczy przy Ministerstwie Kultury i Sztuki.

Istotne zmiany nastąpiły w organizacji nauki. Powstała i rozpoczęła działalność Polska Akademia Nauk, która przejęła placówki naukowe Towarzystwa Naukowego Warszawskiego oraz Polskiej Akademii Umiejętności (Kraków), przejęła patronat nad towarzystwami naukowymi, popularyzującymi poszczególne dziedziny nauk oraz powołała liczne nowe instytuty, komisje i pracownie naukowe. Akademia przystąpiła również do opracowania jednolitego, centralnego planu rozwoju nauki.

P r a s a . Globalny roczny nakład prasy po raz pierwszy po roku 1945 przekroczył 2 miliardy egz. Globalny nakład gazet wynosił 1 635,9 mln. egz., a globalny nakład czasopism 408,3 mln egz. Pierwszym pismem, które przekroczyło 2 mln jednorazowego nakładu był tygodnik „Przyjaciółka”. Zwiększyła się również liczba tytułów czasopism do 373. Kilka spośród 15 nowopowstałych pism miało charakter kulturalno-literacki. Jako organ Rady Artystycznej poświęcony zagadnieniom rozwoju i umasowienia wszystkich gałęzi sztuki powstał „Przegląd Kulturalny”. Powołane zostały dwa czasopisma poświęcone teatrowi - „Teatr” i „Pamiętnik Teatralny”. Nowe pisma objął swoim wpływem Związek Literatów - którego organem stała się „Nowa Kultura”. Oddział Katowicki ZLP rozpoczął wydawnictwo kwartalnika „Śląsk Literacki”, a Oddział Lubelski ZLP wznowił kwartalnik „Kamena”. Przestały się ukazywać „Zeszyty Wrocławskie”.

B i b l i o t e k i . Powołana została w maju centralna instytucja - Rada Czytelnictwa i Książki, mająca kierować całością prac nad rozwojem sieci bibliotek i upowszechnieniem czytelnictwa. Potrzeby i zadania bibliotek w rozwijaniu zainteresowania książką zostały omówione na I ogólnopolskim zjeździe bibliotekarzy (29-30 V). W roku 1952 istniało 4 354 Bibliotek Publicznych (wraz z filiami) oraz 23 639 punktów bibliotecznych (w tym 21 283 punkty biblioteczne wiejskie). Biblioteki rozporządzały księgozbiorem 16 661 tys. tomów, z czego na biblioteki wiejskie przypadało 6 319 tys tomów.

M u z e a . Istniało 136 ośrodków muzealnych, (o 7 mniej niż w roku poprzednim), spośród których 110 (w 1951 - 115) podlegało Ministerstwu Kultury i Sztuki.

T e a t r y . Sztuki wystawiane w 85 teatrach dramatycznych obejrzało 10 139 tys widzów. Wśród prapremier nowych polskich dramatów przeważały sztuki historyczne.

Wiele miejsca w dyskusjach teatralnych zajmowały sprawy repertuarów. Stały się one przedmiotem obrad krajowego zjazdu teatralnego (24 II) oraz posiedzenia plenarnego ZG. SPATIF (8-9 IV). W wyniku dyskusji postulowano jak najszerszą popularyzację sztuk o tematyce współczesnej oraz wprowadzenie na sceny pomijanych od kilku lat dramatów okresu romantyzmu. Przy Centralnym Zarządzie Teatrów, Oper i Filharmonii zostało powołane Kolegium Repert^e ^{war} ^{ich} ^{ostatecznej} ^{wersji} ^{przeznaczonej} ^{do} ^{wystawienia}, którego zadaniem miało być opiniowanie repertuarów teatralnych oraz kwalifikowanie sztuk współczesnych i zatwierdzanie ich ostatecznej wersji przeznaczonej do wystawienia.

Na ożywienie dyskusji wokół teatru wpłynęły wizyty trzech zespołów teatralnych z zagranicy: francuskiego teatru „Ambigu”, „Berliner Ensemble” B. Brechta i Teatru Dramatycznego im. Mossowietu z Moskwy.

K i n o . Nastąpiła dalsza rozbudowa sieci kin w mieście i na wsi. Ogólna cyfra wynosiła 2033 (w tym 1 105 kin wiejskich stałych i 201 kin ruchomych). Seanse filmowe obejrzało 133,4 tys widzów (w tym na wsi - 27,3 tys. widzów). Produkcja filmów w stosunku do roku poprzedniego uległa zmniejszeniu. Nie zrealizowano ani jednego filmu fabularnego, liczba nowych filmów dokumentalnych wynosiła 102. Wprowadzono na ekrany 106 nowych filmów.

R a d i o . Z sieci radiowej korzystało w 1952 roku 2 001 tys. abonentów (na wsi 594 tys. abonentów). Posiadaczami aparatów lampowych było 1 094 tys. abonentów (spośród abonentów wiejskich 200 tys.).

152

107

Ruch kulturalno-oświatowy. Wg danych (Statystyka Kultury 1956 informacji nie podaje), zawartych w przemówieniu ministra oświaty W. Jarosińskiego wygłoszonym na otwarciu „Dni oświaty, książki i pracy” w 1952 istniało 18 tys świetlic i Domów Kultury (w tym 11 600 świetlic gromadzkich). Przeglądem dorobku działających przy tych placówkach zespołów amatorskich był Festiwal Sztuk Polskich, w którym wzięło udział ok. 1 590 zespołów wiejskich (ponad 20 tys. członków) oraz 1200 zespołów związkowych (25 tys członków).

|| Dane cyfrowe podaje: Statystyka kultury 1956. Warszawa 1958.